

PISSARRA

Revista d'ensenyament de les Illes núm. 70 febrer-març 1994

EDUCACIÓ D'ADULTS

PISSARRA

Revista periòdica d'informació de
l'ensenyament de les Illes Balears.
Preu 350 pts.

EDITA: STEI

Sindicat de Treballadors de
l'Ensenyament de les Illes.
Carrer de la Vinyassa, 14 07005 Palma
Tf.(971) 460888 Fax.(971) 771200

DIRECCIÓ:

Pere Polo Fernández

COORDINACIÓ:

Joan M. Mas Adrover

CONSELL DE REDACCIÓ:

Gabriel Caldentey Ramos
Neus Santaner Pons
Tomàs Martínez Miró
Sebastià Serra i Juan

COL·LABORADORS:

Aina Moll Marquès
Damià Pons i Pons
Bartomeu Cantarellas Camps
Albert Catalán Fernández
Miquel F. Oliver Trobat
Miquel Rayó Ferrer
Gabriel Janer Manila
Miquel Sbert i Garau
Felip Munar i Munar

PUBLICITAT:

Vinyassa, 14 Palma. Tf: 460888

Els articles publicats en aquesta revista
expressen únicament l'opinió dels seus
autors

MAQUETACIÓ I COMPOSICIÓ:

Tino Franco González

COBERTA: Pepa Ferrà**IMPRESSIÓ:**

Escola de Formació en Mitjans Didàctics

Dip. Legal: PM 533/79

ISSN:1133-052X

ÍNDEX

Editorial	3
La formació d'adults, una tasca per al futur	4
Noves necessitats en educació d'adults	6
L'educació contínua	7
Ordre de 17 de novembre de 1993	8
Projecte per a la creació d'una xarxa educativa de ciutats i zones turístiques a l'àrea mediterrània	10
Cap a una ciutat organitzada que s'educa	13
Una experiència d'aprenentatge per l'acció	16
Nivells d'instrucció de la població adulta de Palma	19
La dimensió transnacional dels processos educatius	24
El primer escaló per millorar la qualificació professional	28
Una clau fonamental a l'educació d'adults: la formació del professorat	29
Reforma de l'educació a distància... ..	31
El C.E.A. Calvià, un model descentralitzat	34
Obra Cultural Balear, l'ensenyament com a eina de normalització ..	36
L'educació de les persones adultes	38
L'educació d'adults i l'Ajuntament de Palma	41
La formació d'adults a Sant Llorenç: "A prop de tots"	42
Setmana del mestre	45
Ressenya bibliogràfica	46
Prou d'agressions (breu valoració de la vaga general)	48
Fan falta unes altres mesures	50
Solidaritat amb els pobles de Nicaragua i Cuba	51

EDITORIAL

Teniu al davant un nou monogràfic de PISSARRA, dedicat en aquesta ocasió a Educació d'Adults. El seu contingut està centrat en aspectes com: les reformes i els canvis que s'anuncien en el camp de l'E.A.; les expectatives davant el traspàs de competències; les noves demandes socials en matèria d'E.A.; experiències des de diferents centres d'E.A.; programes del MEC en A.E; la tasca realitzada en aquest camp per part del moviment veïnal a Palma; i, naturalment, la postura i les propostes de l'STEI sobre aquest important camp de l'actual sistema educatiu.

El Títol III de la LOGSE i el Llibre Blanc d'EPA reconeixen que tota persona adulta té dret a una educació gratuïta i de qualitat, concebuda com un procés permanent de desenvolupament integral que tengui en compte les persones en el seu context sociocultural. Aquest principi ha estat reafirmat pel Consell d'Europa, el març del 93.

No obstant això, a l'STEI pensam que aquest principi xoca de cada vegada més amb les mesures regressives i economicistes del Ministeri d'Educació i Ciència, caracteritzades per: prioritat de la modalitat a distància sobre la presencial i establiment d'hores extraordinàries com a norma d'atenció als participants; compartimentació i limitació de l'oferta formativa; exclusivitat d'alguns programes per a determinats trams d'edat; precarietat en els llocs de treball; manca de continuïtat dels programes; limitació de l'oferta educativa; retalls i supressió d'ajudes a les entitats sense ànim de lucre; inexistència d'un marc legal que reguli l'EPA; etc.

Front a aquesta situació, insistim en exigir el traspàs de les competències d'Educació a la nostra comunitat i la creació d'una Llei Marc que reguli de manera específica el propi programa d'Educació de Persones Adultes (EPA), i que compti amb la col·laboració de tots els agents socials, que permeti la necessària implicació de tota la comunitat, i que estableixi estructures i xarxes de participació i decisió a tots els nivells.

Aquesta Llei Marc, que es constituirà en la base per a una Llei d'Adults, haurà de tenir en compte aquests principis bàsics:

- L'EPA ha de superar el caràcter d'educació compensatòria, per atendre la diversificació del

currículum, flexibilitzant i modernitzant les opcions educatives.

- Analitzar en profunditat la nostra realitat per tal de detectar les necessitats educatives reals de les persones adultes.

- Afavorir una oferta educativa presencial extensa i suficient per atendre la demanda, establint fórmules per a la coordinació entre els professors i entre aquests i les entitats socials, a la vegada que regularitzant la situació laboral del personal d'EPA.

- Crear una xarxa de professorat especialitzat i una adequada oferta de formació,

- Establir l'articulació i la integració de les modalitats presencial i a distància, sense que prevalgui la segona sobre la primera a l'hora de pressupostar els serveis educatius i culturals.

- Garantir l'estabilitat econòmica de les entitats d'iniciativa social sense ànim de lucre tot integrant la seva oferta sociolaboral, de participació social i formativa amb la de les administracions educatives.

- Promoure la creació d'un Institut d'EPA a la nostra comunitat, com un ens autònom per impulsar i coordinar tot allò relacionat amb aquesta modalitat educativa.

Pel que fa al professorat d'E.A., tant del sector públic com privat, reivindicam per a ells una millora en les condicions laborals que contemplin aspectes concrets com l'actualització de les dietes per desplaçaments, compensació horària i assegurança del vehicle que han d'utilitzar freqüentment, tota vegada que la majoria d'ells tenen un treball itinerant.

* * * * *

Hem de destacar també el Suplement dedicat a la persona i l'obra de Marià Villangómez. Des de l'STEI volem, d'aquesta manera, retre homenatge al mestre eivissenc, un dels més grans d'entre els nostres poetes i escriptors catalans de l'actualitat. A més d'homenatjar Marià Villangómez, volem ajudar a fer possible que la seva obra sigui coneguda i apreciada entre els joves estudiants de les nostres illes.

Agraïm públicament la col·laboració desinterassada de tots els que han fet possible aquest Suplement i la selecció de poemes, que ben segur es veurà recompensada si aquest es converteix en una bona eina de treball entre els alumnes per tal de donar a conèixer l'obra del mestre i poeta eivissenc. □

LA FORMACIÓ D'ADULTS, UNA TASCA PER AL FUTUR

Josep Masdeu i Esperó (*)

"L'educació d'adults té per objectiu satisfer les necessitats formatives i les aspiracions de les persones adultes en tota la seva varietat. Imposa una concepció dinàmica i funcional del concepte de formació. No arranca d'un programa establert amb anterioritat, ni de la divisió del saber en matèries separades com ho estableix l'ensenyament tradicional, sinó que arranca de situacions concretes, de problemes actuals als quals els propis interessats han de trobar la solució".

Conferència Internacional de la UNESCO a Elsionor

Fins fa ben poc, parlar de formació d'adults era referir-se a una activitat formativa quasi marginal i compensatòria. Aquest nom solia suggerir exclusivament les classes destinades a aquelles persones que no havien pogut anar a l'escola quan "n'era el moment". Força gent pensava que l'educació d'adults era només això, i que quan l'escolarització obligatòria es generalitzés desapareixeria la necessitat de formació d'adults.

Crec que no és arriscat dir que es tenia una concepció només compensatòria de l'educació d'adults i es creia que les necessitats de formació de les persones adultes eren produïdes només per les mancances de formació a aquelles persones que no havien estat escolaritzades o que no havien completat la seva escolarització.

En aquests moments observem que la concepció de l'educació de les persones adultes està canviant.

Resposta a les necessitats del present i del futur

La formació de les persones adultes es troba en un procés d'evolució i d'ampliació.

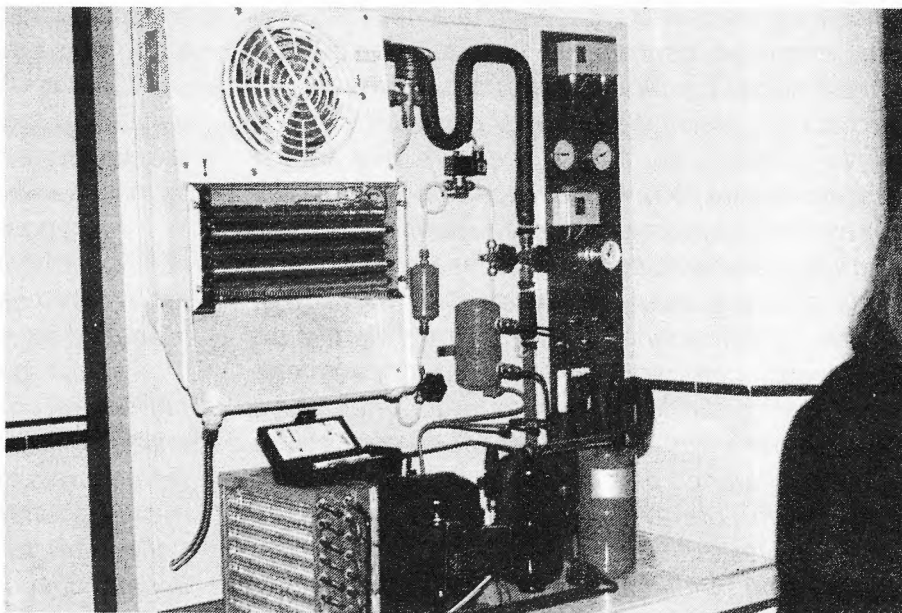
Tots sabem que una definició de la formació d'adults no pot ser estàtica, ni descontextualitzada. Ha de ser susceptible de ser reformulada, i ha de tenir en compte aquells factors socials (històrics, econòmics, culturals) en els quals es desenvolupa.

Una de les primers "il·lusions" que han caigut ha estat la de pensar que amb l'extensió de l'escolarització obligatòria desapareixeria la necessitat de l'educació de persones adultes. Tots som conscients

de patir. Ara ens sorprèn que són els països considerats punters els que compten amb programes de formació instrumental i bàsica d'adults més organitzats i arrelats.

Els canvis de tota mena que ha sofert la nostra societat exigeixen un nou plantejament. Ara quasi tothom es troba més o menys empès a formar-se d'una manera continuada, sigui quin sigui el seu nivell de formació inicial.

La implantació de les noves tecnologies que afecten directament la competi-

que no ha estat així. En els països més industrialitzats, on l'escola obligatòria és una realitat des de fa temps, continuen tenint necessitat de formació bàsica d'adults. Una quantitat gens menyspreable de joves que han passat per l'escola es troben en una situació d'analfabetisme funcional.

Per altra banda el sentit de l'educació d'adults ha canviat en les societats del nostre entorn. Fins fa ben poc, només trobàvem programes d'educació de persones adultes als països subdesenvolu-

titivitat del sistema productiu, la transformació del món del treball i la seva flexibilitat, són algunes de les causes que exigeixen cada cop més, una sòlida formació de base que faci possible la polivalència i l'adaptació als canvis constants.

L'analfabetisme funcional

Sociològicament s'ha estès l'ús de l'expressió **analfabetisme funcional**. Convé clarificar que aquest terme no es reflecteix directament en cap de les categories del padró o del cens. No és, per tant, acceptable (tot i que a vegades

algunes organitzacions ho fan i així s'ha publicat) l'afirmació que els que no tenen el graduat escolar són analfabets funcionals.

S'entén per analfabetisme funcional la falta de domini de la lectura, l'escriptura, el càlcul i d'altres codis socials i culturals necessaris per enfrontar-se amb les exigències de la societat en què es viu. El nivell de coneixements suficients variarà en funció de les característiques de cada societat en cada lloc i moment.

L'any 1985 es va publicar el llibre de JONATHAN KOZOL, "Illiterate America" "(Analfabetos USA". Barcelona, 1990. Ed. El Roure). La dada que va provocar més rebombori d'aquest treball va ser que més de 60 milions de ciutadans dels Estats Units són analfabets funcionals. Posteriorment s'han realitzat estudis semblants en d'altres països, posant de manifest dades igualment preocupants ("Estudi sobre l'analfabetisme funcional a Catalunya", Ramon Flecha i d'altres. Generalitat de Catalunya, 1993)

El funcionament de la nostra societat comporta la renovació dels nivells de competència formativa d'una forma molt accelerada. Determinats col·lectius no sempre tenen els recursos suficients per assimilar aquests canvis amb un ritme apropiat.

Qualsevol edat és bona per aprendre

Que l'edat apropiada per aprendre és la infància i l'adolescència és una altra "il·lusió" que ha caigut. Les recerques de les tres últimes dècades demostren que la capacitat d'aprenentatge de les persones a l'edat adulta no és ni superior ni inferior que a la infància i l'adolescència.

Les aportacions de la psicologia proporcionen elements interessants que cal tenir en compte. Els estudis sobre la **intel·ligència cristal·litzada** (engloba els factors de desenvolupament intel·lectual lligats directament a l'experiència i a l'aprenentatge) i sobre la **memòria semàntica i la memòria episòdica** (record d'esdeveniments lligats a l'experiència vis-

cuda) tenen una repercussió directe sobre la pràctica de la formació de persones adultes.

Una nova concepció de la formació d'adults

Fins aquí la descripció d'alguns dels aspectes que incideixen directament en la formació d'adults i que en fan necessària la seva renovació. Ben segur que cal aprofundir-los i en falten d'altres que també són importants. Però constitueixen elements de reflexió per al debat, cada vegada més necessari, sobre l'educació de les persones adultes en la nostra societat.

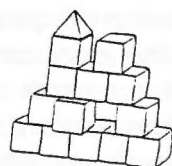
Aquestes idees ens poden portar a treure, si més no, algunes conclusions:

- Està canviant el sentit de l'educació d'adults a la nostra societat.

- Cal desenvolupar currículums (continguts, temporalització, metodologia, avaluació) específics que tinguin en compte les característiques de l'aprenentatge de les persones adultes i les exigències formatives de la nostra societat.

- S'han de desenvolupar programes globalitzadors d'educació d'adults amb d'altres objectius i en marcs diferents dels tradicionals. □

(*) *Director Adjunt del Centre de Recursos per a l'E.A. "El mil·lenari", de Barcelona,*

CURS "Elaboración de Unidades Didácticas" CURS "Estimulación Precoz"

Conselleria de Cultura, Educació i Esports

Informació i matrícula
FUNDACIÓ ECCA

Centre d'educació de persones adultes

Avda. Gabriel Alomar i V., 17-1r-A

Palma de Mallorca 07006

Tlf. 463321 465488

INFORMACIÓ

Començament del curs: 28 de febrer de 1994

Duració: dos mesos

Preu: cada curs 7.000 ptes.

tot dos per 10.000 ptes.

Inclou: material imprès i cassettes amb classes enregistrades.

NOVES NECESSITATS EN EDUCACIÓ D'ADULTS

Godofredo Camacho

A partir dels anys 80 s'han anat produint una sèrie de transformacions en el panorama social i cultural que incideixen clarament en els objectius últims dels projectes d'Educació d'Adults.

En el terreny soci-econòmic s'han anat consolidant unes tendències marcades per la introducció massiva de les noves tecnologies, que produeix la destrucció de llocs de treball directament productius superior als que crea, tota vegada que redueix a menys de la meitat les hores de treball necessàries per a la producció. La progressiva automatització microelectrònica del procés productiu, demanda un sector cada vegada més reduït de treballadors amb una alta qualificació tècnico-professional. Del sistema educatiu s'esperarà que asseguri aquesta qualificació en les noves tecnologies per a aquest reduït sector de població, i que, al mateix temps, faciliti un accés suficient a la cultura, per a la resta.

En aquest panorama socio-econòmic adquireix una importància creixent l'Educació d'Adults orientada, en primer lloc, a continuar donant resposta adequada a les mancances d'una herència cultural que ha privat a molts d'homes i dones dels mínims rudiments culturals. Però la perspectiva de l'Educació d'Adults ha de ser també la de convertir-se en oferta capaç d'ocupar plenament i creativa l'espai deixat per la manca de treball directament productiu i de dinamitzar socialment i culturalment la comunitat on es desenvolupa.

Segueix essent una prioritat en camp de l'Educació d'Adults la lluita contra l'analfabetisme, tant l'analfabetisme absolut com el funcional. Però, a més de ser un instrument conjuntural que contribueixi, amb més o menys eficàcia, a resoldre

aquest problema, s'espera també de l'Educació d'Adults que pugui donar resposta a les noves demandes formatives de les persones adultes; que contribueixi a l'elevació del nivell cultural general de la població adulta; que afronti la necessitat de formar en les noves competències que demanda el sistema productiu; en definitiva, que contribueixi al desenvolupament social i cultural de les persones a les quals està adreçada i al de la comunitat sencera.

Per constatar aquestes noves demandes, basta comprovar com en molts de centres d'E.A. són cada vegada més les persones que s'hi acosten amb la intenció d'obtenir un títol que permeti integrar-se en millors condicions en el mercat de treball, per accedir directament a uns estudis universitaris, o per començar a conèixer els secrets de la informàtica, a la vegada que són menys els que hi acudeixen amb l'esperança d'adquirir les destreses bàsiques de lectura i escriptura.

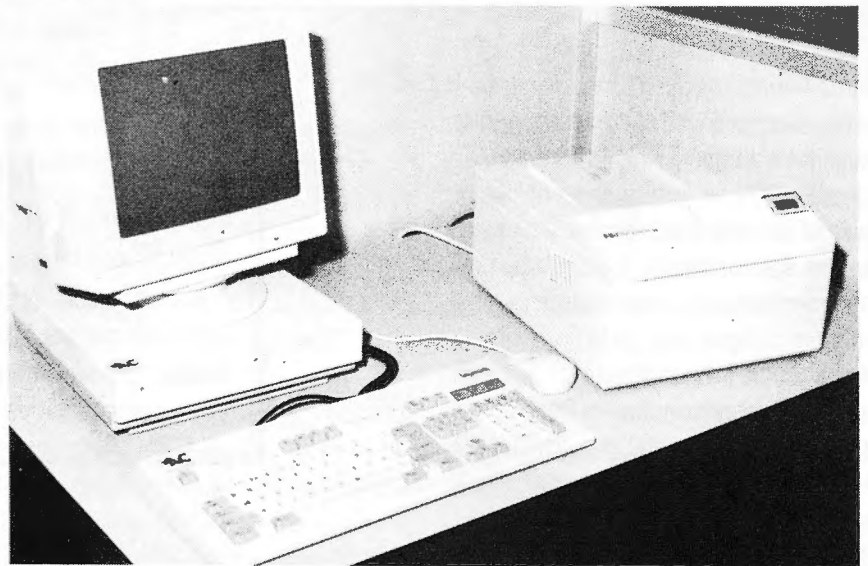
Aquest fet pot reflectir una perillosa tendència a atendre aquestes noves tendències educatives, deixant tal vegada de

banda allò que ha de constituir l'objectiu bàsic dels projectes d'E.A. Però, al mateix temps, suposa un clar indicador de la irrupció en escena de les noves demandes educatives de què parlàvem.

No hi caben opcions estrictes. L'única opció de futur per a l'E.A. és la de ser capaç de trobar l'equilibri entre l'atenció a les velles necessitats, que segueixen essent actuals, i a aquelles noves demandes culturals que a cada moment es vagin presentant.

I per això, ja no és possible mantenir el disseny d'un programa que es planteja un objectiu precís i delimitat temporalment i conceptual. Ans al contrari, s'ha de donar pas a un plantejament formatiu de les persones adultes molt més complex, permanent i estable, per tal de donar resposta eficaç a les necessitats canviants d'aquells que han superat l'edat de l'escolarització obligatòria.

En altres paraules, hem de donar per superada l'etapa de conjunturalitat dels Programes d'Educació d'Adults, i començar-ne una altra de Servei Permanent per a l'Educació d'Adults. □

L'EDUCACIÓ CONTÍNUA

Angel Marzo Guarinos

Desvetllar la consciència, la racionalitat, el coneixement de les persones és una tasca que beneficia als pobles, que contribueix al seu progrés.

Un dels mites d'aquest segle ha estat pensar que a la cultura només es pot accedir a través de la lletra escrita. La cultura és molt més àmplia que això i és patrimoni de tots, lletrats i illetrats. Per tant estem implicats en la tasca d'acompanyar a altres persones a descoberta de les claus d'interpretació i de treball a l'entorn.

Però els instruments culturals no estan a disposició de tothom de la mateixa manera i això marca una desigualtat afegida a altres ja existents. Aconseguir que aquests instruments siguin patrimoni de tots representa un constant esforç d'actualització, de recerca, de progrés en el que estem implicats tots els estaments, des de la família fins als poders públics, des dels grups de veïnatge o d'amistat fins als mitjans de comunicació.

Es tracta d'aconseguir desenvolupar les nostres capacitats pel treball, per l'oci, per la cultura, pel creixement personal i col·lectiu. Aquest és un dret reconegut per a tothom des de la Declaració de Drets Humans.

A Catalunya són molts els esforços populars abocats en aquesta direcció i no sempre en condicions favorables. Des d'abans del segle XIX es fan classes nocturnes, cercles culturals, reunions, fins i tot en la clandestinitat, per difondre entre els homes i dones els instruments culturals necessaris per aconseguir una societat més justa i igualitària. Aquests moviments socials han demanat als poders públics que creéssin uns serveis en condicions per què el dret de tota persona a la seva educació fos una possibilitat real i

accessible. La realització d'aquest desig exigeix la consolidació d'una xarxa de recursos que facin a la nostra societat més capaç.

L'inici de curs fa que siguem més sensibles als problemes educatius dels nens, però l'educació és un recurs important per a moltes tasques al llarg de la vida. També ara estan "en curs" les activitats d'Escoles d'Adults, Centres Cívics, Casals de Cultura, Ateneus, Centres de Formació Ocupacional, Escoles Taller, Cases d'Oficis, ... i gran quantitat d'iniciatives ciutadanes han permès i permeten a molts adults fer la seva educació permanent. En les darreres dècades s'ha endegat, a Catalunya, un ampli ventall d'experiències educatives que volen donar la possibilitat a totes les persones adultes de continuar la seva formació en el camp del coneixement, del desenvolupament de les seves capacitats. Amb pocs recursos s'han realitzat activitats a partir de tot tipus d'organitzacions ciutadanes. Però la realitat és que continuen tenint importants mancances educatives tant pel que fa als nivells d'analfabetisme com respecte a la preparació professional com en l'adquisició de les eines culturals bàsiques per viure en una societat moderna i en canvi permanent.

Per fer front a aquesta situació cal que l'oferta pública tingui una unitat, que es presenti als ciutadans com un projecte global i integrat. Cal que es facin programes concrets per a cada zona que responguin a les necessitats reals, cal que la xarxa pública asseguri el dret a l'educació per a tots i de manera especial a aquells que sempre han estat exclosos, cal disposar d'uns mitjans al nivell tècnic que la societat actual demana, uns educadors preparats per aquesta tasca, cal donar

suport a les iniciatives ciutadanes que vulguin integrar-se en aquest projecte col·lectiu.

La Llei de Formació d'Adults es va aprovar en un debat parlamentari entre dos temes candents: peatge de les autopistes i el projecte de Llei de residus. Peatges i residus van fer que aquesta novetat històrica per a Catalunya no aixequés ni tan sols un petit titular de la premsa. Molts esperàvem que l'aprovació de la Llei suposés una decidida voluntat de potenciar el desenvolupament cultural, la formació per a la competència en l'ocupació, el creixement integral de tots els ciutadans. De moment no veiem que es doni una resposta coordinada a les necessitats educatives dels adults dels pobles, el barris, les ciutats de Catalunya. Ens temem que novament aquest projecte cultural només beneficiï als més afavorits i es continuï sense donar una resposta de qualitat i a l'abast de tothom.

És necessari que aquesta Llei potencii les experiències que estan donant el seu servei des de fa anys i que se'n creïn de noves per tal de contribuir a la construcció d'un país sota el signe de la convivència i del progrés. En aquests moments Catalunya necessita una oferta educativa pels adults que surti de la seva tradicional precarietat i que doni un servei modern i de qualitat. □

ORDRE de 17 de novembre de 1993 per la qual s'estableixen les línies bàsiques per al desenvolupament del currículum de les ensenyances per a l'obtenció del títol de Graduat en Educació Secundària per les persones adultes.

La Ley Orgánica 1/1990, de 3 de octubre, de Ordenación General del Sistema Educativo, determina, en su artículo 51, que el sistema educativo garantizará que las personas adultas puedan adquirir, actualizar, completar o ampliar sus conocimientos y aptitudes para su desarrollo personal y profesional. Y que para ello la organización y la metodología de la educación de adultos se basarán en el autoaprendizaje, en función de sus experiencias, necesidades e intereses, a través de la educación presencial y, por sus adecuadas características, de la educación a distancia.

Esta Ley, en su artículo 52, establece también que las Administraciones educativas velarán para que todas las personas adultas tengan la posibilidad de acceder a programas o Centros docentes que les ayuden a alcanzar la formación básica prevista en la Educación Secundaria Obligatoria, a la vez que se organizarán periódicamente pruebas para que las personas mayores de dieciocho años de edad puedan obtener directamente el título de Graduado en Educación Secundaria.

Definidas las enseñanzas mínimas correspondientes a la Educación Secundaria Obligatoria por el Real Decreto 1007/1991, de 14 de junio, y de acuerdo con la disposición adicional segunda del Real Decreto 1345/1991, de 6 de septiembre, por el que se establece el currículum de la Educación Secundaria Obligatoria, procede ahora adaptarlo para la educación de las personas adultas en el ámbito de la competencia del Ministerio de Educación y Ciencia.

En consecuencia, he tenido a bien disponer:

Art 1º. Las enseñanzas para la obtención del título de Graduado en Educación

Secundaria por las personas adultas podrán cursarse tanto en la modalidad de educación presencial como en la de educación a distancia, en Centros autorizados al efecto por el Ministerio de Educación y Ciencia.

Art. 2º 1. Con el fin de desarrollar las capacidades a las que se refiere el artículo 19 de la Ley Orgánica 1/1990, de 3 de octubre, de Ordenación General del Sistema Educativo, los alumnos adultos deberán alcanzar, tanto en la modalidad presencial como en la de distancia, los objetivos que determina el Real Decreto 1345/1991, de 6 de septiembre, por el que se establece el currículum de la Educación Secundaria Obligatoria.

2. Además, habrá que tener en cuenta los objetivos generales de la educación de las personas adultas regulados en el artículo 51.2 de la citada Ley Orgánica.

3. Los contenidos de referencia serán los que establece el Real Decreto 1345/1991, de 6 de septiembre, que, en todo caso, podrán ser adaptados a las características y necesidades de las personas adultas.

4. En este currículum estarán presentes de manera transversal la educación para la paz, para la salud, para la igualdad de oportunidades de ambos sexos, la educación ambiental, la educación sexual, la educación del consumidor, la educación vial, la educación moral i cívica, la educación para la convivencia multicultural.

Art. 3º. 1. Las áreas de conocimiento de la Educación Secundaria Obligatoria establecidas en el artículo 20 de la Ley Orgánica 1/1990, de 3 de octubre, se podrán integrar en cuatro campos de conocimiento relacionados con la Comunidad, la Sociedad, la Naturaleza y la Matemática, de acuerdo con las característi-

cas, las expectativas, necesidades e intereses de la población adulta. En la Comunidad Autónoma de las Islas Baleares la Lengua Catalana y Literatura formará parte del campo de la Comunicación.

2. La Lengua Extranjera, por su particularidad, podrá ser tratada de manera específica dentro del campo de la Comunicación.

Art. 4º En su caso, los contenidos relativos a conceptos, procedimientos y actitudes de cada uno de los cuatro campos de conocimiento se podrán organizar mediante un sistema modular consistente en un conjunto de módulos independientes, coordinados entre sí y con los contenidos secuenciados según el grado de complejidad.

Art. 5º 1. Teniendo en cuenta las características e intereses de las personas adultas se podrá adoptar la estructura modular siendo ésta en todo caso flexible y abierta en cuanto a las formas de acceso al sistema, a la elección del ritmo de aprendizaje y a la posibilidad de cursar unos módulos u otros.

2. El tiempo para cursar todos los módulos será de 1.200 a 1.500 horas. Este tiempo podrá ampliarse o reducirse en función de las experiencias, necesidades e intereses del alumnado.

Art. 6º. 1. Los mayores de dieciocho años podrán acceder a las enseñanzas para la obtención del título de Graduado en Educación Secundaria para las personas adultas.

2. No obstante lo previsto para la orientación en el artículo 11 del Real Decreto 1345/1991, en el momento de acceder a esta oferta educativa se efectuará con carácter preceptivo una valoración inicial del alumno que facilitará su orientación y adscripción. Además se realizará

una evaluación continua que permitirá la orientación personal del alumno durante todo el proceso de aprendizaje y al final de éste.

3. La valoración inicial del alumno comprenderá, al menos, aspectos relacionados con los conocimientos y experiencias previas de la persona adulta y con sus expectativas e intereses.

4. Asimismo, los resultados obtenidos de la valoración inicial del alumno permitirán su adscripción directa a otros módulos distintos de los iniciales, en cuyo caso el alumno quedará exento de cursar los módulos considerados como superados.

Art. 7º 1. La evaluación del proceso de enseñanza y aprendizaje será formativa, continua e integradora.

2. Los documentos básicos del proceso de evaluación serán los que establece la Orden de 30 de octubre de 1992 (BOE de 11 de noviembre).

3. Se podrá proponer el título de Graduado en Educación Secundaria cuando el alumno haya alcanzado los objetivos de la etapa establecidos en el Real Decreto 1345/1991, de 6 de septiembre.

4. Respecto a la concesión del título se tendrá en cuenta lo establecido en el artículo 23.2 de la Orden de 12 de noviembre de 1992 sobre evaluación en Educación Secundaria Obligatoria.

5. En el caso de organizarse las enseñanzas del currículo en un sistema modular, todos los alumnos que lo soliciten recibirán una acreditación del Centro educativo en la que constarán los módulos cursados y las calificaciones obtenidas.

6. En la normativa que regule la implantación de estas enseñanzas se establecerán, de manera específica, el carácter, los documentos y el desarrollo del proceso de evaluación.

Art. 8º 1. Los Centros educativos que impartan las enseñanzas para la obtención del título de Graduado en Educación Secundaria para las personas adultas concretarán y completarán el currículo mediante la elaboración de proyectos curricu-

lares cuyos objetivos, contenidos, metodología y sistema de evaluación corresponderán a las capacidades, características, expectativas, necesidades e intereses de las personas adultas, adecuándose al contexto socioeconómico y cultural del entorno.

2. El Ministerio de Educación y Ciencia ofrecerá orientaciones para el desarrollo del currículo para la obtención del título de Graduado en Educación Secundaria por las personas adultas de acuerdo con las líneas generales establecidas en la presente Orden.

3. El Centro para la Innovación y Desarrollo de la Educación a Distancia, de acuerdo con lo previsto en el artículo 1º, c) del Real Decreto 1180/1992, de 2 de

octubre, adecuará y desarrollará el currículo para la obtención del título de Graduado en Educación Secundaria para las personas adultas en la modalidad de educación a distancia.

DISPOSICIONES FINALES

Primera. - Se autoriza a la Secretaría de Estado de Educación para dictar las disposiciones que sean precisas para la aplicación de lo dispuesto en la presente Orden.

Segunda. - La presente Orden entrará en vigor el día siguiente al de su publicación en el "Boletín Oficial del Estado".

Madrid, 17 de noviembre de 1993

SUAREZ PERTIERRA

Casa Pomar Flores

ARTICLES PER A ARTISTES

**PAPERS PINTATS I PINTURES
MARCS I MOTLLURES**

**Sant Miquel, 77 - Tel. 72 14 83
07002 PALMA DE MALLORCA**

PROJECTE PER A LA CREACIÓ D'UNA XARXA EDUCATIVA DE CIUTATS I ZONES TURÍSTIQUES A L'ÀREA MEDITERRÀNIA

Jaume Obrador Soler

1.- Introducció

La projecció del treball educatiu amb adults que està realitzant la Federació d'Associacions de Veïns de Palma (F.AA.VV.) ha sobrepassat fa temps les nostres fronteres. Des del 1989 en què diversos experts europeus en el camp de l'educació d'adults, ran del Simposi Internacional que sobre processos socioculturals i participació es celebrà a Palma, pogueren conèixer de prop aquest treball, ha anat augmentant l'interès de distintes institucions europees per al projecte educatiu de la F.AA.VV. de Palma.

Els interessats per al tema saben que la UNESCO coneix el projecte i l'ha convertit en objecte d'estudi i que, a més, en el Simposi Internacional sobre Educació d'Adults celebrat el mes de juliol de 1990 a Osaka (Japó) fou la UNESCO que feu constar en el document final que les experiències de Prato i Palma són orientatives per a la programació i el control democràtics dels processos educatius de caràcter local.

Al projecte educatiu de les organitzacions veïnals de Palma i a la metodologia de concertació s'ho han fet seu tant la Confederació Estatal d'Associacions de Veïns (CAVE) com la Federació d'Associacions d'Educació d'Adults de l'Estat Espanyol (FAEA).

A Palma, malgrat les dificultats tingués aquests darrers temps amb el govern municipal, s'ha avançat molt en el camp de la concertació a través de la signatura de convenis amb el MEC i amb els diferents sindicats.

Per altra banda, l'Oficina Europea d'Educació d'Adults (OEEA), integrada per 25 països, a la reunió del seu Comitè

Executiu celebrat a Xipre el 92, m'encarregà la coordinació d'un projecte de "creació d'una xarxa europea de sistemes locals d'educació d'adults" precisament en base al treball realitzat a Palma en al camp educatiu pel moviment veïnal.

2.- Un projecte marc

La necessitat d'elaborar i realitzar un projecte de creació d'una xarxa de sistemes locals d'Educació d'Adults ve donada, sobretot, pel fet que el municipi o ens local és un marc privilegiat per al desenvolupament de projectes educatius integrals de base territorial, tant per la seva proximitat a la població com per les possibilitats que això comporta d'una acció integrada de les diverses àrees de l'administració i d'optimització de recursos.

El concepte de "Projecte Local d'Educació d'Adults" el definim a partir de que:

a) en el municipi conflueixen distints elements bàsics per al desenvolupament del procés educatiu: el territori, la població cona "nou públic" de l'educació d'adults, les seves necessitats educatives i els recursos;

b) les intervencions educatives no són un cúmul d'accions disperses i inconnexes, sinó tot un conjunt molt divers i ampli de processos que apunten cap a objectius de caràcter transformador de relacions humanes i socials;

c) els problemes educatius no poden ser tractats de forma parcial o sectorial ni compartimentada, sinó que necessiten un tractament integral;

d) és precís un esforç col·lectiu per tal de garantir a tota la població la possibilitat d'organitzar-se i formar-se a nivell social,

cultural, econòmic i polític;

e) hi ha un nou públic que emergeix - treballadors, mestresses de casa, aturats, joves en recerca de primera ocupació... - que precisen de condicions favorables per poder exercir el dret a l'educació i a la cultura.

Els *objectius* del dit projecte marc són:

a) garantir el dret de tota persona adulta a l'educació i a la cultura;

b) capacitar als adults perquè puguin controlar els processos socials i culturals que les afecten;

c) remoure els obstacles que mantenen a la població adulta, amb baixos nivells d'instrucció, discriminada en relació a la participació en la presa de decisions dels assumptes públics;

d) partir de les necessitats educatives de la població i no de les necessitats conjunturals de les institucions;

e) intentar que tota activitat o intervenció cultural i/o social es converteixi en educativa;

f) aconseguir que els agents educatius i les distintes institucions i entitats prenguin consciència de la imperiosa necessitat de coordinar-se.

3.- Una concreció turística del projecte

Entre les necessitats educatives dels adults de moltes de les ciutats de l'àrea mediterrània hi ha la de donar resposta a la manca de capacitació dels treballadors, que s'han d'enfrontar amb unes relacions interculturals plurals, amb massa baixos nivells d'instrucció i de coneixement de la seva pròpia identitat cultural. És per això que pens que una de les principals tasques en les dites ciutats és la d'aplicar el con-

cepte de projectes locals de base territorial, per tal d'avançar cap una xarxa de ciutats i zones turístiques, en el marc del projecte abans esbossat.

El turisme precisament es caracteritza fonamentalment per la maximització, a curt termini, de les variables econòmiques quantitatives -nombre de turistes i ingressos de divises bàsicament- i una menor sensibilitat pels costos i riscos a llarg termini. Això produeix:

a) en la ciutat o zona receptora, una gran diversitat de desequilibris en torn als distints sectors de producció, territorials, urbanístics, demogràfics, socials i culturals;

b) en el visitant produeix, entre altres coses, estímuls al consum, una visió incompleta i estereotipada de la zona visitada i dificultat per relacionar-se amb la cultura local i amb els valors autòctons.

3.1.- Hipòtesi

"El treball educatiu i cultural amb els treballadors del sector turístic i amb els turistes facilitaria el canvi de rumb del turisme actual"

Per afrontar aquesta amalgama de desequilibris és precís impulsar processos educatius perquè els treballadors, que generalment es troben impactats per tals desequilibris, no quedin marginats dels processos socials i culturals que això genera. Parlar de turisme pressuposa fer-ho des de l'enriquiment individual i col·lectiu que comporten les relacions interculturals i de la possibilitat que, a través d'ell, tots els agents implicats estableixin un procés d'aprenentatge mutu i permanent.

De fet, a les ciutats i zones turístiques, la major part dels seus treballadors, que

pateixen importants necessitats educatives, constitueixen el NOU PÚBLIC de l'educació d'adults. Són tants i tan complexos els reptes amb els quals es veuen obligats a enfrontar-se en el seu treball quotidià, que únicament podran estar en condicions de fer-ho, si inicien un procés d'aprenentatge que abraçi des de la comprensió de la seva pròpia identitat i de les causes de tots els dits desequilibris, fins a l'assimilació, sense pèrdua de les seves arrels, de les riqueses aportades pels turistes procedents d'altres cultures i latituds.

Reunió del comitè executiu de l'Oficina Europea d'Educació d'Adults, celebrada a Estònia el 93, on s'aprovà aquest projecte.

A partir de la constatació d'aquest dèficit educatiu i cultural, crec que una de les principals tasques a desenvolupar a les ciutats i zones de la dita àrea és la d'aplicar el concepte de projectes educatius de base territorial per tal de poder avançar cap a una xarxa de ciutats i zones turístiques, en el marc de sistemes locals d'educació d'adults.

Parlar d'educació d'adults en el marc de la Mediterrània no és ni estrany ni nou, per diversos motius:

a) la Mediterrània ha estat bressol d'importantes cultures, que han marcat la civilització occidental;

b) hi ha hagut una interacció quasi permanent entre moltes de les seves principals ciutats, unes vegades malauradament per motius de guerra i colonitzadors, altres amb la finalitat de realitzar intercanvis comercials o bé per raons culturals;

c) el mateix clima mediterrani facilita, sense dubte, l'ús d'espais oberts -places, carrers, zones ajardinades, etc.- per a l'educació i la cultura, convertint-se els dits espais en marcs privilegiats per a l'intercanvi i la relació, per al joc i la festa, per a la creativitat col·lectiva;

e) a les Illes de la Mediterrània, de manera especial:

- existeix un sentiment compartit que els recursos no són il·limitats i que el seu territori està caracteritzat per uns límits molt precisos i visibles;

- entre els seus habitants existeix un interès especial per la cultura popular i es lluita per reforçar la pròpia identitat i la seva especificitat musical, històrica, social i cultural, essent aquesta

reafirmació pròpia un element que pot crear condicions favorables per relacionar-se amb altres cultures, innovant sense perdre la seva pròpia identitat;

És per aquestes raons que en el sí de la OEEA proposam intercanvis per contrastar les especificitats culturals, econòmiques, lingüístiques i mediambientals que caracteritzen els pobles de l'àrea mediterrània.

3.2.- Objectius generals

Vista la creixent necessitat d'un turisme que sàpiga conjugar vacances i informació, evasió i interacció cultural, curiosi-

tat i aprenentatge, a través d'aquest projecte es proposa:

3.2.1.- intentar, tant a les zones receptores com a les emissores de turisme, variar el rumb d'un tipus de turisme que només pretén, en general, estimular el consum per tal d'aconseguir un benefici fàcil i ràpid, cap a un altre tipus de turisme:

a) que estimuli les interaccions culturals i el coneixement de l'entorn del país receptor;

b) que impliqui en processos educatius als que treballen per fer-lo possible i viuen d'ell;

c) de major qualitat que permeti un desenvolupament més orgànic i equilibrat de les economies locals del país receptor.

3.2.2.- desenvolupar aquesta tasca a través de projectes educatius de base territorial i de caràcter integral;

3.2.3.- implicar en aquests projectes el màxim d'agents possibles: institucions, sobretot les de caràcter local, sindicats, organitzacions empresarials, associacions culturals, educatives i ecologistes, escoles, universitats, a més de professionals (arquitectes, cantants, poetes, pintors...);

3.2.4.- afavorir, a través de l'intercanvi i la contrastació entre regions i cultures, la formació d'una consciència europea que ens eduqui per a la comprensió i la tolerància;

3.2.5.- crear aquesta xarxa de ciutats i zones turístiques com a nus de la xarxa europea de sistemes locals d'educació d'adults.

3.3.- Tasques més immediates

Per iniciar aquest procés és precís:

3.3.1.- localitzar ciutats i zones mediterrànies que ofereixin condicions favorables per formar els primers nuclis de la xarxa;

3.3.2.- intentar crear els mecanismes perquè els turistes que solen visitar-les puguin ser estimulats a les seves ciutats d'origen cap a una interacció entre la seva cultura pròpia i la de les ciutats o zones a

les quals viatgen;

3.3.3.- estimular en les ciutats receptores l'interès dels seus treballadors turístiques per aprofundir en el seu patrimoni cultural, amb la finalitat de capacitar-se per transmetre'l i intercanviar-lo amb els visitants;

3.3.4.- combinar aquest treball cultural amb la dotació d'instruments educatius bàsics perquè els treballadors es preparin per a qualsevol eventualitat en un mercat laboral de tanta mobilitat com és el turístic;

3.3.5.- promoure un ampli debat entre els diversos agents implicats en la política turística de les ciutats o zones receptores perquè arribin a comprendre que el camí cap a un desenvolupament econòmic equilibrat, a través del turisme, passa per un canvi de rumb amb connotacions socials, culturals i educatives;

3.3.6.- preparar intercanvis culturals de caràcter educatiu entre agents de les ciutats i zones seleccionades per tal d'experimentar el que pot aportar un turisme d'aquest tipus.

3.3.7.- confeccionar una xarxa d'itineraris especialitzats o de remarcats interès mediambiental, arqueològic, lingüístic, etnogràfic...

3.4.- Activitats a realitzar

3.4.1.- Crear a cada una de les ciutats o zones seleccionades un equip que:

a) contacti amb treballadors turístics, universitats, sindicats, institucions, organitzacions de la societat civil i empresarials, educadors..., les expliqui el projecte, reculli suggeriments per tal d'enriquir-lo.

b) reculli la documentació disponible i la classifiqui, segons els objectius del projecte;

c) estudiï les diferents ofertes educatives existents, els barris/pobles/ciutats on viuen els treballadors, quines són les ciutats d'on procedeixen els turistes, els nivells educatius dels treballadors i les seves aspiracions més legítimes;

3.4.2.- L'equip, després d'aquesta primera fase, haurà d'elaborar una proposta que inclogui com estimular els treballadors

turístics per elevar el seu nivell d'instrucció, com interrelacionar els agents educatius, com interessar i mobilitzar a artistes i altres professionals per col·laborar a desenvolupar el projecte, com contactar altres ciutats interessades, com fomentar intercanvis entre treballadors en processos formatius, com garantir la formació de formadors...

3.5.- Interessats en el projecte

A nivell d'Illles Balears: la Federació d'Associacions de Veïns de Palma, l'Associació AULA CULTURAL de Palma, la Confederació d'Associacions de Veïns de les Illes, UGT, CC.OO. i STEI i s'estan fent contactes amb altres associacions de caire educatiu i cultural.

A nivell d'Estat: la Federació d'Associacions d'Educació d'Adults d'Espanya (FAEA) i la Confederació d'Associacions de Veïns de l'Estat Espanyol (CAVE).

A nivell europeu: la Oficina Europea d'Educació d'Adults (OEEA), les Illes de Sardenya, Còrcega, Itaca, Xipre i Malta. La Universitat de Florència, el Sindicat CGIL de Sardenya (Itàlia) i la Societat Umànica (Itàlia). □

CAP A UNA CIUTAT ORGANITZADA QUE S'EDUCA

Maria Sastre Sacarés i Francisco Bonnín Sánchez

El Projecte Educatiu que desenvolupa la Federació d'Associacions de Veïns de Palma, a través de l'Associació "AULA CULTURAL", està emmarcat dins el Projecte de la Ciutat que volem, el qual ha estat dissenyat per un conjunt d'entitats ciutadanes, ran de les eleccions municipals de l'any 1991, amb l'objectiu de comprometre les distintes forces polítiques que aspiraven a conformar el consistori de la ciutat de Palma. Es tracta de forces a tenir en compte per tal que el dit disseny es vagi plasmanant dins la ciutat, tant a partir de l'execució de plans generals o parcials d'urbanisme com de les intervencions de caire cultural, social i educatiu, per fer la ciutat més humana i més solidària.

Una de les característiques que distingeix aquest projecte educatiu d'altres actuacions

és la seva base territorial, entesa aquesta com el barri on es dona la vida i la relació més directa entre els conciutadans, on es troben i expressen les necessitats educatives de la població i on conflueixen els diferents recursos, tant públics com privats. Aquest espai de vida i relació esdevé un lloc propici i privilegiat per a l'assaig, per part dels discents, del conjunt d'objectius concrets i finals que es fixen per a cada etapa educativa.

Dur a terme una actuació d'aquest tipus només és possible quan en el si de la comunitat on s'ha d'intervenir hi trobam

un grup de base, sensible envers el projecte a realitzar. Si no és així, resulta molt difícil trobar el suport adient i necessari perquè els subjectes, que participen com a discents, es puguin integrar dins un marc mínimament estructurat per exercir el dret a la democràcia cultural: criticar, proposar alternatives, organitzar actes culturals i recreatius, tenir cura de l'enfortiment dels valors de solidaritat, tolerància, igualtat,...

Visita d'alumnes de la Vileta a l'observatori de Costitx.

Aquest grup de base no sempre es manifesta amb el mateix grau de sensibilitat. Per tant, també esdevé una tasca complementària el reforçar, dins cada un dels barris, tant el nivell d'assimilació del projecte com la integració d'un conjunt de tècniques que podran ajudar a fer créixer la seva implantació.

L'especificitat fonamental en la realització d'aquest projecte educatiu situa l'actuació dins un espai de complementarietat respecte a la intervenció de les institucions públiques. És evident que, malgrat s'ofereixi la possibilitat d'obtenir

un reconeixement oficial als estudis realitzats, aquesta qüestió només constitueix un instrument per afavorir la participació social en la construcció d'una ciutat més habitable.

Entre els objectius que volem assolir podem diferenciar els específics dels finals. Els primers s'han establert d'acord amb el grau d'instrucció que presenten els discents que participen a les aules, per tal de facilitar el seu apropament als objectius finals.

Entre els objectius finals hi figuren:

a) Potenciar l'adquisició de coneixements per tal d'augmentar el nivell cultural de les persones adultes dels barris de la nostra ciutat i avançar en el grau d'autonomia i llibertat.

b) Conèixer els elements bàsics de la nostra realitat per saber situar els es-

deveniments del passat, interpretar els fenòmens del present i participar activament en el disseny del futur.

c) Desenvolupar la capacitat de comunicació i de crítica constructiva davant les fonts d'informació existents.

d) Posar a l'abast dels discents els instruments que els permetin l'adquisició d'un raonament lògic i estructurat de problemes i operacions que els facilitin la presa de decisions davant les situacions quotidianes.

e) Desenvolupar els valors i habilitats per aconseguir una autonomia en els dis-

tints contextos: familiar, veïnal, laboral, cultural, social...

f) Potenciar l'ús del català a tots els nivells, amb la finalitat de facilitar la integració de totes les persones dins la nostra Comunitat.

La consecució d'aquests objectius es fonamenta sobre la incidència del treball educatiu en les següents variables:

a) AUTO-CONFIANÇA

A causa de les circumstàncies culturals, educatives i socio-econòmiques, molts dels adults amb mancances educatives bàsiques, pateixen una manca d'auto-confiança que no afavoreix un desenvolupament adient de les seves capacitats.

b) SOCIABILITAT I INTERCULTURALISME

Els fenòmens econòmic-socials han ocasionat moviments migratoris que han influït en la desestructuració de la comunitat; dins un mateix medi o espai urbà han confluït grups de persones de diferents ètnies i cultures, l'estructuració urbana ha afavorit l'individualisme i els sectors que més han acusat aquesta situació han estat aquells que, a nivell social, cultural i psicològic, tenien més mancances.

c) PARTICIPACIÓ

Amb freqüència podem trobar que la població amb un nivell de formació baix protagonitza uns rols de passivitat i d'indiferència en relació als fenòmens socials i culturals del seu entorn.

d) RESPECTE MUTU I SOLIDARITAT

L'avançament en la ciència i en la tècnica no ha anat aparellat amb el desenvolupament dels valors humans i moltes vegades ens trobam amb persones que funcionen amb esquemes psicològics individualistes i de poc respecte cap als altres i al seu entorn.

e) MADURESA CRÍTICA

La manca d'un nivell cultural mínim i el deficient nivell de socialització obstueixen el desenvolupament d'una visió crític-construïda que permetria una auto-realització i una estructuració social més adequada per donar resposta als

reptes d'una societat pluralista amb canvis continus i accelerats.

Les AA.VV. esdevenen les dinamitzadores i estimuladores perquè aquelles persones amb mancances d'uns instruments bàsics per a la comunicació social, sia aquesta oral o escrita, es decideixin a participar a una aula d'educació de persones adultes, així com en les tasques cultu-

rels que es desenvolupen en el seu entorn.

Així, durant aquest curs, malgrat que el govern municipal PP-UM hagi retirat la seva aportació econòmica per al desenvolupament del projecte, aquest s'està duent a terme a quinze barriades de Palma. Algunes característiques a destacar de la població atesa són les que figuren a les següents Taules:

NIVELL	DONES	HOMES	TOTAL
ALF-NEO	136	47	183
C-1	51	15	66
C-2	88	59	147
C-3	149	120	269
TOTAL	424	241	665

CICLES	SI	NO	TOTALS
C.1	54	14	68
C.2	127	37	164
C.3	245	7	252
TOTALS	426	58	484

CICLES	DONES	HOMES	TOTAL
C-1	43	11	54
C-2	79	48	127
C-3	135	110	245
TOTAL	257	169	426

La retirada dels recursos municipals per al desenvolupament del Projecte Educatiu de la Federació d'Associacions de Veïns de Palma, lluny de constituir un fre per a la continuïtat de la tasca iniciada, ha estat un revulsiu que ha generat una resposta quantitativament i qualitativa molt superior al que s'esperava inicialment. Són unes 55 persones que, com a voluntariat social, col·laboren en les tasques de docència i desenvolupament del projecte. Així mateix s'han establert convenis de col·laboració amb els sindicats de CC.OO. de les Illes, amb UGT i amb l'STEI, com aliats imprescindibles per a la tasca educativa a realitzar i per a l'aprofitament dels recursos humans i materials dels quals disposa la nostra ciutat.

La necessitat d'un estudi metòdic, precís i documentat per anar avaluant l'impacte que la nostra intervenció educativa va produint sobre la població constitueix una constant del treball educatiu d'adults, quan aquest es fa des de l'angle del desenvolupament comunitari.

Sense aquesta garantia, la tasca educativa queda mutilada i corre el risc de promocionar accions sense validesa científica o bé d'actuar demagògicament.

No sempre resulta fàcil avaluar l'impacte que la nostra actuació educativa produeix sobre el conjunt de barris que conformen la ciutat, atès que encara no disposam d'estudis suficients sobre el mateix. És important que el treball educatiu pugui anar aprofundint, a nivell científic, en aquestes qüestions. Aquest aprofundiment permet la millora dels processos educatius i, sobre tot, permetrà tenir en compte variables importants, de les quals pot dependre el resultat positiu o el fracàs d'una iniciativa educativa.

Amb això volem dir que es dóna importància a la realització, per la nostra part, de tots els contactes i relacions amb entitats i centres d'estudis, interns i externs al barri, per poder anar duent a terme, amb continuïtat, una investigació científica que vagi enriquint el nostre projecte educatiu. Tenim voluntat d'ampliar

les nostres capacitats de comprensió de la realitat sòcio-educativa dels barris de Palma, gràcies a aportacions tècnico-científiques de recursos existents, però que poques vegades s'utilitzen en aquest sentit.

Per aquest motiu també es va crear el 92 el **CONSELL CIENTÍFIC** com a instrument que supervisi el desenvolupament del projecte educatiu de persones adultes de la F.AA.VV. de Palma.

Per una altra banda, dins aquesta línia de treball educatiu des del vessant d'investigació participativa, pensam en la importància i la riquesa que comporta la capacitat de reflexió dels discents quan, en lloc de ser objecte d'investigació, passen a ser subjectes investigadors de la seva pròpia realitat i del seu entorn per tal de cercar sortides i alternatives als problemes que els afecten i a les necessitats que tenen. Aquesta és una de les característiques del treball que oferim amb aquest

projecte per tal que els discents deixin de ser observadors muts i passius del que passa i dipositaris del saber que els educadors els transmeten, per passar a ser persones reflexives i capaces d'entendre millor el seu entorn per millorar-lo. Aquest es també el sentit de les avaluacions amb totes les persones implicades amb el projecte.

No parlam, per tant, només d'una "ciutat educativa" que de forma inconscient va influïnt en la convivència dels que l'habiten, sinó que hi afegim l'acció voluntària i planificada de les organitzacions veïnals que, a partir de la seva concepció global de l'educació com aprenentatge per l'acció, van creant processos educatius permanents on les ciutadanes i ciutadans van exercint el seu dret a l'educació i a la cultura, a construir la seva pròpia ciutat en definitiva. □

Més de 10.000 residents* ja han escollit

Viatges Sa Tramuntana

Per qualitat:

- ...d'ofertes
- ...de serveis
- ...d'informació

Carrer 31 de desembre,12
Tel: 204600. Fax: 204450
Palma de Mallorca

*Dades corresponents a la temporada 91

EL MOVIMENT VEÏNAL A PALMA UNA EXPERIÈNCIA D'APRENTATGE PER L'ACCIÓ

Francesc Mengod Bonet i Maribel Alcázar Franco

Avui més que mai podem dir que el Moviment Veïnal a Palma té un projecte participatiu, globalitzador, obert i dinàmic per anar construint "la Ciutat que volem" a través d'un procés integrador de totes les energies i els recursos disponibles.

Aquest projecte no és el resultat d'un exercici de disseny purament formal i tecnocràtic, impulsat per unes quantes intel·ligències privilegiades, sinó que, sense menysvalorar el paper jugat per persones significatives, ha esdevingut el resultat del procés històric i col·lectiu de naixement i consolidació del mateix Moviment Veïnal, juntament amb altres Entitats Ciutadanes.

Es parteix d'una concepció de democràcia que no es redueix al fet de votar cada quatre anys. Es planteja exercir el dret a la participació social en tots els aspectes que conformen la vida de ciutat: la configuració urbanística, la dotació d'equipaments als barris, l'estructuració de la convivència, la creació d'organització veïnal i de nous valors culturals.

Aquest concepte de participació plena i no delegada ha estat expressat en diverses campanyes amb slogans, com:

- "Els barris també som ciutat"
- "De veïns a ciutadans"
- "Ciutat, compromís de tots"

El fil conductor de tot aquest procés ha estat l'educatiu: l'aprenentatge a través de la pràctica quotidiana, de les activitats reivindicatives, de la gestió i direcció d'activitats culturals, de l'auto-organització, de desenvolupament de les relacions entre les Institucions i la Societat Civil organitzada.

El dit procés educatiu el podem estructurar en dues etapes històriques: pre-democràtica i democràtica. Dins cada una d'elles podem distingir diferents fases,

definides en espais de temps concrets i que es caracteritzen pel tipus de problemàtica que en cada moment s'ha d'afrontar; per uns plantejaments estratègics, producte d'aquesta reflexió col·lectiva; per uns instruments creats per respondre col·lectivament als reptes del moment; per un determinat estadi de la concepció de la cultura, i per uns avanços en el camp educatiu que han servit de suport al col·lectiu per anar aprofundint en la capacitat de resposta.

Les relacions entre les Institucions i la Societat Civil, organitzada per a l'exercici dels drets democràtics, les podem dividir bàsicament en dues etapes: una primera d'enfrontament per enderrocar les Institucions de la dictadura i una altra dialògica, per consolidar les Institucions democràtiques conquerides i per avançar en l'ampliació del marc democràtic i participatiu dels ciutadans, reconegut a l'article 9 de la Constitució. (Veure requadre pàgina següent(*)).

L'elaboració del programa "la ciutat que volem", conjuntament amb les entitats ciutadanes més significatives, va concretar una concepció de ciutat a través de més de 150 propostes que abracen totes les àrees d'actuació municipal.

Amb les eleccions municipals del 91, que significaren l'accés de la coalició PP-UM al govern municipal de Palma, comença una nova etapa. En un període d'aproximadament dos anys han canviat múltiples aspectes tant de les relacions entre les entitats ciutadanes i la institució com del tipus de reivindicacions que avui es plantegen.

Des de la Federació d'Associacions de Veïns de Palma s'ha intentat demostrar que era possible continuar amb una política de concertació cultural, mantenint una

postura al mateix temps d'autonomia i d'expressió de les discrepàncies. L'aprovació d'un nou Reglament de participació ciutadana, la celebració del I Congrés del Moviment Veïnal de Palma l'octubre de l'any 91 i la signatura d'un conveni marc de col·laboració entre l'Ajuntament i la Federació d'Associacions de Veïns de Palma són fites importants d'aquesta voluntat de concertació impulsada des del Moviment Veïnal.

Malgrat tot, la resposta donada des del govern municipal, i més en concret des del Partit Popular que el sustenta, ha estat de provocació contínua per tal de rompre amb aquesta dinàmica. Ha intentat permanentment sembrar la divisió en el si del propi moviment veïnal i davant la impossibilitat de rompre'l des de dintre, ha optat per crear-ne una nova Federació d'Entitats Ciutadanes (FEPAE) com a corretja de transmissió del Partit Popular, clac permanent i a-crític del govern municipal i contrapès del moviment ciutadà organitzat de manera democràtica, autònoma, crítica i participativa.

Malgrat el deteriorament sofert per les relacions entre l'actual govern de l'Ajuntament de Palma i el Moviment Veïnal, el desenvolupament del procés educatiu continua i el procés reivindicatiu i de propostes alternatives ha experimentat un nou impuls.

Actualment, davant la manca de recursos econòmics i les dificultats trobades en les relacions amb la Institució Municipal, es pot comprovar que:

- cada dia hi ha més agents socials que ajunten esforços amb les organitzacions veïnals per intentar canviar el rumb de la política ciutadana;
- s'amplia de forma prou encoratjadora la base del voluntariat i la seva impli-

(*) Extret del capítol 3 (sobre l'experiència de Palma) del llibre *"La Organización Local de la Educación de Adultos"* del qual en són autors: Paolo Federighi, Jaume Obrador, Francisca Pons i Maribel Alcázar (Editorial Popular, Madrid 1992).

ETAPES	PROBLEMES EXISTENS DETECTATS	ESTRATÈGIA PLANTEJADA	INSTRUMENTS	CONCEPCIÓ DE LA CULTURA	PROCÉS EDUCATIU	RELACIÓ INSTI-TUCIÓ/ SOCIETAT CIVIL
PRIMERA 1973-74	- Manca d'experiència democràtica i organitzativa a tots els nivells. - Carència total de llibertats per poder experimentar-la.	Creació d'organitzacions per impulsar condicions favorables de lluita col·lectiva per les llibertats democràtiques.	Comissions de barri	Primer aspectes socials i reivindicatiu	- Aprendre crític i col·lectiu dels mecanismes del sistema, de les seves fissures i limitacions. - Escola de democràcia en el si de les dites organitzacions.	D E N F R O N T A M E N T
	- La falsa percepció d'una revolució social immediata, dificulta la visió de la importància del fet quotidià en la transformació social. - La manca d'instruments per a la lluita col·lectiva front als problemes quotidians.	Lluita per a la legalització de nuclis organitzatius que es vagin capacitant per a la resolució dels seus problemes quotidians.	Associacions de Veïns		Aprentatge de com la lluita pels problemes més pròxims influeix en la transformació social de l'entorn i capacita per a l'exercici de les llibertats, convertint-se en la millor escola d'adults.	
	- La legalització dels partits polítics buida de dirigents del partit comunista a moltes associacions de veïns. - Dispersió d'organitzacions ciutadanes, polítiques i sindicals.	- Assumpció de la direcció del moviment veïnal per militants d'altres partits d'esquerra i per persones no vinculades a cap partit polític. - Agrupació d'entitats ciutadanes, sindicals i partits polítics per fiscalitzar el darrer ajuntament no democràtic.	Assemblea Ciutadana		Primeres experiències de participació ciutadana en organismes municipals que capaciten per exercir la participació social i la concertació posterior.	
QUARTA 1979-83	- El miratge democràtic de la victòria electoral d'esquerra; treva del moviment veïnal. - Desorientació del moviment veïnal davant les funcions assumides per les institucions democràtiques.	Reflexió del moviment veïnal per resituar-se front a: a) Reivindicacions pendents de solució b) Les seves relacions amb la institució municipal c) El seu paper com a agents de dinamització social	Consolidació de la coordinadora d'AA.VV.	PRIMEN ASPECTES MÉS PRÒPIA-MENT CULTURALS	Aprentatge sobre eixos fonamentals: a) Reserca del seu espai dins la democràcia. b) Descobrimnt del seu paper com a dinamitzador cultural i comunitari. c) Exercici del dret de proposta i d'iniciativa social.	D I A L Ò G I D U E S
CINQUE-NA 1983-87	- Manca d'instruments que reglamentin la participació social.	- Institucionalització d'acords entre el moviment ciutadà i la institució municipal per anar consolidant el procés participatiu.	Reglament de participació ciutadana. Creació de la Federació d'AA.VV.	(Recuperació de tradicions, activitats culturals, educatives, etc.)	Exercici de la iniciativa social. Inici de la concertació al camp sociocultural.	
	- La manca de contrastació amb altres experiències, de concertació i de participació social, a altres municipis produeix una sensació d'aïllament i absència de punts de referència clars.	Recerca de contactes amb experts i experiències concretes d'altres latituds per contrastar-les.	Consolidació de la F. d'AA.VV. Formació d'Agents Socio-culturals (SEMFASC) Comissió Negocia-dora de Recursos.		Presa de consciència de: a) Caràcter global de l'experiència de Palma. b) Singularitat de les relacions entre societat civil i institucions. c) Importància dels contactes operatius amb altres experiències similars per avançar cap a un projecte educatiu-cultural més ample. d) Palma es converteix en paradigma d'un model de relació democràtic.	
SISENA 1987-89						

PISSARRA
70

cació a les Aules Culturals dels barris i a la dinàmica social de transformació de

l'entorn, diversificant-se cada cop més les fonts de finançament;

- es manté el contacte amb organitzacions educatives i culturals de la resta de l'Estat i d'Europa;

- es reforça el lligam de les Associacions amb els veïns i de la Federació amb les Associacions federades, obrint les portes per tal de ser veritables instruments de participació

- augmenta l'esforç per potenciar el contingut participatiu de les activitats educatives i culturals, per globalitzar les intervencions en torn del concepte de projecte de barri i de ciutat i, sobre tot, s'ha pres consciència que els processos socials no són lineals ni uniformes i que la independència del Moviment Veïnal i el seu dret a intervenir en la política de la ciutat són el patrimoni històric més important del mateix. □

Palma, 23 de desembre de 1993

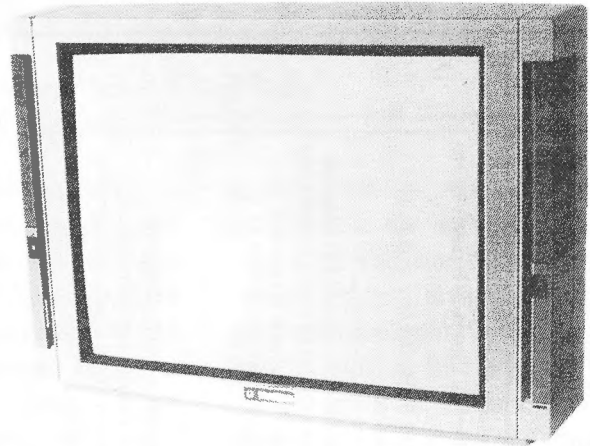
Libreria
RONDEVILA

LLIBRES DE TEXT LLIBRERIA GENERAL

I CARTES NAÚTIQUES

C./ COSTA DE SA POLS, 12.
TEL.: 725616 -07003 PALMA-

THOMSON

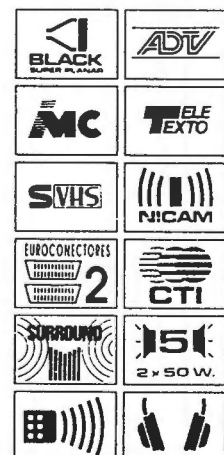
BILINGÜE

72DO40

EL **72DO40** DE THOMPSON VE EQUIPAT, AMB CRITERIS DE MODERNITAT, PER RESPONDRE ALS MÉS EXIGENTS: AMB POSSIBILITAT D'ESCOLTAR LES PEL·LÍCULES, EMESES EN SISTEMA STÉREO DUAL, EN L'IDIOMA ORIGINAL.

AMB EL CADA VEGADA MÉS ESTÈS TELETEXT I AMB EXCLUSIU TUB BLACK SUPERPLANAR DE THOMPSON.

I AMB TOT EL QUE VOSTÈ POT EXIGIR A UN TELEVISOR A L'AVANTGUARDA TECNOLÒGICA I DE DISSENY.

NIVELLS D'INSTRUCCIÓ DE LA POBLACIÓ ADULTA DE PALMA

Francisca Pons Munar i Jaume Obrador Soler

Introducció

En la mesura en què s'avança en un treball educatiu en el si d'una comunitat es van descobrint aspectes que poden incidir i que, de fet, incideixen en les actituds de la comunitat o en la manera de situar-se en front de determinats problemes. És important que el treball educatiu pugui anar aprofundint, a nivell científic, en les diverses variables que hi incideixen, de les quals pot dependre el resultat positiu o el fracàs d'una iniciativa educativa.

Una d'aquestes variables és, sens dubte, el nivell educatiu de la població: l'analfabetisme, tant absolut com funcional, els estudis secundaris i els estudis superiors. Els autors d'aquest treball hem intentat aportar a la Federació d'Associacions de Veïns de Palma les dades que, a partir del Padró Municipal d'Habitants (PMH) rectificat a 1 de gener de 1993, hem extret sobre els nivells d'instrucció de la població adulta de Palma.

Les dades que segueixen serviran de base al Consell Científic d'Aula Cultural, per extreure conclusions útils per al projecte educatiu de la F.AA.VV. de Palma. A més, aquest treball realitzat a nivell global de tota la ciutat, l'anirem concretant barri per barri, amb la finalitat que les entitats puguin tenir un instrument adient per al seu treball educatiu i cultural quotidià.

És evident que les dades del nivell d'instrucció s'haurien de revisar amb molta freqüència perquè van canviant de forma bastant ràpida. Van morint persones amb baixos nivells d'instrucció i va passant la barrera dels 14 anys la joventut que, en general, ha pogut accedir al títol de Graduat Escolar, malgrat sigui alarmant el nivell de fracàs escolar actual.

situa en el 2'72 %, és a dir que d'un total de 260.963 habitants majors de 14 anys, 7.104 persones són analfabetes absolutes, mentres que a nivell d'Estat el percentatge és del 3'48 %. La UNESCO estableix la barrera del 5 % d'analfabetisme absolut per considerar o no un país desenvolupat en aquest camp.

Dia de la Dona. Casal d'Entitats Ciutadanes

TAULA 1 DADES POBLACIÓ DE PALMA PER SEXES						
HOMES			DONES			POBLACIÓ TOTAL
TOTAL HOMES	+14 ANYS	+14 ANYS	TOTAL DONES	+14 ANYS	+14 ANYS	
155.782	125.759	48'76 %	163.677	135.204	51'24%	319.459

1.- ANALFABETISME

1.1.- Analfabetisme absolut

Entenem per **analfabet absolut** aquell que, tenint més de 14 anys, en el PMH figura com a "sense estudis", o sigui, que diu que no sap llegir ni escriure.

A Palma, el percentatge d'aquest nivell d'analfabetisme es

És important referir que el percentatge d'analfabetisme absolut a Palma és superior en el cas de les dones. Sobre un total de 135.204 dones de més de 14 anys, 5.238 presenten analfabetisme absolut, cosa que representa un 3'87 % de dones analfabetes absolutes. En canvi l'analfabetisme absolut dels homes és només del 1'48 %, o sigui, que dels 125.759 homes majors de 14 anys, n'hi ha 1.866 que són analfabets absoluts.

A Ciutat, per tant, hi ha un 73'73 % més de dones que d'homes que presenten analfabetisme absolut, mentres a l'Estat Espanyol la diferència és un poc superior: el 75 %.

A Palma el 76'05 % de l'analfabetisme absolut es concentra a les edats de més de 54 anys. El percentatge és bastant superior en el cas de les dones d'aquestes edats: el 79'76 %, mentre que, en el cas dels homes, el percentatge és del 65'64 %. Fins als 34

anys els percentatges d'analfabetisme absolut estan prou equilibrats entre homes i dones.

1.2.- Analfabetisme funcional

A manca d'estudis més seriosos i profunds sobre el tema, el concepte d'**analfabetisme funcional** inclou totes aquelles persones que no posseeixen la titulació de *Graduat Escolar* o equivalent, o sigui que, seguint els termes emprats en el PMH, s'inclouen en aquesta categoria les persones "sense estudis", "amb primària incompleta" i "amb primària". En queden així excloses les persones a partir de la possessió del que en el PMH és anomenat "Batxiller Elemental", que el consideram l'equivalent al "Graduat Escolar". De totes maneres convé tenir present que, si per analfabetisme funcional es contemplàs el fet de no estar preparats avui per desenvolupar-se normalment dins la societat -no saber interpretar ni omplir una instància, no saber interpretar o redactar més o manco correctament una carta o no comprendre el contingut d'un article d'un periòdic-, ens trobaríem amb un percentatge molt més elevat d'analfabetisme funcional. Aquest és el real, però falten les dades estadístiques necessàries per avaluar-lo.

De totes maneres és important parar esment en els nivells d'analfabetisme funcional, que es dedueix del PMH, com a indicadors d'un nivell d'instrucció a superar, per tal de potenciar la participació de totes les persones adultes en els quefers culturals i socials de la nostra ciutat.

La població de més de 14 anys, segons la rectificació abans citada del PMH, és de 260.963 persones, de les quals el 48'93 %, o sigui 127.713 persones, no posseeixen la titulació de Graduat Escolar. Aquestes dades difereixen en un 8'07 % de les dades extretes del PMH de 1986, segons les quals a Palma hi havia un 57 % de població de més de 14 anys analfabeta funcional.

La següent TAULA 2 representa el percentatge comparatiu d'analfabetisme funcional entre el PMH de 1986 i el de 1991.

TAULA 2

PADRÓ 1986		PADRÓ 1991 ¹	
TOTAL PERSONES + 14 ANYS	% ANALF. FUNCIONAL	TOTAL PERSONES + 14 ANYS	% ANALF. FUNCIONAL
256.657	57 %	260.963	48,94 %

¹- Es tracta de la rectificació del PHM del 91 feta l'1 de gener del 93

Seria aconsellable una investigació sobre les causes que hagin pogut influir en la baixada de l'índex d'analfabetisme tant absolut com funcional en aquests darrers 6 anys (des del 86 a inicis del 93).

TAULA 3

ANALFETISME FUNCIONAL PER GRUPS D'EDAT, EN VALORS ABSOLUTS I EN PERCENTATGES²

GRUPS EDAT	TOTAL PERSONES D'AQUEST GRUP D'EDAT	POBLACIÓ SENSE GRADUAT ESCOLAR	% ³	%
15 - 19	27.058	10.372	38,3	8,1
20 - 24	26.938	4.528	16,7	3,5
25 - 29	26.553	5.124	19,3	4,0
30 - 34	24.941	6.886	27,5	5,4
35 - 39	23.163	9.546	41,2	7,5
40 - 44	22.265	11.316	50,7	8,9
45 - 49	20.587	11.466	55,7	9,0
50 - 54	15.469	9.737	62,8	7,6
55 - 59	15.930	11.432	71,7	9,0
60 - 64	15.093	11.497	76,2	9,0
+ de 64	42.966	35.809	83,3	28,0
TOTAL	260.963	127.713	48,9	100

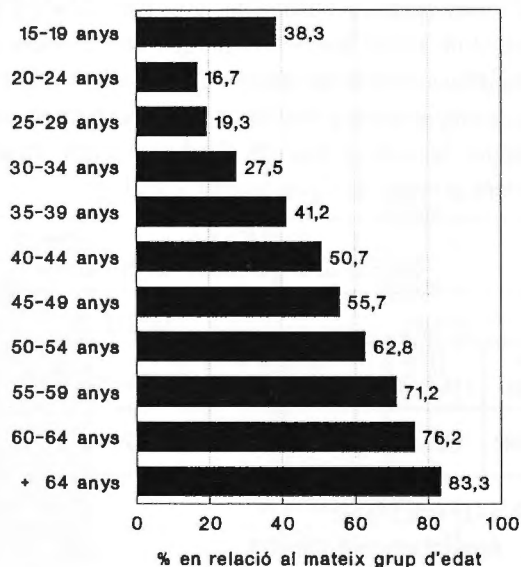
²- Taula d'elaboració pròpia.

³- Aquesta columna representa el percentatge de persones analfabetes funcionals d'aquest grup d'edat respecte al total de persones d'aquest mateix grup d'edat i la següent, l'el percentatge d'analfabets funcionals d'aquest grup d'edat en relació al total d'analfabets funcionals de Palma (127.713).

INCIDÈNCIA D'ANALFETISME FUNCIONAL

PER GRUPS D'EDAT

Grups d'edat

La TAULA 4 representa el nivell d'instrucció de la població de Palma major de 14 anys, distribuïda per sexe i grups d'edat, amb valors absoluts i percentatges.

TAULA 4

ANALFABETISME FUNCIONAL PER SEXE I GRUPS D'EDAT, EN VALORS ABSOLUTS I EN PERCENTATGES ⁴						
GRUPS EDAT	Total DONES	DONES SGE	% ⁵	Total HOMES	HOMES SGE	%
15-19	13.044	4.691	36,1	14.014	5.681	40,4
20-24	13.180	1.965	15,0	13.758	2.563	18,4
25-29	13.176	2.345	17,9	13.377	2.779	20,6
30-34	12.573	3.567	28,5	12.368	3.319	26,6
35-39	11.796	5.146	43,7	11.367	4.400	38,5
40-44	11.202	5.963	53,3	11.063	5.353	48,2
45-49	10.204	6.005	58,9	10.383	5.461	52,4
50-54	7.741	5.188	67,0	7.728	4.549	58,8
55-59	8.210	6.324	77,1	7.720	5.108	66,1
60-64	8.030	6.559	81,7	7.063	4.938	69,8
+ 64	26.048	23.099	88,8	16.918	12.710	75,0
TOTAL	135.204	70.852	55	125.759	56.861	45

Com es pot veure a la TAULA 5, a Palma hi ha 70.852 dones i 56.861 homes de més de 14 anys que no posseeix en el Graduat Escolar. Això suposa que del total de 127.713 persones analfabetes funcionals, el 55'48 % són dones i el 44'52 % homes.

TAULA 5

ANALFABETISME FUNCIONAL EN POBLACIÓ DE + DE 14 ANYS			
SEXE	Subtotal	Sense Graduat Escolar	% ⁶
Dones	135.204	70.852	52,40
Homes	125.759	56.861	45,21
TOTAL	260.963	127.713	48,93

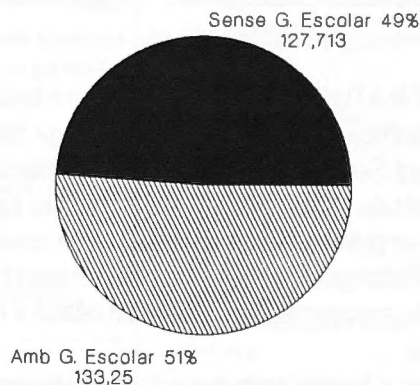
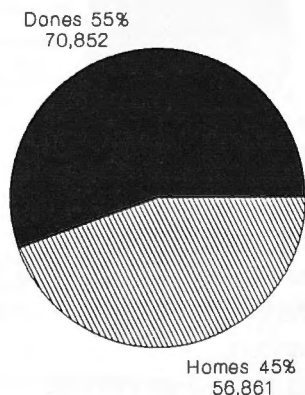
⁶.- Aquesta columna fa referència al percentatge d'analfabetes funcionals en relació a la població total de més de 14 anys del mateix sexe.

NIVELL D'INSTRUCCIÓ
POBLACIÓ MAJOR DE 14 ANYS: 260,963

⁴.- Taula d'elaboració pròpia.

⁵.- A aquesta Taula, com a l'anterior, els percentatges de cada grup de sexe i edat estan fets sobre el total de població del dit grup.

ANALFABETISME FUNCIONAL PER SEXES
Total sense Grad. Esc.:127,713

2.- ALTRES NIVELLS D'INSTRUCCIÓ

2.1.- Ensenyament Secundari

Convé tenir present que les dades del PMH només reflecteixen el nivell acadèmic que una determinada persona "diu" que ha assolit, però queda sense determinar quina és la situació real d'analfabetisme funcional d'aquella persona. De fet ens podem trobar amb persones que, sense el títol de Graduat Escolar, estan perfectament capacitades per desenvolupar-se dins la societat en el sentit expressat a l'apartat 1.2 d'aquest estudi. Per altra banda pot haver-hi persones, i de fet n'hi ha, que havent assolit nivells d'instrucció superiors són analfabetes funcionals per manca d'exercici i d'actualització dels coneixements adquirits.

Per a la confecció de la TAULA 6 hem emprat també les dades del PMH actualitzat a l'1 de gener de 1993. Dins l'apartat d'Ensenyament Secundari de la dita Taula s'hi inclouen els que diuen tenir el títol de "Graduat Escolar" o

equivalent, el de "Batxiller Superior" o equivalent i el de "Formació Professional".

A la TAULA 6 es poden comparar els distints nivells d'instrucció per grups d'edat i per sexe, amb nombres absoluts i percentatges.

TAULA 6

GRUPS EDAT	DONES							HOMES						
	TOTAL DONES	ENSENY. SECUNDARI	%	TÍTOL MITJÀ	%	TÍTOL SUPE.	%	TOTAL HOMES	ENSENY. SECUNDARI	%	TÍTOL MITJÀ	%	TÍTOL SUP.	%
15-19	13.044	8.352	64,03	1	-	-	-	14.014	8.333	59,66	14.014	-	-	-
20-24	13.180	10.858	82,35	310	2,35	47	0,36	13.758	10.981	79,81	163	1,18	51	0,37
25-29	13.176	8.784	66,66	999	7,58	1.048	7,95	13.377	9.141	68,33	530	3,96	927	6,93
30-34	12.573	6.742	53,62	1.196	9,51	1.068	8,49	12.368	7.072	57,18	698	5,64	1.279	10,34
35-39	11.796	4.842	41,05	957	8,11	851	7,21	11.367	5.139	45,21	662	5,82	1.166	10,25
40-44	11.202	4.030	35,97	708	6,32	501	4,47	11.063	4.104	37,10	646	5,84	960	8,67
45-49	10.204	3.305	32,39	593	5,81	301	2,95	10.383	3.461	33,33	724	6,97	738	7,10
50-54	7.741	1.980	25,58	433	5,59	140	1,81	7.728	2.116	27,38	546	7,06	517	6,68
55-59	8.210	1.449	17,65	347	4,23	90	1,10	7.720	1.746	22,62	409	5,30	457	5,91
60-64	8.030	1.104	13,75	300	3,73	67	0,83	7.063	1.341	18,99	364	5,15	420	5,91
+ 64	26.084	2.094	8,03	682	2,61	173	0,66	16.918	2.341	13,84	789	4,66	1.077	6,37
TOTAL	35.204	53.540	39,60	6.526	4,83	4.286	3,17	125.759	55.775	44,35	5.531	4,40	7.592	6,04

7.- Els dos percentatges d'aquesta TAULA fan referència dones/homes amb Ensenyament Secundari en relació al total per cada grup d'edat.

Pel que fa a l'Ensenyament Secundari, ens trobam amb una notable diferència entre sexes. El percentatge de dones amb Ensenyament Secundari és del 39,60 % en relació al total de dones de més de 14 anys, mentre que el d'homes és del 44,35%.

També es pot observar en aquesta TAULA en ambdós sexes com els percentatges de persones que posseeixen l'Ensenyament Secundari és enormement decreixent en relació a l'augment de les edats.

Referent a les persones que estan en possessió d'un Títol Mitjà, és curiós observar com en aquest cas el percentatge de dones és lleugerament superior al dels homes (4,83 % de dones i 4,40 d'homes).

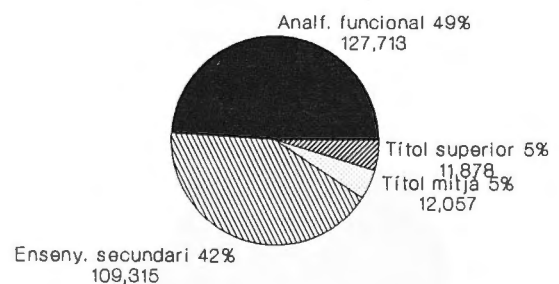
Voldríem destacar que en el grup de dones amb possessió del Títol Mitjà, compreses entre els 25 i els 39 anys, s'observen uns percentatges significativament més alts que en altres grups d'edat del mateix sexe. Ens atreviríem a apuntar el paper que ha jugat l'emancipació de la dona en aquests grups d'edat.

Pel que fa als homes, els percentatges més elevats d'obtenció del Títol Mitjà es troben entre els grups d'edat que van dels 45 als 54 anys.

Si miram els Estudis Superiors, la cosa canvia: el percentatge d'homes amb Títol Superior és quasi el doble que el de les dones (6,04 % d'homes i 3,17 % de dones).

Destaca el fet que en el grup d'edat dels 25 als 29 anys el

NIVELL INSTRUCCIÓ POBLACIÓ DE PALMA PERSONES MAJORS DE 14 ANYS

percentatge de dones amb Titulació Superior està més d'un punt per damunt al dels homes (7,95 % de dones i 6,93 % d'homes. Sembla que s'ha iniciat una tendència de les dones cap a les Titulacions Superiors.

A partir del grup de 30-34 anys en endavant el percentatge d'homes amb Titulació Superior és notòriament més elevat que el de les dones. □

LENGUA I LITERATURA

- **Joan B.**
Llengua estàndard en l'ensenyament.
1993, 82 p., 825 pts.
- **Huguet, J. - Serra, B.**
El jovent opina. Llengua i ensenyament als instituts públics de Catalunya.
1993, 162 p., 1.200 pts.
- **Díaz, A./Doménech, C./Navarro, A.**
Itineraris de literatura. L'actual remor. 5.
1993, 85 p., 868 pts.
- **Bassa, R. (i altres)**
Textual. Introducció a les tècniques de narració. 1993, 165 p., 1.800 pts.
- **Aguilar, L.**
Aprendizaje y comunicación. Teoría y práctica de taller literario. 1993, 121 p., 900 pts.

DIDÀCTICA

- **Elliott, J.**
El cambio educativo desde la investigación-acción. 1993, 190 p., 2.570 pts.
- **Giménez, J. - Gironde, L.**
Cálculo en la escuela. Reflexiones y propuestas. 1993, 159 p., 1.350 pts.
- **Waisburd, G. - Sefchovich, G.**
Expresión plástica y creatividad. Guía didáctica para maestros. México, 1993, 271 p., 1.950 pts.
- **Carr, W.**
Calidad de la enseñanza e investigación-acción. 1993, 177 p., 2.060 pts.
- **Porlán, R.**
Constructivismo y escuela. Hacia un modelo de enseñanza-aprendizaje basado en la investigación. 1993, 194 p., 2.060 pts.
- **Hicks, D. (comp.)**
Educación para la paz.
1993, 302 p., 3.360 pts.

EDUCACIÓ ESPECIAL

- **Candel, I. (Dir.)**
Programa de atención temprana. Intervención en niños con Síndrome de Down y otros problemas de desarrollo.
1993, 309 p., 2.500 pts.
- **Pueschel, S. - Pueschel, J.K.**
Síndrome de Down. Problemática biomédica. 1993, 336 p., 5.900 pts.
- **Freixa, M.**
Familia y deficiencia mental.
1993, 174 p., 1.800 pts.

EDUCACIÓ PRIMÀRIA

- **García Hoz (i altres)**
La educación en el nivel primario.
1993, 349 p., 2.100 pts.
- **Barberá, V. (i altres)**
Proyecto curricular de tercer ciclo de educación primaria. Teoría y práctica.
1993, 281 p., 2.020 pts.
- **García, A.L. (i altres)**
Didáctica de las ciencias sociales en educación primaria. 1993, 399 p., 3.158 pts.

EDUCACIÓ SECUNDÀRIA

- **Hernández, J.M. - Sepulveda, F.**
Diseño de unidades de lengua y literatura en la Secundaria Obligatoria. Un enfoque comunicativo basado en tareas (fundamentación y ejemplo). Argentina.
1993, 184 p., 1.895 pts.
- **Bolívar, A.**
Diseño curricular de ética para la enseñanza secundaria obligatoria.
1993, 159 p., 1.855 pts.

FORMACIÓ PROFESSIONAL

- **Echeverría, B.**
Formación profesional. Guía para el seguimiento de su evolución.
1993, 441 p., 3.275 pts.
- **Cano, J.S. - López, J. - Ortega, M.**
La nueva formación profesional. Ramas, Módulos Profesionales y Ciclos formativos.
1993, 435 p., 2.990 pts.

ORGANITZACIÓ ESCOLAR

- **Salmeron, H.**
Evaluación de los espacios arquitectónicos escolares. 1992, 235 p., 2.000 pts.
- **Gómez, G. (i altres)**
Técnicas y procedimientos de inspección educativa. 1993, 169 p., 1.500 pts.
- **Carbonell, J.L. - Baena, A.**
Legislación y organización básica de la educación infantil y primaria. (inclou disket).
1993, 398 p., 3.250 pts.
- **Ramo, Z. - Rodríguez-Carreño, M.**
Organización de los colegios de primaria y de las escuelas infantiles. (Reglamento orgánico). 1993, 350 p., 2.400 pts.

- **Antúnez, S.**
Claves para la organización de centros escolares. 1993, 253 p., 2.575 pts.

- **Chaves, J.R.**
Organización y gestión de las Universidades Públicas. 1993, 317 p., 4.795 pts.

FORMACIÓ

- **Barocio, R.**
La formación docente para la innovación educativa. El caso del curriculum con orientación cognoscitiva. México.
1993, 149 p., 1.875 pts.
- **García, J.**
La formación permanente del profesorado: más allá de la reforma.
1993, 335 p., 2.200 pts.
- **Medrano, G.**
Nuevas tecnologías en la formación.
1993, 96 p., 950 pts.
- **Cabrera, F./Donoso, T./Marín, M.A.**
Manual de formación pedagógica básica para formadores. 1993, 287 p., 2.150 pts.

PSICOLOGIA EDUCATIVA

- **Prieto, M.D. - Pérez, L.**
Programas para la mejora de la inteligencia. Teoría, aplicación y evaluación.
1993, 159 p., 1.855 pts.

ORIENTACIÓ I TUTORIES

- **Galve, J.L./García, E.M./Trallero, M.**
Programa de toma de decisión. Cuaderno del alumno. ¿Qué, cómo, cuándo?
1993, 64 p., 750 pts.
- **Galve, J.L./García, E.M./Trallero, M.**
Así... programa de entrenamiento en técnicas y hábitos de estudio. Cuaderno del alumno. Ciclo I de E.S.O. 1993, 142 p., 1.500 pts.
- **Galve, J.L./García, E.M./Trallero, M.**
Así... programa de entrenamiento en técnicas y hábitos de estudio. Cuaderno del alumno. Ciclo II de E.S.O. 1993, 118 p., 1.300 pts.
- **Lerma, H.**
¿Qué tipo de alumno soy? Una guía para mejorar en el estudio. México.
1992, 186 p., 1.600 pts.
- **de Sánchez, M.A.**
Aprende a pensar 1. Planifica y decide. Guía del instructor. México, 1993, 203 p., 1.760 pts.
- **de Sánchez, M.A.**
Aprende a pensar 2. Organización del pensamiento. Guía del instructor. México.
1993, 384 p., 2.420 pts.
- **Torre, J.C.**
Aprender a pensar y pensar para aprender. Estrategias de aprendizaje.
1993, compda., 2.100 pts.
- **de Sánchez, M.A.**
Aprender a pensar. Planifica y decide. Cuaderno de trabajo. México.
1993, 187 p., 1.300 pts.

LOGOPEDIA I TRASTORNS DEL LENGUATGE

- **Tolosa, F. - Fernández, M.**
Mi voz problemas y cuidados.
1993, 74 p., 750 pts.
- **Paradis, M.**
Evaluación de la afasia en los bilingües.
1993, 247 p., 3.250 pts.
- **Gallardo, J.R.**
Manual de logopedia escolar. Un enfoque práctico. 1993, 565 p., 4.450 pts.
- **Le Huche, F. - Allali, A.**
La voz. Anatomía y fisiología. Patología. Terapéutica. T 3. Terapéutica de los trastornos vocales. 1993, 150 p., 3.950 pts.

PSICOLOGIA DEL DESARROLLO

- **García, J.N.**
Introducción al desarrollo del conocimiento. 1993, 152 p., 1.895 pts.
- **Carrascosa, A.**
Pubertad y crecimiento. 1993, 200 p., 975 pts.

- **Rodríguez, M.**
Manual de creatividad. Los procesos psicológicos y el desarrollo. México.
1990, 121 p., 1.340 pts.

PSICOLOGIA SOCIAL

- **Firth-Cozens, J./West, M.A. (Comps.)**
La mujer en el mundo del trabajo. Perspectivas psicológicas y organizativas.
1993, 254 p., 2.950 pts.
- **Martínez Roig, A. - De Paúl, J.**
Maltrato y abandono en la infancia.
1993, 174 p., 1.200 pts.
- **Biurrun, J.M.**
De cárcel y tortura. Hacia una psicopatología de la crueldad civilizada.
1993, 186 p., 1.300 pts.
- **Collange, C.**
Dibuixa'm una família.
1993, 225 p., 2.250 pts.

PSICOLOGIA CLÍNICA

- **García, F.**
Las adoraduras de la delgadez. Anorexia nerviosa. 1993, 118 p., 1.395 pts.
- **Copellano, M.E.**
Venza la depresión. Un manual práctico para ayudarle a convivir con la depresión y la manía depresiva. 1993, 318 p., 2.750 pts.
- **Ramírez, A.**
Psicología clínica. Temas fundamentales desde la práctica. 1993, 102 p., 1.600 pts.
- **Echeburúa, E.**
Fobia social. 1993, 138 p., 1.050 pts.
- **Jalenques, I. (i altres)**
Los cuadros de ansiedad en el niño.
1993, 237 p., 2.900 pts.
- **Junqué, C. - Jurado, M.A.**
Envejecimiento y demencias.
1994, 207 p., 1.500 pts.
- **Echeburúa, E.**
Trastornos de ansiedad en la infancia.
1993, 140 p., 900 pts.
- **Fernández-Abascal, E.**
Hipertensión. Intervención psicológica.
1993, 96 p., 950 pts.

PSICOLOGIA EXPERIMENTAL

- **Salvador, F. - Pelegrina, M.**
El método científico en psicología.
1993, 132 p., 1.300 pts.
- **León, O.G. - Montero, I.**
Diseño de investigaciones. Introducción a la lógica de la investigación en psicología y educación. 1993, 311 p., 1.995 pts.

Embat
Llibres
Pge. Papa Joan XXIII, 5-E
Geranis Centre
Tel. 71 33 50 - Fax 72 04 44
07902 Palma de Mallorca

LA DIMENSIÓ TRANSNACIONAL DELS PROCESSOS EDUCATIUS

Paolo Federighi (*)

1.- EL "DÈFICIT EDUCATIU" DELS EUROPEUS

L'exigència de fons respecte a la qual s'avaluen les condicions educatives de la població de l'Europa Comunitària és única-ment la de la competitivitat industrial. La demanda formativa de la gent és causada i interpretada per quant és capaç d'enriquir el capital invisible -sobre els coneixements dels treballadors- del qual es nodreixen les noves produccions, reconegut com un dels factors estratègics en la competitivitat internacional.

L'admissió del "dèficit" no qüestiona de forma immediata el no reconegut dret a l'estudi de tots i en totes les edats, però guarda més bé la confrontació amb les condicions educatives de les àrees concurrents (Nord Amèrica i Orient) i amb l'exigència d'innovació present en l'aparell productiu. Encara que això pot aparèixer com un límit indiscutible és, no obstant, interessant que la relació economia-educació comenci a afrontar-se en termes d'interdependència i no de mera subalternabilitat de l'educació respecte a l'economia.

1.1.- El dèficit respecte al Japó i a USA

La confirmació de les àrees concurrents comporta les condicions educatives dels europeus desfavorits. Només per recordar alguns indicadors significatius:

- l'augment del grau d'instrucció aconseguit dins un sistema educatiu mancat d'eficàcia és un dels factors responsables dels elevats valors mitjans de l'edat de la força del treball en els països de la CEE, àmpliament superiors als de les àrees concurrents;

- la relació entre nombre d'habitants i nombre d'investigadors és equivalent a menys de la meitat dels de USA i el Japó.

- La participació femenina en la força del treball té una incidència inferior al 5%

respecte del Japó i del 13 % respecte a USA.

Les distàncies poden augmentar: si es té en compte, a títol d'exemple, la decisió del Govern Japonès (juny de 1992) d'invertir el superàvit de la balança comercial amb l'exterior sobre el factor humà. En aquest sentit s'orienta el document sobre el que es basa la nova filosofia "Kyose", inspirada pel president de la Sony i que hauria de produir, a la vegada que una reducció de l'horari de feina, una major inversió per al desenvolupament de la vida comunitària.

1.2.- El dèficit respecte a l'oferta de treball interna

La dada que millor il·lustra la necessitat de renovació és la de la relació entre la taxa d'atur i llocs de treball disponibles. El que passa, quasi bé a tots els països de la CEE, és que el creixement de la taxa d'atur és, en una part important dels casos, deguda a la persistència dels baixos o inadequats nivells formatius dels joves i dels adults.

Es tracta d'un fenomen que es presenta a finals dels anys 80 en els quals es detecta per primera vegada la presència d'una elevada taxa d'atur, acompanyada per una oferta creixent de llocs de treball. Aquesta tendència podrà accentuar-se posteriorment en el futur, donat que en els anys 90 es preveu, per una part, una taxa de creixement anual de l'oferta de llocs de treball al voltant del 5% per a la mà d'obra genèrica, i, per altra, una taxa de creixement que s'acosta a l'1% per al personal qualificat.

1.3.- L'educació d'adults, una estratègia obligada

La recerca de noves estratègies sembla inevitable si es tenen en compte tres constatacions objectives.

- el 88% de la força del treball que serà activa l'any 2.000, està ja present en el mercat de treball;

- el flux anual de joves dins el mercat de treball no representa més que el 2% de la població activa;

- l'"stock" de coneixements, necessaris per a la major part dels professionals, es renova cada any en un percentatge calculat entre el 10 i el 15%.

El dèficit educatiu del ciutadà comunitari és principalment un dèficit d'educació en l'edat adulta. El futur de l'economia depèn, especialment, de les condicions educatives dels treballadors d'avui.

2.- LES ESTRATÈGIES ACTIVADES I ELS PROCESSOS EN MARXA

El fet que en l'Europa dels 12 es vagi més ràpid -sense descartar retrocessos- és notori. Això significa que són els Estats, regions i comarques on tals problemes es situen en termes encara més dramàtics i on, la manca d'una capacitat d'activació d'estratègies de resposta, pot deixar-los en un futur desavantatge respecte a la seva posició en el context europeu i internacional. No hi ha dubte que les estratègies posades en marxa per al desenvolupament de l'educació dels adults produeixen una nova distribució internacional del saber que, per damunt de la febla realitat d'Europa, augmentarà les distàncies respecte al Tercer Món...

2.1.- L'espai comú educatiu a Europa

L'afirmació i l'estructuració d'una dimensió transnacional de l'educació, directament relacionada amb els processos formatius individuals i locals, és una de les conseqüències més evidents i rellevants de les noves estratègies.

Si en el passat aquest camp de treball era realitzat per treballadors educatius,

preferentment en termes de recíproca comprensió, de cooperació, d'intercanvi, etc., recentment s'ha convertit en una àrea d'intervenció específica i prioritària que cerca efectes ràpidament constatables en el present.

Per detectar-lo ja no fa falta referir-se al mercat, a la lliure circulació de la mà d'obra, a les migracions, al poder de la telecomunicació, etc.

L'espai comú europeu s'ha anat estructurant progressivament per l'impuls dels processos educatius informals induïts per aquests factors, més que per moviments i educadors que han treballat en aquest sentit. Per això, avui ha adquirit una dimensió autònoma pròpia. Es detecta en les competències i procediments d'intervenció, en la multiplicitat de centres de decisió per als recursos utilitzats, els agents actius, el públic implicat, els educadors compromesos i les infraestructures disponibles.

Tot això s'ha anat construint al mateix temps que

s'ha produït el creixement del paper de la Comissió de la CEE i al marge de tot tipus d'influència del món de l'educació. Les dades quantitatives no són impressionants, però encara comporten dimensions mai trobades a altres institucions internacionals amb competències en el camp de l'educació d'adults.

Confirmant l'escassa atenció prestada al món de la investigació, els estudis no abunden i a més les dades són aproximatives. A partir dels resultats d'un estudi realitzat sobre el programa d'acció de la CEE es descobreix l'existència de, al menys, 21 programes que podrien ser definits com a "d'interès cronològic" amb un

pressupost total que supera els dos milions d'ECUS (300 milions de pessetes). Es podrien ajuntar doncs els projectes subvencionats del Fons Estructural Comunitari i considerar els efectes de la decisió comunitària que preveu l'ocupació del 80% del Fons Social Europeu per a accions en el sector de la "formació de tota la vida professional dels treballadors d'avui i de demà".

Això no obstant, els limitats mitjans de què es disposa i principalment malgrat la persistència del considerat principi de subsidiarietat -en base al qual s'han d'excloure intervencions no previstes per les polítiques nacionals- ens hem de situar

durant orientacions polítiques inspirades, podríem dir, en un doble descobriment:

- en primer lloc, del món educatiu existent fora de l'escola, de la formació professional clàssica i del món del treball i la seva utilitat per a l'objectiu del desenvolupament productiu;

- en segon lloc, la necessitat de basar l'estratègia formativa els seus sistemes i mètodes de forma que es superi la separació entre educació, formació i cultura.

Per no caure en l'engany, com dèiem, és lícit témer que tals renovacions estiguin inspirades per la voluntat de sotmetre la

utilització del conjunt dels recursos educatius i culturals a una més estricta coherència, essencialment en funció de la competitivitat industrial. Si fóra així, ens hauríem de preparar per afrontar el risc d'assistir de nou a una reafirmació d'orientacions dirigides al contingut del dret a l'estudi amb els tot just aconseguits estàndards per fer front a les necessitats de la producció.

Adults. La Vileta

ara davant un procés de construcció d'un sistema comunitari d'educació d'adults autònom.

És en aquest àmbit on han madurat aproximacions no noves per a l'educació de les persones adultes, però sí innovadores per a l'estratègia institucional.

Fins a finals dels 80 les estratègies formatives es reduïen a la promoció de polítiques de formació professional, concebudes de forma sectorial, com a mesures d'emergència dirigides a pal·liar les llacunes de la formació inicial, tal vegada provocades per la "continua revolució tecnològica".

En els darrers anys s'han anat estruc-

2.2.- Els canvis a nivell nacional

En tots els estats europeus el ferment entorn a l'educació d'adults és intens. Aquests últims anys s'han caracteritzat per la renovació de la legislació i de les mesures a favor de l'educació d'adults. Des de Dinamarca a Portugal les lleis han reformat el sistema. Del Regne Unit a Irlanda, "White paper" o "Green Paper" estan preparant el canvi. En les regions esmentades, si no se n'hi afegeixen d'altres. Són precisament els països amb una tradició més consolidada en el camp de l'educació d'adults -Europa central i septentrional- que han registrat un creixement més fort de la demanda social

d'educació d'adults. Ens referim a realitats com les de Dinamarca, Àustria, Suècia, Finlàndia, etc., en què l'activitat de l'educació d'adults ja arriba anualment a prop del 30% de la població. Això no obstant, en els Països Baixos, el capítol específic de despeses relatives a l'educació de base d'adults, té disponibles prop de 10.000 milions de pessetes a l'any (per a l'educació secundària d'adults la despesa arriba als 12.500 milions), el sistema ha de posar cada any en llista d'espera prop de 10.000 demandes d'inscripció, sobre un total de participants que supera el 15% de la població.

També per respondre a la creixent demanda educativa, es van configurant dues orientacions bàsiques:

- la introducció de mesures que assegurin el dret individual a l'estudi. En aquest sentit és significativa l'experiència que té en marxa la Ford U.K. en la qual cada treballador té assignada una

borsa d'estudi anual de prop de 75.000 pessetes, per gastar en activitats educatives o culturals, a elecció de l'interessat;

- l'enriquiment i l'expansió de les infraestructures que permetin l'exercici del dret a l'estudi en l'edat adulta (des de la creació de nous serveis d'orientació i consulta a l'increment de formes d'estudi a distància, a l'accés de les infraestructures culturals tradicionals, etc.)

2.3.- La resposta del moviment associatiu

Del context tot just esbossat, la novetat substancial està constituïda per la possibilitat que les exigències formatives, determinades per la competitivitat econòmica i la demanda formativa de la gent es

troben sobre terrenys més avançats que els actuals. Per tant, els aparells científics, formatius i culturals estenen -tant a la quantitat com al nombre de ciutadans- l'oferta de possibilitat d'estudi, per a joves i per a adults.

L'expansió ja s'ha vist afectada per la lògica del lliure mercat. Un important nombre d'empreses privades sense ànim de lucre -sorgides primerament a Europa i avui també presents a l'Est- cerquen convertir en profit propi l'afirmació de la nova demanda formativa. Però, a aquest nivell, la demanda és interpretada essencialment en termes de formació contínua o de

alguns estats de l'Europa de l'Est. A França es formen centenars d'associacions cada dia, a Portugal tenen un fort desenvolupament de dimensió local, a Dinamarca -un país de poc més de cinc milions d'habitants, les intervencions d'educació d'adults es basen en el treball amb 13.000 associacions, a Alemanya la Federació Nacional d'Universitats Populars compta amb més de 4.000 grans centres coordinats.

La segona consideració es refereix a la principal valència que la realitat associativa assumeix a qualsevol part.

a) en el pla econòmic, l'associacionisme és reconegut a qualsevol lloc com un

recurs capaç de garantir intervencions que, d'altra manera, l'Estat no estaria en condicions d'assegurar;

b) en el pla funcional l'associacionisme es caracteritza per la seva capacitat d'afavorir l'emergència de noves necessitats educatives i d'anticipar-se a la intervenció pública en l'organització de respostes. Si tenim

en consideració les principals funcions i els camps de treball de les associacions i els comparem amb les dades relatives a períodes anteriors, el que emergeix és l'àmplia articulació i la constant renovació de les intervencions en connexió amb els problemes de la gent;

c) en el pla educatiu, l'associacionisme es caracteritza pel seu tarannà solidari, desenvolupa una intrínseca valència alliberadora per quant, en lloc de sotmetre la gent a una dependència d'un servei també qualificat, forma subjectes col·lectius, conté "per se" un nou model d'organització de la societat. Ens referim a l'aspecte principal, per a nosaltres, de la vida associativa en la qual s'afavoreix la manifesta-

Adults. Son Ferriol

reciclatge professional.

Això ha provocat, a més, una forta dinàmica en el moviment associatiu. Les dades recollides per una investigació promoguda a 1992 per l'Oficina Europea d'Educació d'Adults a compte de la Task Force Human Resources, Education, Training youth, ofereixen una palpable verificació.

La primera dada és que el desenvolupament de l'associacionisme o, en qualsevol cas, de les organitzacions no governamentals compromeses en activitats d'educació d'adults, sigui de tipus formal o no formal, és una tendència present en tots els països de l'Europa comunitària i que comença a manifestar-se també en

ció de conflictes i contradiccions que estan a la base del canvi i del desenvolupament intel·lectual de la població.

L'associacionisme, doncs, constitueix un recurs estratègic. El seu paper és fonamental per assegurar la superació del dèficit educatiu. Però la seva importància es connecta, sobretot, amb el fet que únicament el seu desenvolupament pot reduir el risc de respostes parcials i limitades dominades per la lògica de la competitivitat econòmica. És a través de l'associacionisme, doncs, que es poden controlar i neutralitzar les valències educatives de la competitivitat, capaç de produir riquesa a preu de conflicte.

3.- CONCLUSIONS

La nova dimensió transnacional dels processos educatius ha de ser considerada, doncs, com un terreny específic de treball per al control i la gestió dels processos de transformació que interessin tant a la dimensió local com a la nacional del treball educatiu.

La invitació amb la qual volem concloure està dirigida a reforçar el compromís organitzat del moviment associatiu sobre el terreny. La invitació no és tant cap a un genèric o retòric mirar cap a Europa, cap a la formació de l'Europa dels ciutadans. El nostre camp de treball com a moviment associatiu és molt més específic i urgent. Això es refereix per exemple a:

- les polítiques educatives de la CEE, en les que es tracta d'obrir l'accés a programes d'interès andragògic (programes per a la dona, per a l'educació a distància o per a la gestió de projectes locals de desenvolupament, etc.) als organismes i agents compromesos en l'educació d'adults. No sembla doncs, excloure la possibilitat d'obtenir mesures financeres específiques destinades a afavorir l'acció a nivell transnacional dels organismes d'educació d'adults;

- la formació de treballadors educatius capaços d'actuar en aquesta dimensió i amb aquesta finalitat; es tracta sobretot d'augmentar la informació sobre la

possibilitat ja existent en el si del mateix món de l'educació d'adults, a més d'incrementar-la i qualificar-la cap a nous objectius;

- la innovació de les associacions, dels mètodes i dels instruments del treball educatiu, afavorint així el desenvolupament d'experiències concretes recollides com en xarxes entre les diverses realitats nacionals;

- la investigació en la qual és més urgent de posar en condicions als subjectes interessats en treballar en la dimensió transnacional de l'educació d'adults, capacitant-los amb instruments cognoscitius de base. □

(*) *President Oficina Europea d'Educació d'Adults, (OEEA).*

2es JORNADES

La Dona
i el seu Present

Recinte Firal • Polígon del Llevant
C/. Ciutat de Querétaro, s/n.

del 4 al 8 de març

PALMA DE MALLORCA

GOVERN BALEAR
Comissió Interdepartamental de la dona

AULES TALLER: EL PRIMER ESCALÓ PER MILLORAR LA QUALIFICACIÓ PROFESSIONAL.

Miquel Mestre Morey

Des de que al curs 1986-87 es va posar en marxa la Nova Educació d'Adults després d'haver-se produït un debat on les conclusions varen esser primer el llibre verd (durant el curs 84-85) i després concretat amb el llibre blanc, el qual contemplava quatre eixos fonamentals envoltant els quals girava l'Educació Permanent de les Persones Adultes.

Un d'aquests eixos era la formació professional, àrea que durant els cursos 87-88 i 88-89 va estar directament lligada al Instituto Nacional de Empleo a través del Pla NFIP, després de transcorre aquest dos cursos i considerant la inviabilitat degut a la rigidesa de la normativa es varen començar a instal·lar les primeres Aules Tallera Centres d'Adults, amb les mínimes condicions per oferir una qualitat de formació.

La primera experiència la vàrem enfocar a un col·lectiu molt necessitat de formació professional bàsica: eren els electricistes. Vàrem contactar amb l'associació empresarial que els representa, associació que sempre ha estat molt preocupada hi ha cercat sortides per la formació del col·lectiu associat, tinc que dir que tot eren facilitats i així vàrem preparar la primera promoció de tècnics auxiliars de F. P. 1º els quals la majoria d'ells continuen el curs següent per presentar-se a les proves de la Conselleria d'Indústria per a l'obtenció del títol de: Instal·lador Electricista.

Durant el mes de juliol de l'any 1989 es va aprovar un pla per part de la Subdirecció General d'Educació Permanent per equipar als Centres de Persones Adultes d'aules taller. El primer projecte no va esser aprovat des de la Subdirecció General d'Educació Permanent el mes d'agost de 1989, essent l'especialitat escollida la d'Electricitat Industrial, i el

motiu fou que a l'àmbit territorial del Centre d'Educació d'Adults "La Balanguera", ja es contemplava l'oferta formativa esmentada a l'Institut Politècnic.

És a partir d'aquests moments quan ens vàrem proposar lluitar per un espai formatiu, on pensam que els Centres d'Educació de Persones Adultes hi tenim molt a dir, començarem a dissenyar una sèrie de projectes que contemplem una oferta complementària a la ja existent i que no cobreixen els Centres ordinaris de Formació Professional, entre altres especialitats: Fred i Climatització, Fontaneria i Instal·ladors de Gas, Arts Gràfiques, Electricitat i Electrònica, etc. Tot això sense oblidar que no s'han de constituir Centres de Formació Professional paral·lels als ja existents sinó que sempre pensam amb una complementarietat del sistema. Des dels Centres d'Educació de Persones Adultes comença la motivació i l'afiançament de la població laboral en entrar de bell nou al sistema educatiu, millorar la seva formació, aconseguir una qualificació adequada en el moment necessari i, a la vegada, una promoció professional que totes les persones dessitjam.

Seguint amb la línia exposada anteriorment el pròxim projecte es va realitzar durant el curs 89-90, essent aprovat a finals de 1990 per executar-lo dins exercici pressupostat de 1991, i posar-lo en marxa durant el curs 91-92, així va esser, encara que molts varen esser els esforços destinats a tals objectius, però disposar de l'Aula Taller de Fred i Climatització, va valer la pena, i molt més quan és la primera d'aquesta especialitat que es va instal·lar a Balears.

Actualment es realitzen dos cursos de Fred i Climatització, distingint dos nivells, l'A que és de coneixements bàsics, i el B, dirigit a professionals del sector que volen

millorar la seva formació.

Ara ja durant el curs 93-94, són cinc els centres que contenen aules taller a ple funcionament, malgrat hi hagi temes puntuals que resoldre com són els de professorat, no és fàcil trobar llanterners titulats per impartir les classes tant teòriques com pràctiques, o bé d'electricitat i electrònica a l'illa de Menorca, i més difícil serà trobar personal qualificat i amb la titulació corresponent quant el mes de març estarem en disposició d'oferir les noves instal·lacions de l'aula taller d'arts gràfiques que funcionarà a Palma.

L'oferta formativa no s'ha dirigit tan sols a treballadors dels sectors implicats, sinó també a diferents empreses i a la patronal perquè així participin en el disseny del projecte de formació dels futurs tècnics del sector, i en aquest sentit es mantenen converses periòdiques amb GESA, INFOCAL, ASINEM, etc.

L'aula taller de Fontaneria i instal·lacions de gas, del C.E.A. Son Canals ofereix la possibilitat als participants, de preparar-se per l'obtenció del títol de F.P. 1º. Hi ha dos cursos, un d'ells intensiu, que s'imparteix els dissabtes al matí i l'altre, durant la setmana.

El total d'inversions realitzades a les sis aules durant aquests quatre anys ha estat de 37.500.000,- pessetes en equipament de maquinària i material didàctic aplicat a cada una de les especialitats.

La finalitat d'aquestes aules taller, no és del tot clara, encara que de cada dia l'horitzó s'aclareix i les perspectives són més encoratjadores, sempre tenint en compte que els Centres d'Educació de Persones Adultes han d'esser el primer escaló per a reintegrar les persones amb edat laboral dins el sistema formatiu, per després produir el transvasament a altres centres educatius. □

UNA CLAU FONAMENTAL A L'EDUCACIÓ D'ADULTS: LA FORMACIÓ DEL PROFESSORAT

Mª Concepció Barceló Mairata (*)

Marc social i educador d'adults

És obvi que a la societat canviant que ens ha tocat viure, els educadors d'adults no hi podem quedar al marge. Se'ns ha concedit el paper de treballar amb les persones adultes per donar-los una formació bàsica, des d'Alfabetització fins a la consecució d'una titulació acadèmica que en el seu moment no pogueren obtenir, i proporcionar-los el camí cap a una formació professional per accedir en el món del treball per primera vegada, en el cas del més joves, o per aconseguir una millora i/o reinserció en el camp laboral, en el cas d'adults. Aquest marc social és tan ampli que inclou diferents edats amb el condicionant que aquest tema genera quan a interessos i necessitats.

Avui, l'educador d'adults ha de conèixer necessàriament els trets característics de la societat en la qual està immersa la població adulta. Aquest fet implica l'adquisició d'unes eines metodològiques i didàctiques apropiades per a l'acció formativa amb persones adultes. En conseqüència, s'ha de facilitar a l'educador d'adults el que necessita per a realitzar la seva funció, tenint en compte les necessitats reals de la població adulta en el marc social corresponent. Aquest disseny de formació ha de girar entorn a dos aspectes fonamentals:

* el marc social en el que es mou la població adulta, fent una especial atenció als condicionants econòmics, laborals, culturals i polítics que viu.

* els instruments metodològics i didàctics apropiats per a l'acció formativa amb persones adultes, que parteixen d'un coneixement profund de les bases psicopedagògiques de l'adult i dels seus processos d'aprenentatge.

Tot procés de formació per educadors

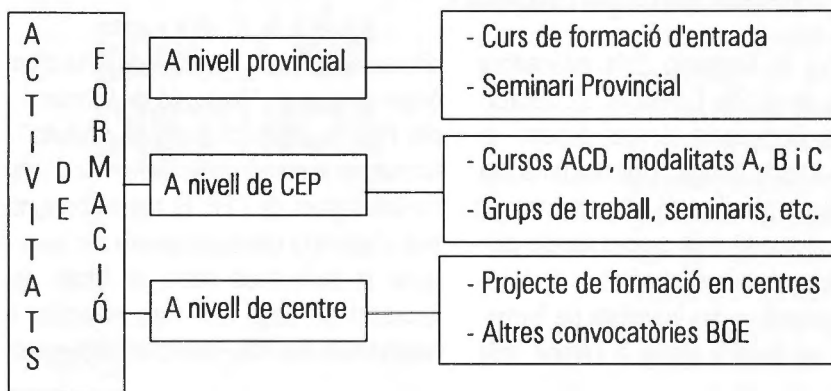
d'adults que no contempli i prioritzi aquests dos elements no serveix perquè o no respon al que necessiten els ciutadans d'avui en dia o no prepara a l'educador d'adults per a que realitzi el seu treball d'acord amb el que s'exigeix d'ell com a professional.

A la formació dels educadors d'adults es distingeix la formació inicial o d'entrada, ja que no existeix una formació prèvia i específica per a treballar amb les persones adultes, i la formació continua, per a la

que es compta preferentment amb els Centres de Professors (CEP).

La formació del professorat en el Programa d'Educació d'Adults de Balears

Actualment, el Programa d'Educació d'Adults de la Unitat de Programes Educatius del Ministeri d'Educació i Ciència a Balears, per donar una resposta a la formació inicial i contínua dels educadors d'adults, compta amb una estructura d'activitats de formació a nivell provincial, a nivell de CEP, i a nivell de centre.

A) Activitats de formació a nivell provincial

Són aquelles de caràcter prescriptiu i es refereixen al "Curs de formació d'entrada" per donar resposta a la formació inicial abans esmentada i dirigit als educadors que participen per primera vegada en el Programa, i al "Seminari Provincial" constituït amb el fi d'afavorir la reflexió i la formació dels educadors d'adults del Pla Provincial entorn a temes considerats d'interès fonamental per a l'avanç del model d'educació d'adults. Va dirigit, en primer terme, als responsables dels centres i àmbits territorials ja que aquests són els canalitzadors de tota la formació generada a partir de la investigació per aplicar-la amb posterioritat en el centre. A més, algunes vegades, són tam-

bé els coordinadors dels grup de treball creats en el centre a partir del Seminari.

B) Activitats de formació a nivell de CEP

Es tracta d'aquelles activitats de formació demandades pels educadors d'adults, en general, en les diferents modalitats existents en el CEP.

C) Activitats de formació a nivell de centre

Són aquelles activitats de formació realitzades a partir de les necessitats d'un o més centres (per exemple, el projecte de formació en centres). Aquestes activitats requereixen l'existència d'una forta coordinació, motivació i interessos del professorat del centre.

ACTIVITATS DE FORMACIÓ. CURS 93-94

*** A nivell Provincial**

- Curs de formació d'entrada
- Seminari Provincial: adquisició d'estratègies per a l'elaboració del Projecte Curricular de Centre
- Curs de Formació en Educació a Distància

*** A nivell de CEP****Palma Mallorca**

- Orientació professional i/o vocacional

Manacor

- Seminari sobre l'elaboració del projecte educatiu de centre.

Menorca

- Seminari de Neoelectors
- Seminari d'Història de Menorca
- Seminari de Geografia i món actual
- Seminari de selecció de lectures i exercicis de català per al nivell de Preparatori
- Seminari de Català III
- Seminari d'Anglès I
- Seminari de LLengua Castellana II

Per a la formació dels educadors d'adults en el Pla Provincial d'Educació d'Adults, l'assessora tècnica docent i la responsable de formació formen un equip per tal que la planificació educativa tenguí sempre el suport dels processos de perfeccionament dels educadors.

Per coordinar les activitats de formació que es duen a terme a l'àmbit dels

diferents CEPs, el Programa disposa d'un òrgan anomenat "Comissió de Formació del Pla Provincial d'Educació d'Adults" format per la responsable de formació i els col·laboradors de CEP. El treball conjunt fruit d'aquesta comissió serveix per assegurar la coherència entre els plans de formació de cada CEP i els objectius i necessitats del Pla Provincial d'Educació

d'Adults.

La responsable de formació s'ocupa de coordinar, además del curs de formació d'entrada dels educadors d'adults i del seminari provincial, aquelles activitats de perfeccionament a les que no es pot donar resposta des d'un o més CEPs, les que precisen del suport de tots els CEPs de la província, o aquelles que pel seu interès es considera necessari impulsar des del Programa.

Els col·laboradors de CEP són la veu de l'educació d'adults dins el CEP i els responsables de les activitats d'educació d'adults a nivell de CEP.

Cada curs, la formació dels educadors d'adults que es realitza gira entorn a:

- les necessitats del Programa (Curs de formació d'entrada i Seminari Provincial).

- les necessitats dels educadors d'adults.

De la combinació d'aquests dos elements sorgeix la planificació de formació per un curs acadèmic.

Des de l'inici del Programa fins en el moment present són diverses les activitats de formació dutes a terme passant per metodologies, didàctiques de distints nivells i àrees, pautes per a l'elaboració de projectes i plans, etc.. Actualment, amb la nova Llei, LOGSE, tenim un llarg camí per emprendre sense deixar de banda tot el que hi ha començat, ja que ha suposat la base d'aquest gran pilar. Perquè hem de tenir en compte que tot l'esforç econòmic i personal que es realitzi a l'àmbit del perfeccionament dels educadors serà fonamental si serveix per millorar la qualitat de l'oferta educativa dirigida a les persones adultes i contribueix a elevar els seus nivells de formació i qualificació possibilitant-los avançar en el seu desenvolupament personal i en el de la comunitat a la qual pertanyen. Aquesta seria la clau fonamental a aconseguir! □

Biniali, 19 de desembre de 1993

(*) Assessora Tècnica Docent del Programa d'Educació d'Adults

Excursió de l'E.A. Son Canals

REFORMA DE L'EDUCACIÓ A DISTÀNCIA ...

Miquel Mestre Morey i Maria Rigo Pons

Les transformacions que s'han produït al llarg d'aquests darrers anys a la societat en general i al nostre país en tots els seus àmbits, han possibilitat que el Ministeri d'Educació i Ciència ofertàs noves modalitats educatives les quals s'han d'adaptar a les possibilitats de les que disposa la societat actual en relació a temps ocupat o temps per dedicar a l'educació, per atendre aquestes necessitats el M.E.C. considera necessari reformar i a la vegada donar un fort impuls a l'educació a distància. L'E.D. ha demostrat ser eficaç no tan sols amb la població de difícil escolarització sinó també amb altres ciutadans que en un moment o altre de la vida activa necessitin formació específica, bé sigui per la seva promoció personal o laboral.

L'educació a distància modalitat fortament arrelada a països considerats des de sempre més avançats que nosaltres, però també amb una taxa d'analfabetisme inferior al nostre, (tant analfabetisme total, com funcional). A països com França la metodologia a distància disposa de gran acceptació a més de disposar d'una considerable experiència referent a la utilització d'aquesta metodologia que facilita a les persones la formació adient i complementària ha un moment donat, sempre i quant aquestes hagin assolit els nivells de formació bàsics e imprescindibles per poder desenvolupar una actitud positiva davant el procés de l'autoaprenentatge, tenint sempre present

l'autoavaluació, un element més a tenir en compte en el procés de formació integral de la persona adulta.

Davant tot el procés nomenat anteriorment va esser el Consell d'Europa que a la seva recomanació 1.110, adoptada durant l'any 1989 va aconsellar d'iniciar un procés per promoure la cooperació inter-governamental al camp de l'E.D. Són totes

(EUROFORM, NOW i HORIZON).

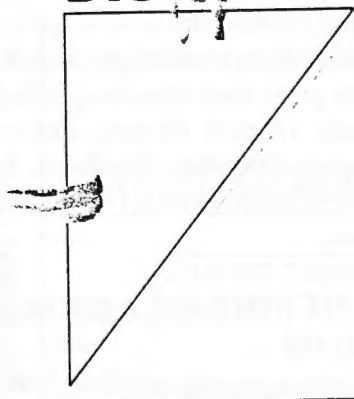
Al nostre país la LOGSE adjudica a l'educació a distància un paper rellevant dins el sistema educatiu, donant així compliment al mandat constitucional que garanteix el dret de tots els espanyols a l'educació i a la vegada encomana als diferents poders públics que promoguin les condicions per tal que aquest dret sigui fruit per tots en plena llibertat i igualtat.

És l'article 51.5, el que estableix que l'organització i metodologia de l'educació de persones adultes es basarà en l'autoaprenentatge, en funció de les seves experiències, necessitats i interessos, a través de l'ensenyança presencial i per les adequades característiques, de l'educació a distància.

El Títol Tercer de la LOGSE, conté una sèrie de precisions legals d'especial significació, ordenant als poders públics l'atenció preferent a determinats col·lectius, així l'article 51.3, estableix que dins l'àmbit de l'educació d'adults, els poders públics disposaran una atenció preferent a aquells

grups o sectors socials amb carències i necessitats de formació bàsica o amb dificultats per la seva inserció laboral.

Així mateix, l'article 3.6 de la mateixa llei disposa que per garantir el dret a l'educació de les persones que no puguin assistir de manera regular a un centre docent es desenvoluparà una oferta adequada d'E.D.

*Reforma de la***EDUCACIÓ
DISTÀNCIA****Ministerio de Educación y Ciencia**

les polítiques educatives dels Òrgans Comunitaris les que mostren un especial interès per aquesta modalitat educativa.

En demostració d'aquest interès són varis els programes Comunitaris que inclouen accions pel desenvolupament de l'E.D.; DELTA, EUROTECNET, TEMPUS, COMETT, etc. i altres emmarcats dins el camp d'acció del Fons Social Europeu

Per tot el que hem exposat anteriorment el 2 d'octubre de 1992, el Consell

de Ministres va aprovar el reial decret pel qual es crea el Centre per a la Innovació i Des-envolupament de l'Educació a Distància.

UN REAL DECRET, PER REGULAR TOT EL PROCÉS.

Amb la creació del CIDEAD, es varen veure complides unes aspiracions llargament esperades tant des del CENEBADE com de l'INBAD. D'aquesta manera es podia contar amb el marc legal adequat pel desenvolupament del procés constant de transformació i evolució de tot el sistema. Tot el procés per la creació del CIDEAD va passar per diferents etapes, entre les que s'ha de destacar l'elaboració de diferents esborranys o **Documents base damunt la implantació del nou model d'educació a distància no universitari**, entre altres coses a aquests esborranys ja es contemplava la creació d'un Centre de Recursos, que no seria un centre d'educació a distància tal i com pugui ésser el seu concepte, sinó un centre de producció, direcció i coordinació, tant de recursos didàctics com d'ordenació acadèmica, a posteriors esborranys de documents ja es considerava l'nomenat "Centre de Recursos" com un instrument imprescindible per la transformació de la E.D.

Els diferents articles que formen part d'aquest reial decret suposen, per a molts de professionals implicats a aquesta modalitat educativa, la consecució de diverses aspiracions. Així entre altres tasques que té encomanades s'ha de destacar:

- L'elaboració de mesures d'ordenació acadèmica i la seva adequació als currículums dels destinataris -població adulta- i a la modalitat a distància.
- les mesures orientades a la formació i perfeccionament del professorat d'educació d'adults i a distància.
- L'aplicació de les tecnologies de la informació i la comunicació a l'E.D.

- El manteniment de l'atenció educativa a l'alumnat amb circumstàncies especials, (residents a l'estranger, malaltia, etc.).

Per altra banda fer constar que el mateix real decret suprimeix l'Institut Nacional de Batxillerat a Distància i el Centre Nacional d'Educació Bàsica a Distància.

EL CENTRE PER L'INNOVACIÓ I DESENVOLUPAMENT DE L'EDUCACIÓ A DISTÀNCIA.

Aquest centre va començar a funcionar durant el curs 91-92 de forma totalment experimental, així disposava de diverses àrees de feina: Servei Econòmic Administratiu, Ordenació Acadèmica i Innovació Didàctica i el Servei de Producció i Distribució.

Dins el camp de l'ordenació acadèmica, varen funcionar cinc equips bàsicament dedicats als que tenien encomanades les tasques de definir les noves ofertes d'educació a distància en relació a continguts, objectius, itineraris, nous materials, sistemes tutorialis, etc.

El CIDEAD ha treballat i segueix treballant per poder oferir diferents opcions de formació: Educació Primària, Educació Secundària Obligatòria, Batxillerats, Ensenyança Oficial d'Idiomes, Formació Professional.

L'OFERTA D'EDUCACIÓ A DISTÀNCIA A BALEARS ...

Durant el present curs 93-94 l'oferta pública d'educació a distància per a la població de les nostres illes s'ha vist notablement incrementada, contemplant un ventall de possibilitats que, si bé encara és reduït, el podem considerar en tota la seva amplitud, Formació Bàsica, Idiomes,

Mòduls Professionals (Nova Formació Professional), i l'antiga oferta de l'INBAD (la qual es mantindrà mentre no s'implanti l'Educació Secundària Obligatòria i els nous batxillers).

La reestructuració que s'ha produït a aquesta modalitat educativa, comptant amb la supressió de forma escalonada de les distintes extensions tant del CENEBADE (totalment integrat a Centres d'Educació de Persones Adultes) com de l'INBAD a l'espera de començar la descentralització durant el curs 94-95, ja que serà durant aquest curs quan la matrícula de distància pel que es refereix a EE.MM. es diversificarà a través dels diferents centres que oferiran els nous batxillers, començant així el procés d'extinció de l'INBAD.

No podem continuar sense fer constar molt possiblement la nostàlgia que senten les persones que han treballat i treballen a cada una de les extensions, entre altres coses perquè hi han dedicat molt d'esforç personal per dur a bon terme les accions formatives encomanades, i el que millor ho pot avalar és el nombre de d'alumnes en constant progressió, que curs darrera curs han mantingut les extensions de Balears. A ells els he de dir que la nova estructura permet a la vegada una diversificació de l'oferta, i també un acostament al ciutadà, tenint en compte que des del centres als quals estiguem destinats sempre hi haurà la possibilitat de fer la nova educació a distància.

Durant el present curs són 3.630 els alumnes matriculats a l'oferta pública d'educació a distància, a la nostra província. Aquesta engloba les següents opcions: Batxillerat, Educació Bàsica, Idioma i Mòduls Professionals.

DENOMINACIÓ	NIVELL	INSTITUT
EDUCADOR INFANTIL	3	FRANCESC DE B. MOLL PASCUAL CALBÓ I CALDÉS
INST. MANTENIDOR ELEC.	2	POLITÀCNIC
AUX. ADMINISTRACIÓ I G.	2	ISIDOR MACABICH

FORMACIÓ PROFESSIONAL

Els mòduls professionals que estan experimentant els Instituts de Secundària són:

La possibilitat d'oferir més mòduls ve regulada per l'opció de les instal·lacions, ja que aquesta oferta garanteixi un recolzament tutorial per tot el que afecta les diferents àrees de pràctiques a realitzar tant a l'institut com després a centres de treball, la qual cosa pot donar una idea de la complexitat d'aquesta oferta, tenint en compte que s'han d'articular totes les possibilitats de tutoria: telefònica, individual presencial, col·lectiva presencial.

EDUCACIÓ BÀSICA

Els centres autoritzats per impartir l'educació bàsica a distància són vuit, a més de cada una de les actuacions d'aquests centres, la qual cosa suposa un total de 23 punts de recolzament tutorial per atendre les necessitats de la població adulta.

IDIOMA A DISTÀNCIA.

L'oferta de l'idioma a distància, i més en concret, d'anglès, suposa l'utilització de mitjans audiovisuals, a totes les tutories, i un compromís per part de l'alumne de seguir les accions formatives que es duen a terme setmanalment a través de la televisió, apart del suport bibliogràfic i d'àudio del que disposa, també té a la seva disposició al centres de recolzament tutorial i administratiu un tutor per resoldre tots els dubtes que es puguin produir al llarg del curs, a més d'un telèfon 900 de cridada gratuïta per a qualsevol consulta.

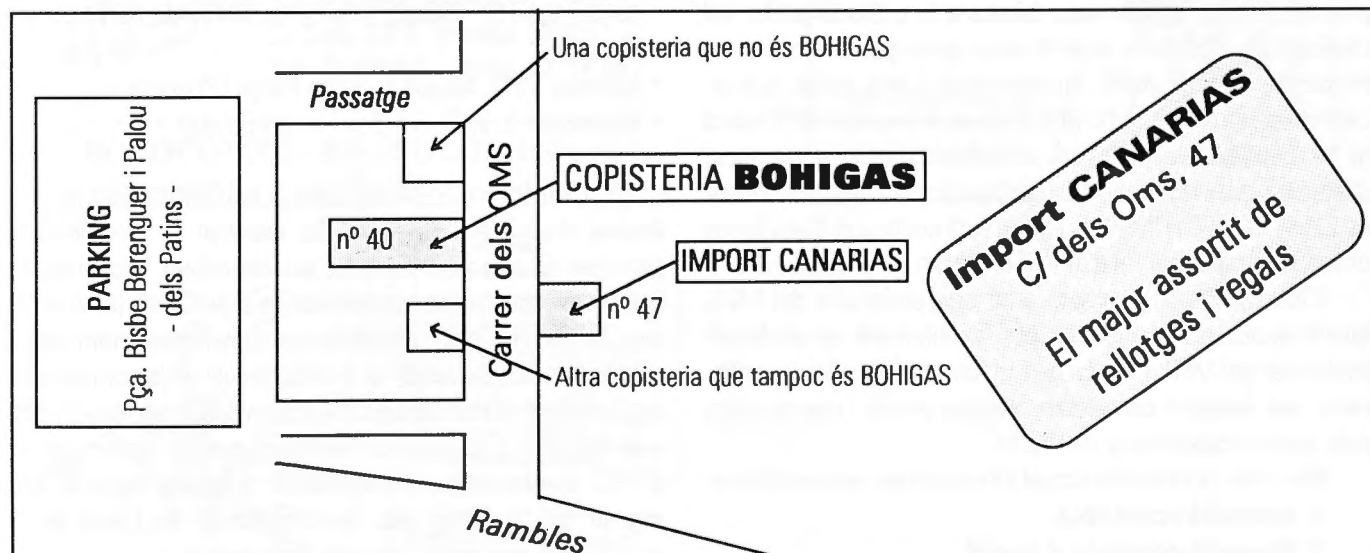
Balears disposa de tres centres de recolzament administratiu un per cada una de les illes majors i cinc de recolzament tutorial. Quan es va planificar l'oferta es va considerar oportú que els alumnes no s'haguessin de desplaçar al centre administratiu per formalitzar la matrícula, recollir la documentació, etc, sinó que s'havia de fer a través del centre de recol-

zament tutorial. Això ha possibilitat una major comoditat pels alumnes, malgrat el procés de distribució no hagi estat el més encertat, també hem de tenir en compte que és el primer any que s'experimenta aquesta oferta.

Si bé la matrícula no ha desbordat les previsions, si que ha estat elevada, ja que per ser el primer any són 1.746 els alumnes matriculats, destacant el 22 alumnes de Formentera.

FORMACIÓ DEL PROFESSORAT

El MEC, conscient de la especificitat de l'educació a distància, facilità a tots els professors que imparteixen aquesta modalitat educativa durant el present curs, una acció formativa de 100 hores per millorar l'atenció a l'alumnat i la formació del professorat. □

FOTOCOPIES BOHIGAS

C/ dels Oms, 40 - Palma
FOTOCOPIES COLOR
DES DE 100 PTES.

PREU ESPECIAL PER A ESTUDIANTS

EL C.E.A. CALVIÀ, UN MODEL DESCENTRALITZAT

El municipi de Calvià presenta una sèrie de particularitats que s'han de tenir en compte a l'hora de dissenyar un projecte educatiu d'Educació d'Adults:

- Dispersió geogràfica dels nuclis de població (17 nuclis).
- Diferència grossa entre els nuclis de població interior (Calvià i es Capdellà), els que varen sorgir a la costa destinats a l'activitat turística i els que s'han creat últimament com a nuclis residencials.
- Heterogeneïtat de la població pel que fa referència al seu origen: 48% de peninsulars, 41% de balears i 11% d'estrangers. El nivell formatiu d'aquesta població és en general insuficient, ja que un elevat percentatge només té estudis bàsics.
- La principal activitat econòmica, i pràcticament l'única, és el turisme.

L'Escola d'Adults de Calvià neix l'any 1986, amb l'objectiu prioritari d'oferir una formació bàsica a la població adulta del municipi. En el projecte inicial hi varen participar diverses administracions i entitats: MEC, Ajuntament de Calvià, INEM, Federació d'Hoteleria d'UGT, FETE-UGT i Federació Empresarial Hotelera de Mallorca. Actualment està constituïda com a centre oficial d'educació de persones adultes, amb participació de l'Ajuntament de Calvià, el MEC i l'INEM. El centre està configurat d'una forma descentralitzada, per tal d'arribar al màxim de població.

L'Escola d'Adults compta amb tres professors del MEC, quatre professors contractats per l'Ajuntament, un professor contractat pel MEC a temps parcial, un administratiu, un orientador, vuit monitors contractats a temps parcial i tres monitors dels cursos ocupacionals de l'INEM.

Dins l'oferta formativa actual s'inclouen les següents àrees:

1. Formació acadèmica.
2. Formació orientada al treball
 - 2.1. Formació ocupacional.
 - 2.2. Actualització professional.
3. Mòduls d'ampliació cultural, oci i temps lliure.

1. La formació acadèmica té com a objectiu principal formar per a l'obtenció de titulació. Dins aquesta àrea es realitzen els següents cursos:

- Alfabetització/neolectors: Magalluf, Son Ferrer i Calvià
- Certificat d'Estudis: Magalluf, Son Ferrer i Santa Ponça

- Graduat Escolar (I i II): Magalluf, Galatzó i Son Ferrer
- Preparació per a les proves lliures de FP1: Galatzó
- Preparació per a les proves lliures d'accés a la UIB per a majors de 25 anys: Galatzó

2. La formació orientada al treball té dues vessants: la formació ocupacional, que conté cursos organitzats per l'INEM amb la finalitat de formar a persones amb situació d'atur per a que puguin obtenir un lloc de treball; i l'actualització professional, amb cursos encaminats al reciclatge dels professionals del terme. El fet d'ésser un municipi turístic condiona la naturalesa d'aquests cursos, que són bàsicament d'idiomes.

Els cursos de formació ocupacional són:

- Auxiliar d'ajuda a domicili: Calvià
- Anglès turístic: Son Ferrer

I els d'actualització professional:

- Anglès (I, II i III): Galatzó, Son Ferrer, Magalluf, Santa Ponça i Peguera
- Alemany (I i II): Magalluf, Santa Ponça i Peguera
- Informàtica (I, II, III i IV): Son Ferrer i Galatzó

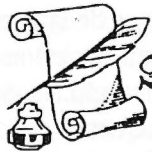
3. Els mòduls d'ampliació cultural, oci i temps lliure tenen la finalitat d'oferir als ciutadans del municipi la possibilitat de participar en activitats lúdiques, socialitzadores i culturals. Un dels cursos que integren aquest bloc és el de Català (amb nivells per a catalanoparlants i no catalanoparlants); esmentem aquest curs en concret per incidir en la importància de la normalització lingüística a la nostra Comunitat Autònoma, que reconeixem com a un dels principals objectius de la nostra tasca docent, recollit al PEC. Donam especial importància a aquest aspecte, tota vegada que la major part de la població de Calvià és de procedència peninsular, i la seva integració és necessària.

Els cursos que pertanyen a aquest bloc són:

- Tall i confecció: Calvià, Son Ferrer, Santa Ponça, Magalluf, Peguera i Capdellà
- Ceràmica: Santa Ponça
- Cuina: Calvià
- Fotografia: Magalluf
- Català (A1, A2 i B): Santa Ponça, Magalluf i Calvià
- Espanyol per a estrangers (I i II): Galatzó

A part d'aquesta oferta, també es duen a terme una sèrie d'activitats extraescolars, obertes a tota la població, amb les finalitats de fomentar la relació entre les persones de diferents nuclis de població, donada l'heterogeneïtat del nostre terme, esmentada abans; conèixer el medi social, cultural i natural de Mallorca. Les activitats que tenen més acollida entre els ciutadans són les lúdiques, però no deixam de donar importància a les estrictament culturals. Així, les activitats realitzades o a realitzar en aquest curs són, entre d'altres:

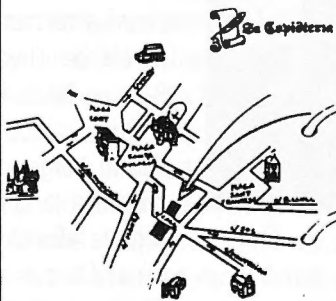
- Excursió a Na Burguesa per conèixer l'estat de la Serra després dels incendis del passat estiu.
- Celebració de l'any Miró amb visites a la Fundació i d'altres exposicions.
- Celebració de festes com Nadal, Carnestoltes, fi de curs, etc.
- Cicle de cinema amb projecció de pel·lícules i comentaris sobre temes d'actualitat.
- Conferències i xerrades sobre ocupació laboral, autoocupació, legislació, etc. □

Sa Copisteria CB

C/ Call, 5 i 6 Palma 07001
Tel: 71 96 63 Fax: 72 17 86

FOTOCÒPIES EN COLOR 100 ptes

En ple Centre Històric

- Fotocòpies
- Multicòpies
- Fotocòpies en color
- Còpies de plànols
- Plastificacions
- Enquadernació ràpida
- Revistes i fullets
- Impressió làser
- Impremta ràpida
- Termografia
- Servei de telefax
- Fotocòpies en paper ecològic reciclat 100%
- Venda de paper reciclat
- Servei de recollida i entrega a domicili
- Professionalitat total

**SERVEI DE LLIBRES
EXTRANGERS
LLIBRES DELS PAÏSOS
CATALANS
JOGUINES I LLIBRES
INFANTILS**

Carrer d'en Rubí, 5
Telèfon 71 38 21
07002 PALMA

OBRA CULTURAL BALEAR, L'ENSENYAMENT COM A EINA DE NORMALITZACIÓ

LA NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA FA PASSES ENRERA

Els cursos de català per a adults que, des de l'any 62 organitza i gestiona l'Obra Cultural Balear, sorgiren de la necessitat de proporcionar a la població de les illes Balears l'aprenentatge de la seva llengua, un aprenentatge que no era possible realitzar mitjançant l'escola. Amb l'aprovació de la Llei de normalització lingüística, el 29 d'abril de 1986, les diverses institucions autonòmiques es comprometen a dur endavant un procés que contempla, entre altres actuacions, promoure la formació en llengua catalana a tota la població; això vol dir, d'una banda, incloure l'aprenentatge del català en l'ensenyament reglat i, d'altra banda, facilitar altres vies d'aprenentatge per a tota aquella gent que no havia pogut adquirir-lo durant el seu període escolar.

La llei contempla tres col·lectius bàsics: professorat, personal de les administracions autonòmiques i centrals i població en general. No recordarem aquí els punts de la llei que fan referència a les obligacions de les diferents administracions, però sí que és competència d'aquestes promoure les mesures neces-

sàries per dur a terme aquesta capacitat.

Aquest procés de formació esdevingué lent, però durant els darrers deu anys el creixement de l'oferta assegurava, com a mínim, donar resposta a la demanda existent, encara que aquesta no es potenciàs. Tampoc no hi va haver cap planificació seriosa de la formació dels diversos col·lectius: No hi ha cap estudi fet sobre les necessitats d'un grup tan important com és el funcionariat, no s'han establert terminis o els terminis fixats per la llei fa temps que s'han exhaurit sense que s'hagin assolit els

objectius.

Durant el curs escolar 92-93 i, sobretot, durant el curs actual, la crisi econòmica ha servit d'excusa per paralitzar aquest procés. Mantenir, reduir o fer desaparèixer els pressupostos destinats a la formació en llengua catalana han estat les diferents sortides. En qualsevol cas, la demanda no s'ha cobert o s'ha cobert amb deficiències.

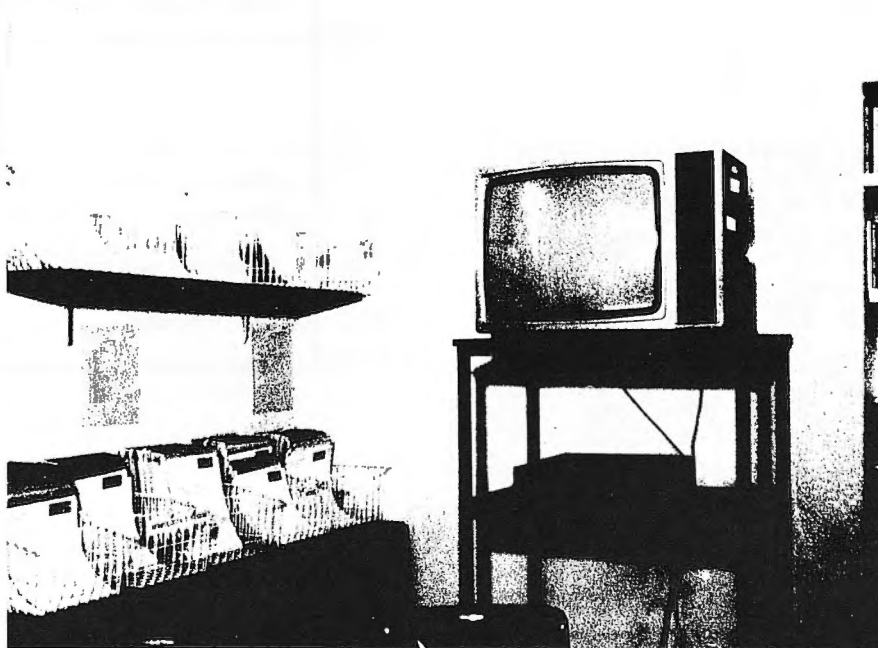
Per una banda, la formació del personal de les diferents administracions (autonòmica i central) ha sofert un retrocés que incideix negativament en el procés de normalització de cada-

una d'aquestes institucions.

La formació en llengua catalana del personal del Govern de la Comunitat Autònoma fou fins al curs 91-92 competència de la Conselleria de Cultura, Educació i Esports. El curs escolar 92-93, la formació del personal del Govern passà a ser competència de l'Institut Balear d'Administració Pública (IBAP), organisme adscrit a la conselleria de la Funció Pública. Com a conseqüència d'aquest

traspàs de competències, l'IBAP gestionà directament l'organització i la realització d'uns cursos que no començaren fins al mes de març, es feren fora d'horari laboral i comptaren amb una escassa participació. Aquest curs escolar el Govern Balear encara no ha iniciat els cursos de formació en llengua catalana del seu personal.

Tampoc no s'han iniciat els cursos de formació per al personal de l'Administració perifèrica de l'Estat que aquests darrers anys s'havien fet mitjançant el Ministeri d'Educació i Ciència.

Hi trobaràs molts recursos per aprendre com més t'agradi

Per l'altra, l'oferta d'ensenyament adreçada a la població adulta no presenta una millor situació. Així, per exemple, aquest curs escolar l'Ajuntament de Palma ha reduït l'oferta de cursos als ciutadans en gairebé un cinquanta per cent. Les conseqüències d'aquesta reducció són més de dues-centes cinquanta persones que han quedat en llista d'espera per accedir als diferents nivells d'aprenentatge.

En el cas de la formació del professorat l'augment de la demanda ha fet que, tot i mantenir els pressupostos, aquests fossin insuficients i ha estat necessari massificar l'assistència per cobrir totes les necessitats, amb una mitjana de 60 inscrits per grup.

En conclusió, la demanda de cursos hi és, però també és manifest que l'oferta no s'ha adequat a les necessitats dels diferents col·lectius.

Els arguments econòmics no serveixen per justificar una actuació política que oblidia allò que marca la Llei de normalització lingüística aprovada pel Parlament de les Illes Balears.

ADAPTAR L'APRENTATGE A LES NECESSITATS

L'Obra Cultural Balear gestiona l'oferta de cursos de català que diversos municipis realitzen a la població, així com els cursos de capacitació del personal d'algunes administracions. Aquests darrers anys el departament de cursos ha intentat diversificar l'oferta per tal d'adaptar-la a les necessitats dels aprenents. Així, per exemple, enguany el servei de cursos de català per a adults de l'Ajuntament de Palma que gestiona l'OCB ha transformat els tradicionals cursos de vuit mesos en dos mòduls de quatre mesos. Aquesta divisió pretén facilitar l'accés dels ciutadans a l'aprenentatge de la llengua. D'una banda, qualsevol persona que no pugui seguir el curs fins a maig tindrà la possibilitat de matricular-se l'any següent al segon mòdul sense necessitat de repetir tot l'aprenentatge. Amb aquesta alternativa es pretén donar solució a l'abandonament que per raons generalment laborals es produeix a la primavera.

D'altra banda, qui no podia iniciar el curs el mes d'octubre es trobava amb una oferta nul·la la resta de l'any. Ara, tota aquesta gent podrà començar un curs el mes de febrer.

A més d'aquesta divisió en mòduls, s'ofereixen cursos intensius. També es fan mòduls que treballen les habilitats lingüístiques: parlar, escriure, entendre i llegir. Cada mòdul treballa una única habilitat i té una durada aproximada de tres mesos.

Durant el curs 94, el departament de cursos de l'OCB pretén dedicar els esforços a dues activitats bàsiques: l'obertura d'un Centre d'Autoaprenentatge de Llengua CAL i el disseny i la realització de cursos específics.

El CAL és un espai que compta amb gran quantitat de mitjans (vídeos, ordinadors, magnetòfons, etc.) i de materials (fitxes d'activitats autocorrectives, jocs de taula i d'expressió oral, cintes

d'àudio i de vídeo, disquets d'ordinador, etc.) classificats per aspectes lingüístics i per nivells. La finalitat d'aquest centre és permetre l'accés a l'aprenentatge del català de totes aquelles persones que el volen aprendre i no poden assistir a cursos, encara que també és d'utilitat per a totes aquelles persones que per diverses raons necessiten aprofundir en alguns aspectes o realitzar el seu aprenentatge a ritmes diferents dels que els marquen els cursos.

Cada aprenent selecciona el material que vol utilitzar i fixa el seu ritme d'aprenentatge. Un assessor s'encarrega d'orientar els usuaris, revisar els exercicis de parlar i escriure, elaborar material nou, etc.

El disseny i la realització de cursos específics té com a objectiu donar resposta a necessitats molt concretes dels diferents col·lectius de professionals: cursos de locució (polítics, locutors...), cursos d'expressió escrita (periodistes, advocats...) i s'elaboraran en funció de les necessitats detectades o de les sol·licituds rebudes.

Des de l'Obra Cultural Balear s'han fet i es faran els esforços necessaris per adaptar l'oferta educativa a les necessitats de la població, però no serà possible avançar si els responsables de les institucions obliden la Llei de normalització lingüística i no destinen els recursos necessaris perquè s'acompleixi allò que els marca la Llei. □

Llibres Material Didàctic

C/ Obispo Carrasco, 1
Tel: 39 17 69 - Fax: 30 05 53
07800 Eivissa

L'EDUCACIÓ DE LES PERSONES ADULTES

ASSOCIACIÓ D'EDUCACIÓ D'ADULTS DE MENORCA

El desenvolupament capitalista a Espanya ha estat tardà, amb un precari desenvolupament industrial i molts components de caràcter especulatiu.

Conseqüentment els serveis relacionats amb l'habitatge, la salut, l'educació, etc. s'han desenvolupat d'una manera encara més precària, en comparació als països més desenvolupats d'Europa.

Així en el camp educatiu, gran part de la població adulta ha estat mal escolaritzada, presenten, encara alts percentatges d'analfabets/es funcionals i/o mancats d'educació bàsica completa.

Paral·lelament, per altra banda, ens hem vist afectats plenament per la Revolució Tecnològica que ha deixat quasi inservibles gran part dels coneixements i titulacions de la població adulta. El nostre pas a la democràcia i la integració a la CEE, amb la consegüent necessitat de millorar, la competitivitat, també han suposat reptes molt importants.

Són ja molts els agents socials, fins i tot el mateix govern central, que en fan ressò de la necessitat d'empènyer la formació professional de la població adulta. Tanmateix, les autoritats educatives encara no han comprès que gran part de la formació i reciclatge en formació professional es troben hipotecats per la manca de domini de les tècniques d'estudi i, al cap i a la fi, per la manca d'una educació bàsica generalitzada.

Davant aquesta situació cal subratllar que un dels dèficits més grans de l'Educació de les Persones Adultes (E.P.A.) consisteix en la pobresa d'oferta d'educació bàsica, dèficit que augmentarà moltíssim amb la futura demanda de la Secundària Obligatòria (S.O.)

Les autoritats amb competències educatives estan gastant aproximadament l'1 % dels seus pressupostos en l'Educació de les Persones Adultes (E.P.A.) quan seria necessària una despesa inicial del 6 % per a desenvolupar el títol III de la LOGSE d'una forma mínimament digna.

La conjuntura actual, amb una Revolució Tecnològica controlada pel gran capital i una progressiva dualització de la societat, entre els que tenen treballs fixos i relativament ben pagats i la resta, la majoria de la qual es troba a l'atur, a l'economia soterrada o amb contractes eventuais, el dèficit de l'E.P.A. és el millor estaló per a una marginació cada cop més profunda i estructural i de molt difícil retorn.

La ceguesa dels diferents governs socialistes amb l'E.P.A. procedeix tant del corporativisme d'aquells que ja tenen els

instruments bàsics, com del mimetisme dels remeis, que s'apliquen en els països més desenvolupats d'Europa, sense tenir en compte que en aquests la majoria de la seva població adulta té assumida l'educació bàsica i admet amb rendibilitat, els programes de Formació Professional.

Quina hauria de ser la proposta de treball de l'AEAM pels pròxims anys?

a) Potenciar el desenvolupament de la LOGSE en el sentit de concretar el dret de les persones adultes a l'educació. Considerades com persones adultes a partir dels 18 anys.

b) Incorporar l'E.P.A., i especialment el dret a l'educació bàsica i la formació professional, a negociar amb el govern central i els autonòmics, per evitar que el M.E.C. i les autoritats educatives autonòmiques segueixin marginant l'E.P.A. considerant-la poc important al costat de la resta del sistema educatiu.

El problema de l'E.P.A. no és solament educatiu, és també un dret de l'article 27 de la Constitució i també una necessitat social. El seu tractament ha de produir efectes immediats en el camp de la competitivitat, la potenciació de la salut, la millora del teixit social i la prevenció de la marginació.

c) Reivindicar una dotació pressupostària per part del govern central amb la finalitat de completar la seva aportació -transferida o no- equivalent al cost d'una plaça d'educador/a per cada 750 persones adultes i durant un mínim de 15 a 20 anys amb la consegüent dotació d'equips multiprofessionals, locals i equipaments suficients.

Aquest professorat hauria d'impartir mòduls, equivalents en titulació, però amb un disseny especial per a persones adultes, per a Primària, Secundària Obligatòria, Batxiller, Mòduls 2 i 3 i estaloniadament pels diferents accessos als nivells educatius.

Després d'haver-se signat el pacte autonòmic, i aprovat recentment pel Congrés de Diputats la reforma de l'Estatut de les Illes Balears, s'ha de defensar que l'Educació d'Adults comporti la dotació pressupostària esmentada i no la misèria de recursos de que disposa actualment.

Quant a les actuals aportacions de les corporacions locals (Consells i Ajuntaments), proposam que passin a potenciar ofertes adequades per a la integració de persones amb deficiències o de les àrees d'animació sociocultural.

d) Per a una millor adaptació de les necessitats d'aquest tipus d'educació i la consegüent captació d'alumnat, a vegades fluctuant, les contractacions haurien de ser a jornada completa,

a mitja jornada i per hores.

Per evitar que l'experiència i la formació acumulada es perdi, el 60% del pressupost de personal educatiu s'hauria de dedicar a la contractació de funcionaris o personal fix. La resta podrien ser eventuals en la possibilitat de contractes a mitja jornada i per hores. En aquest darrer tipus de contractacions podria jugar un paper important la col·laboració de les entitats privades sense afany de lucre.

Amb aquest sistema es pretén mantenir l'EPA dins el sistema educatiu d'acord amb la LOGSE, al mateix temps que aquesta estaria oberta a la societat a través de la contractació de persones titulades i expertes que procedeixin dels llocs a camps més diversos de la vida adulta.

e) Aconseguir garanties per a què l'E.P.A. sigui impartida per personal titulat i especialitzat.

Es demana que el personal contractat que està integrat dintre dels Centres d'Educació d'Adults del M.E.C. pugui accedir a les places fixes del M.E.C. a través d'oposicions restringides.

Es proposa que tots els educadors/es d'E.P.A. participin en programes de reciclatge permanent dintre del seu horari de feina.

Les places fixes, fins l'any 2000, es podrien cobrir amb funcionaris dels actuals cossos de professors, encara que seria de vital importància que prèviament haguessin realitzat cursos de formació especialitzada amb una duració de 250 hores com a mínim.

A partir del curs 2000/1 les places s'haurien de cobrir amb oposicions específiques i amb unes titulacions que continguin com a mínim un 60 % de crèdits específics d'E.P.A.

Els educadors/es eventuals i per hores també seguiran programes de formació permanent i, progressivament se'ls exigiran cursos de formació inicial previs a les contractacions.

f) És molt important que els cursos d'E.P.A. depenents de les autoritats educatives funcionin en estreta coordinació amb els cursos ocupacionals que actualment depenen de l'INEM.

El projecte ideal seria que un cop l'E.P.A. i l'INEM estiguin transferits a la Comunitat Autònoma depenguin d'una mateixa instància. Amb això la rendibilitat de locals i els recursos humans augmentaria considerablement tant en estalvi d'inversions com en una major captació d'alumnat.

Més propostes pel desenvolupament del títol III de la LOGSE.

1.-Educació Bàsica.

Desenvolupar la LOGSE en el sentit de concretar el dret a l'educació bàsica (fins la secundària obligatòria) per a les persones adultes.

1.1. Concretar que el dret no solament consisteix en aconseguir l'educació bàsica

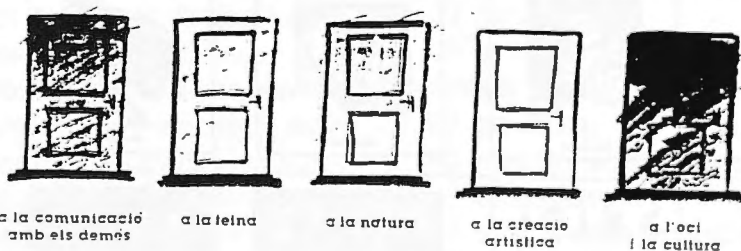
sinó també en la seva actualització i que l'esmentat dret comprèn el poder desenvolupar aquesta educació bàsica amb classes presencials.

L'actual oferta d'educació bàsica presencial que arriba fins el Graduat Escolar, o sigui fins el primer cicle de la Secundària Obligatòria, s'ha d'ampliar amb el segon cicle de la S.O.

1.2. Que es desenvolupin els continguts mínims en el currículum per a obtenir la titulació equivalent per part de les persones adultes. Cal tenir en compte que a més a més de proporcionar eines instrumentals, l'Educació Bàsica ha d'ofertar continguts d'oci i creativitat, desenvolupament personal i formació professional.

1.3. Establir els mínims i els màxims per a les agrupacions d'alumnes. En aquest sentit es proposa per a les zones urbanes:

- Alfabetització mínim 5, màxim 12
- Neoelectors mínim 9, màxim 15
- Preparatori mínim 12, màxim 20
- S.O. 1er. Cicle mínim 15, màxim 25
- S.O. 2on. Cicle mínim 15, màxim 30

A les zones rurals es preveu que s'hauran de fer agrupacions unitàries, per la qual cosa els màxims s'han de rebaixar.

La proposta anterior es refereix a un horari de 2 hores diàries de classes presencials per als alumnes.

1.4. Les modalitats a distància han de ser complementàries de les presencials i la seva implantació està destinada a aquelles persones que no poden ser ateses per no aconseguir-se els mínims citats, o per a les que es vulguin acollir a aquesta modalitat.

La complementarietat suposa fer possible poder-se acollir als dos sistemes simultàniament i contemplar la possibilitat de passar d'un a l'altre en qualsevol moment. Això suposarà que els dissenys curriculars siguin els mateixos.

Els pressupostos dedicats a l'Educació d'Adults i concretament els que es dediquen a l'Alfabetització fins al primer Cicle - inclòs- de la Secundària Obligatòria en la modalitat a distància no han de passar del 10 % dels costos de personal docent dedicat a les classes presencials en aquests mateixos nivells educatius.

1.5. S'hauria de potenciar la formació bàsica de les persones adultes que estiguin cobrant subsidis de l'atur, establint-se algun tipus de connexió, i potenciació, fins i tot en beques, de l'educació bàsica per a aquelles persones que estan en edat activa, no tenen

feina i no cobren subsidis, estiguin o no registrades a l'INEM.

2. Batxiller.

S'ha de potenciar un batxiller específic amb currículum, horaris i duració adaptat a les persones adultes.

3. Formació Professional. Mòduls 2 i 3.

Desenvolupar la LOGSE per concretar el dret a la Formació Professional.

3.1. Els Centres d'E.P.A. han d'ofertar mòduls 2 i 3 amb una duració i horaris adaptats a les persones adultes. Generalment s'haurien de poder desenvolupar durant dos anys.

4. Accés directe als diferents nivells.

S'ha de desenvolupar el dret a tenir estalons per a accedir directament als diferents nivells educatius a partir de determinada edat.

4.1. El Centres d'E.P.A. han de donar polivalència a alguns mòduls de Secundària Obligatòria i de Batxillerat per a que puguin ser utilitzats per a l'accés directe als mòduls 2; i als mòduls 3 i a la Universitat respectivament. Aquestes ajudes puntuals s'hauran de completar amb tutories d'orientació i de tècniques d'autoaprenentatge. □

LA LLENGUA CATALANA A L'E.G.B. AMB LA METODOLOGIA MÉS AVANÇADA

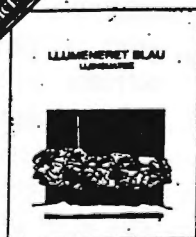
Tot un sistema d'aprenentatge fet per autors mallorquins pensant en les necessitats pedagògiques de les nostres escoles.

Antoni Artigues
Ramon Bassa
Miquel Cabot
Ramon Díaz
Joan Lladonet
Immaculada Pastor
del Seminari de
Didàctica del Català
ICE-CENC.

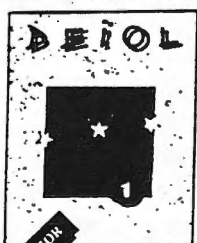
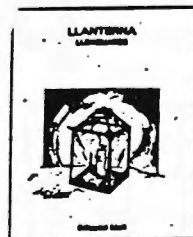
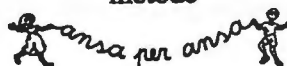
Demani més informació a les bones llibreries o directament a les nostres oficines.

editorial
MOLL

Torre de l'Armer, 4. Apartat 142
Tels. (971) 72 41 76 - 72 44 72
07001 Palma de Mallorca

Per al primer curs del cicle inicial, recordi el nostre conegutíssim mètode

L'EDUCACIÓ D'ADULTS I L'AJUNTAMENT DE PALMA

Francesc Figuerola i Villalonga

La LOGSE en els seus articles 51, 52, 53 i 54, marca el dret de les persones adultes a l'educació. Amb anterioritat l'UNESCO (Nairohi, 1.976) i la IV conferència Internacional sobre l'Educació d'Adults (París 1.985) i el Consell d'Europa (Estrasburg 1.980) ja havien aportat o proposat les fites generals que han de marcar el camí que s'hauria de seguir referent a aquest tema tan important i preocupant per a la societat: L'expressió "Educació d'Adults" designa la totalitat dels processos organitzats de formació, sigui quin sigui el contingut, el nivell i el mètode, siguin formals o no formals, tant si perllonguen o substitueixen l'educació inicial duta a terme a les escoles i universitats, i en forma d'aprenentatge professional, gràcies a les quals les persones considerades com adults per la societat a la qual pertanyen, desenvolupen les seves competències tècniques o professionals, o bé les reorienten i fan evolucionar llurs actituds o comportaments en la doble perspectiva d'un enriquiment integral de la persona i una participació en el desenvolupament social, econòmic i cultural equilibrat i independent.

L'Educació d'Adults no pot ésser considerada intrínsecament, sinó com un subconjunt integrat en un projecte global d'educació permanent.

Essent la formació un procés inacabat per a tota persona, ha d'ésser atesa i programada adequadament pels poders públics en el marc dels principis establerts pels articles 9.2, 27.1 i 2 i 44.1 de la Constitució. La formació d'adults, part fonamental d'aquest procés, ha d'ésser considerada com el conjunt d'activitats de tota mena, educatives, culturals, cíviques, socials i formatives, que tendeixen al perfeccionament de les habilitats de la persona, al millorament dels seus coneixements i capacitats professionals, a l'aprofundiment de les seves possibilitats de relació i a la comprensió de l'entorn que l'envolta.

Davant això l'Ajuntament de Palma, sensibilitzat com està vers aquest tema i conscient com és que a la nostra ciutat malauradament hi ha encara persones que per un motiu o altre no varen tenir l'oportunitat de poder dur endavant un procés de formació acadèmica o laboral, ciutadans que no tenen una base formativa homogènia, amb inquietuds i necessitats diferents i que ara consideren que és un bon moment per donar-se una altra oportunitat, munta i coordina a través dels Serveis Educatius, tota una oferta variada i complementària de cursos de formació.

Aquests cursos estan agrupats en dos grans blocs temàtics diversos i amples que responen a dues realitats i necessitats diferents dels habitants de Palma.

Un bloc va adreçat a totes aquelles persones que no varen poder dur a terme un ensenyament bàsic a nivell d'Alfabetització,

Pre-graduat i Graduat Escolar, i un altre és per a qui té necessitat d'una formació ocupacional o professional complementària en informàtica, secretariat, comptabilitat de petit comerç, administratiu, anglès, alemany i atenció al públic.

Enguany hi ha un total de 19 modalitats diferents de cursos amb la idea ja esmentada abans d'arribar al màxim de les necessitats dels ciutadans.

Partim de la idea que no hi ha un model exclusiu d'Educació Permanent de Persones Adultes, que la nostra ciutat és diversa així com els seus ciutadans i llurs necessitats i, per tant, l'Ajuntament ha d'intentar arribar al màxim de les seves inquietuds.

L'aportació municipal per a aquest Servei és molt variada. No és limitada només a l'aportació econòmica i de personal directa del Servei, sinó que a més s'hi han d'afegir tots els recursos complementaris a nivell de participació en les activitats estructurades, organitzades i gestionades tant pels Serveis Educatius Municipals a través del programa Palma Ciutat Educativa, com per d'altres Regidories de l'Ajuntament (Cultura, Joventut, etc); així com tot el manteniment i la neteja dels espais destinats a dites funcions.

Si quantificam aquestes despeses d'una manera global i general, podem dir que l'Ajuntament de Palma inverteix més de 60 milions de pessetes en la formació de les persones adultes de la seva ciutat.

Si feim un esbós esquemàtic del balanç podem observar que durant el curs passat hi va haver:

1.008 pre-inscrits
684 persones feren el curs
13 cursos diferents
23 punts diferents on s'impartiren classes.
Referent a aquest any, trobam inicialment:

1.837 pre-inscrits
980 persones segueixen els cursos
19 cursos diferents
19 punts diferents on s'imparteixen els cursos.

A més a més hem d'apuntar que enguany hi ha uns grups d'alumnes a les aules de Son Riera (Son Banya), on s'ha ampliat l'horari i hi ha classes els matins, i que comptam amb un grup de persones del Centre Penitenciari els quals estan en règim obert i assisteixen a les nostres aules. Hem de dir que tots els cursos inclouen un mòdul d'orientació laboral.

Suscintament, aquesta és l'aportació municipal a favor d'un tema tan important com és l'Educació de Persones Adultes. □

Director Serveis Educatius de l'Ajuntament de Palma

LA FORMACIÓ D'ADULTS A SANT LLORENÇ: "A PROP DE TOTS"

Maria Bel Sancho i Orell

El passat mes d'octubre l'Ajuntament de Sant Llorenç va publicar per tercer any consecutiu el llibret "A prop de tots". Aquesta publicació inclou els programes de: Formació, Informació, Atenció i Participació, o, més breument, el que es denomina pla F.I.A.P.

Dits programes els realitza i coordina l'Àrea Socioeducativa i Cultural de l'Ajuntament de Sant Llorenç. L'àrea està integrada per: una pedagoga, dues psicòlogues, un assistent social, una treballadora familiar, tres persones i un monitor esportiu.

Es parteix d'un plantejament d'equip multiprofessional que intenta incidir en la població llorencina per a millorar la seva qualitat de vida, donat-li uns serveis dins el seu propi municipi. Es treballa en la prevenció, l'assistència i l'animació sociocultural mitjançant els següents programes:

*** Programa de Formació, inclou:**

- 1.- Formació d'Adults
- 2.- Formació de Pares
- 3.- Formació Musical
- 4.- Formació Esportiva

*** Programa d'Informació, inclou:**

- 1.- Servei d'Informació Social
- 2.- Servei d'Informació a Pares
- 3.- Servei d'Informació Juvenil

*** Programa d'Atenció-Prevenció, inclou:**

- 1.- Atenció i Prevenció Psicopedagògica a les escoles
- 2.- Atenció i Prevenció a les toxicomanies
- 3.- Atenció Domiciliària

*** Programa de Participació, inclou:**

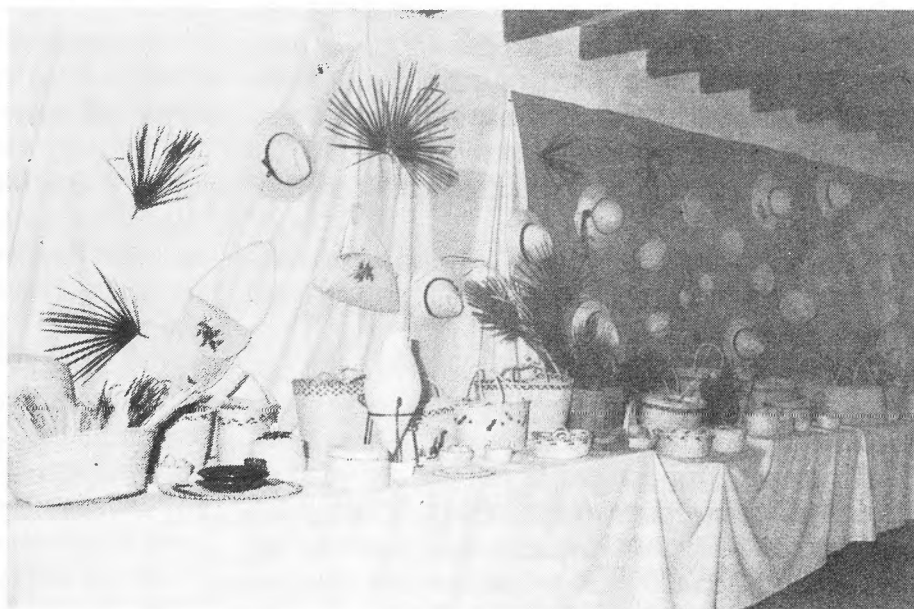
- 1.- Activitats de Dinàmica Educativa
- 2.- Activitats d'Animació Sociocultural

Per dur a terme aquests programes comptam amb el suport humà de tots els altres serveis de l'Ajuntament: secretaria, normalització lingüística, policia, urbanisme, manteniment, etc. i amb el suport econòmic d'altres organismes: MEC, INEM, Consell Insular, Conselleria de Cultura Educació i Esports, Creu Roja, etc.

Com va néixer l'Educació d'Adults a Sant Llorenç ?

Els orígens de l'actual Centre d'Adults daten del curs 85-86, quan un grup de 32 persones demanaren a l'Ajuntament que, mitjançant el Servei Municipal d'Ordenació Educativa, s'organitzàs un curs per obtenir el títol de Graduat. Tot era gent major de 16 anys que treballava, però que volia saber un poc més i tal vegada poder seguir un camí que per diverses causes havien deixat quan tenien menys edat.

L'Ajuntament va contractar un professor que a través del

E. A. Sant Llorenç. Exposició de treballs

CENEBAD (que aportava la programació i l'avaluació) va aconseguir que aquell grup assistís a classes nocturnes i obtingués el Graduat Escolar.

A partir d'aquí, a l'Ajuntament es va plantejar d'iniciar un programa formatiu per a majors de 16 anys que abarcàs, a més de la formació acadèmica, la formació ocupacional i la formació de l'oci i el temps lliure.

L'any 87 l'Ajuntament es constitueix com entitat col·laboradora de l'INEM i es comencen a realitzar cursos d'anglès i alemany turístics per a treballadors en atur.

Es signen també els primers convenis amb el Ministeri d'Educació i Ciència, a través dels quals es concedeix un professor a mitja jornada (actualment a jornada completa) i una subvenció de 725.000 ptes. (aquest darrer any).

Què es pretén amb el Programa d'Adults ?

Quan l'Ajuntament inicià el programa, a més de donar resposta a la demanda d'un grup de llorencins, va obrir una porta nova dins la dinàmica municipal que fins aquell moment només aportava recursos humans i econòmics a les escoles d'EGB. A partir del 86-87 el Programa de Formació d'Adults es planteja com un projecte educatiu i cultural municipal, amb un personal i un pressupost propis, que ha anat augmentant any darrera any.

El que es pretén és aconseguir la formació i la participació activa de la comunitat adulta en la vida social i cultural del municipi. A partir d'aquest objectiu i a mesura que s'ha afiançat el programa hem anat treballant diferents objectius, entre els quals podem enumerar:

- Dotar les persones adultes dels coneixements bàsics que no varen poder adquirir en altres etapes de la seva vida.
- Oferir als adults del terme uns cursos de formació ocupacional adequats a la realitat laboral de la zona: hoteleria, informàtica, fusteria, artesanía. Adequant els currículums a les necessitats dels alumnes i de la zona.
- Desenvolupar la seva capacitat de participació, organitzant activitats culturals i fomentar l'associacionisme.
- Sensibilitzar a la població de Sant Llorenç de la importància de la formació permanent.
- Donar resposta a les inquietuds de recuperació dels tallers artesanals a les dones de Sant Llorenç.
- Facilitar la qualificació professional dels treballadors de hoteleria.

Quina resposta té el programa

L'Ajuntament volia que el Centre d'Adults, a més d'oferir a la comunitat tota una sèrie d'activitats formatives, fos un punt de dinamització de la comunitat, amb aquesta idea també es va comprar un antic convent de monges a un carrer cèntric de Sant Llorenç, on ara, a més de la biblioteca municipal, està ubicat el Centre d'Adults.

Actualment el Centre s'ha convertit en un vehicle dinamitzador molt important en el que s'organitzen distintes activitats socioculturals.

A més d'això és un fet que les activitats que es realitzen han tingut gran acceptació, la qual cosa es pot constatar amb l'augment constant de la matrícula. De 32 persones matriculades en el curs 85/86 a 409 en el 92/93. A la taula resum i al gràfic es poden apreciar millor els percentatges d'usuaris del programa de formació.

També s'ha de dir que a Sant Llorenç no hi ha oferta formativa privada i que abans la gent s'havia de desplaçar a Manacor, això tal vegada ha fet que la resposta per part dels llorencins hagi estat bona i la diversitat i qualitat dels cursos que s'han organitzat han possibilitat que a més de tenir alumnat del terme municipal, es tingui actualment alumnat d'altres municipis, Artà, Manacor,

Vilafranca, Son Servera.

Moltes persones que no havien entrat abans dins Sant Llorenç ara el coneixen un poc més: han comprat en el mercat del dijous, berenat en els seus bars, comprat la seva artesanía, conegut la seva història, han utilitzat la biblioteca, i tot això ajuda al desenvolupament soci-econòmic del municipi i sens dubte, és signe d'un poble viu.

El Centre d'Adults permet relacionar als llorencins, carrioners i gent de la costa amb persones d'altres municipis i l'intercanvi d'idees, maneres de pensar, l'estudiar amb un grup obert ajuden al creixement personal de cadascun i aquest és un objectiu prioritari del Centre.

Podríem afirmar, doncs que la resposta és positiva, tant per part de la comunitat que ha demostrat amb la seva participació en els cursos i activitats les seves ganes de formar-se com per part de l'Ajuntament i les altres administracions que han possibilitat que el programa es pogués dur a terme.

**Dades estadístiques
curs 91-92**

Nombre de matrícules: 419

Nombre d'alumnes: 372

Nombre de dones: 264

Nombre de homes: 107

Edats dels alumnes: 15 a 76 anys

Mitja d'edat: 33,7 anys

Alumnes de 9 municipis

Nombre de cursos: 32

Mitja de cursos per alumne: 1,12

Nombre de professors: 21

Quina és l'oferta actual? Com s'organitzen els cursos?

Actualment l'oferta formativa pel curs 93/94 abarca:

* **Formació Acadèmica:** alfabetització i preparatori, graduat escolar, tècnic auxiliar FP1 administratiu, postgraduat d'ampliació cultural.

* **Formació ocupacional:** recepció, alemany turístic, anglès turístic, mecanografia i comptabilitat, pràctiques d'oficina, comptabilitat informatitzada, gestió econòmica i

financera de l'empresa, informàtica, regidoria de pisos, paredadors.

* **Oci i temps lliure:** punt mallorquí, ceràmica, gimnàstica de manteniment, "mundillo", decoració.

* **Idiomes:** català i alemany.

Els cursos es realitzen a Sant Llorenç, Son Carrió i Sa Coma, tenen una matrícula de 12 a 25 alumnes per curs. Alguns cursos són gratuïts com els de català i d'altres es paga una quota d'inscripció d'entre 4.000 i 7.000 pts.

El curs tenen una durada aproximada d'entre 88 hores i 240 hores els més llargs, repartides setmanalment. El programa s'inicia el mes de novembre i finalitza el mes de març, que són els mesos que els treballadors d'hoteleria estan en atur.

Els cursos s'organitzen segons els resultats d'una enquesta que es passa als alumnes al finalitzar els cursos en els que s'han matriculat, i també en base a les prioritats que ens marca l'Ajuntament o les altres administracions.

Per a concloure, podríem assenyalar que el programa de formació d'adults de Sant Llorenç, és un programa que fins hores d'ara ha tingut un gran recolzament per part de l'Ajuntament, que aquests darrers anys ha demostrat que hi ha una voluntat política de dur endavant el programa, així ho reflecteix l'augment de pressupost (actualment de 12 milions de pessetes), i l'inversió en recursos destinats a la millora de la formació d'adults.

Si bé, i parlant de perspectives de futur es preveu una prioritització dels cursos ocupacionals i un manteniment, o tal vegada reducció dels cursos d'oci i temps lliure a conseqüència de la crisi econòmica que com a tots, també afecta als Ajuntaments. □

Cap de l'Àrea Socioeducativa i Cultural

Carta al director

"Hi havia motius per a una vaga general?"

Sr. director:

Gràcies anticipades per la possible inserció d'aquesta a la revista PISSARRA.

Des de molt abans de finalitzar l'any 93, ja se sabia que el 27 de gener hi hauria una convocatòria de Vaga General.

Tot aquest gran espai de temps ha servit, per part dels contraris a dita convocatòria, per tot una sèrie de proclames, crec que sense arguments de pes, que la vaga no serviria per a res, que aquesta no soluciona el "problema"; reconeixent així explícitament l'existència d'aquest mal estar... (manco mal que tothom reconeix l'existència del "problema"... aquí tots estam d'acord).

Per tant, si tothom reconeix que existeix un "problema" social-econòmic i laboral en aquest país, què cal fer per part dels que el patim?

Per a mi hi ha tres alternatives, totes elles molt dignes i democràtiques, ja que parteixen de la llibertat i del pensament que cada persona té al respecte: A.- Abstenció. B.- No a la vaga i C.- Sí a la vaga.

A.- Abstenció: Passar de la vaga, postura digna d'un adepte al "passotisme", fer la política de l'estruç (avestruz, en castellà), no reconèixer el problema o simplement passar d'ell.

B.- No a la vaga: Pensar al dictat de les proclames de molts

dels nostres governants, que la vaga no soluciona el problema, per tant, no faig vaga. Aquest pensament em sembla molt simplista i fruit de no massa reflexió...

C.- Sí a la vaga general, per què? Doncs simplement per consciència històrica dels aconteixements socials-econòmics i laborals dels darrers 10 anys a l'estat espanyol. Basta repassar l'hemeroteca de qualsevol d'aquests anys passats i trobarem motius de sobra per dir BASTA!!, ja que si la vaga general no soluciona el problema, que no el soluciona, és l'única eina que tenim els ciutadans d'a peu de dir BASTA a la cara d'aquest governants que semblen estar sempre en fora de joc. Amb una demagògia que no s'aclareixen ni entre ells mateixos, amb una política general de quasi tot l'arc parlamentari en la que any per any els treballadors surten perdent sempre, com han reconegut tots els sectors sindicals, fins i tot els propers al partit del govern actual. Amb programes només fets per lluir-los a les eleccions, amb promeses que no es compleixen i tantes i tantes coses més, pens que sí que hi ha motius de sobra, francament, per aquesta vaga general, encara que només serveixi per dir BASTA!!.

Agustí Àlvarez Serra
DNI 42959020

SETMANA DEL MESTRE

En el marc de la Sisena Setmana del Mestre que anualment organitza la Conselleria de Cultura, Educació i Esports del Govern Balear va ser presentat el fòrum internacional d'educació, *Educació sense fronteres* que es dugué a terme els passats 23, 24 i 25 de novembre i en el qual hi participaren figures molt destacades de la UNESCO.

Coincidint amb l'organització de la Sisena Setmana del Mestre la Conselleria de Cultura, Educació i Esports va sol·licitar a la UNESCO la realització d'un seminari internacional d'educació amb l'objectiu de proporcionar al nostre professorat un possible model d'explotació didàctica a partir, bàsicament, de la documentació d'aquest organisme sobre educació intercultural i també, per informar els professionals de l'educació sobre les experiències concretes interculturals que es duen a terme actualment a l'Estat espanyol i a d'altres països del món.

A finals del mes de juny, la UNESCO va comunicar a la nostra institució la decisió formal d'organitzar aquest encontre a la nostra Comunitat. Segons l'informe presentat, els organitzadors consideraven les Balears la comunitat idònia de l'Estat espanyol per a aquest encontre, ja que, en aquests moments, som l'única comunitat en el país que disposa d'un model intercultural com el model educatiu propi, elaborat per la Conselleria de Cultura, Educació i Esports.

Entre les personalitats més importants que participaren en aquest encontre, cal destacar-ne la presència del director de l'Oficina Internacional d'Educació de la UNESCO, Juan Carlos Tedesco, qui exposà la ponència *Educación para la paz*.

L'organització d'aquest seminari tenia com a objectiu, fonamentar teòricament la necessitat d'una educació i d'una pedagogia interculturals i reflexionar sobre la teoria i la pràctica de l'educació sense fronteres. D'altra banda, les conclusions derivades d'aquest seminari constituiran una vàlida aportació a l'organització de la 44 Conferència Internacional d'Educació *Balance y Perspectivas de la Educación para la Comprensión Internacional*, que es durà a terme a Ginebra l'any vinent.

Paral·lelament a la realització d'aquest fòrum i com és tradicional en els actes commemoratius de la Setmana del Mestre, la Conselleria de Cultura, Educació i Esports ve fer lliurament dels premis Francesc de Borja Moll i Miquel Porcel Riera, que es concedeixen anualment per premiar els centres docents, els mestres o professors, els alumnes, les revistes o fulletons escolars i les persones o col·lectius que s'hagin distingit per les seves activitats en l'àmbit escolar i en l'assumpció de la llengua catalana com a vehicle de l'ensenyament.

Enguany el premi Miquel Porcel i Riera, dedicat a la trajectòria professional d'un mes-

tre de la nostra Comunitat Autònoma va ser concedit per unanimitat a Rosalia Conde Guerrero, llicenciada en filosofia i lletres i mestra de català que ha exercit a Somosaguas, Puertollano i Palma. Ha estat directora del Col·legi San José de Puertollano (1972-76) i del Col·legi Pedro Poveda de Palma, des del 1986 fins al 1993, on es reconeix la seva tasca en favor de la normalització lingüística del centre, que culmina en l'ensenyament en llengua catalana. Ha coordinat nombroses activitats culturals i col·laborà en el camp de la formació del professorat. A més, ha participat en l'elaboració de materials per a l'ensenyament i les experiències d'innovació pedagògica, en especial els tallers de literatura catalana, en col·laboració amb l'Escola Anels de Barcelona.

Cal destacar, també, que un dels premis Francesc de Borja Moll, concretament en l'apartat dedicat a una persona o col·lectiu, s'assignà a Encarnació Viñas Olivella, pel seu treball de difusió i promoció de la llengua catalana en el conjunt de la societat. I també, s'atorgaren unes mencions especials a Gabriel Nadal Palmer i a Miquel Fullana Llompart, per la seva aportació en el món de l'educació i de la cultura de les Illes Balears.

Un altre dels actes importants d'aquesta Sisena Setmana del Mestre va ser la presentació dels tres nous volums de la col·lecció Plenamar juvenil, titulats *Una cosa que no és cosa... Les endevinalles a l'escola, Zass!! La novel·la d'aventures a l'escola i Textual. Introducció a les tècniques de narració* de la col·lecció que la Conselleria de Cultura, Educació i Esports edita des de l'any 1992 i que fins ara conformen una col·lecció de vuit números. □

Catalina Bibiloni

Setmana del Mestre. Entrega dels premis Francesc de Borja Moll

Ressenya bibliogràfica

PRESENTACIÓ DE TRES NOUS VOLUMS DE LA COL·LECCIÓ PLENAMAR JUVENIL

PLENAMAR és un projecte format per les col·leccions "Mar de sons", "Mar de jocs" i "Mar de mots" de llibres de didàctica de la llengua i literatura catalanes.

Els autors són Ramon Bassa, Miquel Cabot, Ramon Díaz, Joan Lladonet i Immaculada Pastor, que integren el Seminari de Didàctica del Català ICE-CENC, fundat l'any 1983.

L'any 1984 obtingueren el premi Baldiri Reixach per a mestres, i l'any 1992, el premi Emili Darder, de l'Obra Cultural Balear. També han publicat la col·lecció *Calidoscopi* de llibres de llenguatge: *Llumenaret blau*, *Alimara*, *Llanterna*, *Neó* i *Deiòl 1, 2 i 3*.

Una cosa que no és cosa... Les endevinalles a l'escola consta d'un capítol que introdueix el concepte d'endevinalla i el seu ús didàctic. També inclou unes cinc-centes endevinalles agrupades entorn d'onze centres d'interès, seguits d'un capítol amb models d'exercicis per treballar didàcticament les endevinalles. Finalment, hi ha un índex general de solucions per a una consulta ràpida i una bibliografia bàsica sobre endevinalles.

Zass!! La novel·la d'aventures a l'escola té com a objectiu bastir d'eines els mestres i professors que vulguin treballar amb els alumnes per les pàgines de les novel·les d'aventures. Hi trobareu una antologia de textos de diversos autors -clàssics i moderns-, una mostra d'aventures i dels viatgers, exercicis i jocs d'expressió oral i escrita i un seguit de llibres per llegir acompanyat de propostes de treball de caire lúdic i creatiu.

Textual. Introducció a les tècniques de narració analitza un seguit de tècniques narratives agrupades en tres grans capítols dedicats, respectivament a la "Descripció", el "Relat" i el "Diàleg". Dins cada un d'ells hi ha una part teòrica on, amb gran quantitat d'exemples, s'estudien els diferents punts de vista, elements, estructures, tipus, etc. que poden configurar una descripció, un relat o un diàleg, així com un ampli ventall de propostes didàctiques que tenen com a finalitat fer reflexionar l'alumne sobre les característiques dels diferents textos narratius proposats i, a la vegada, donar-los orientacions per anar enriquint progressivament el seu nivell de comprensió i expressió escrites.

* * * * *

Presentam el llibre que, amb el títol de "*La organització local de la Educació de Adults*", publicà l'Editorial Popular l'any 1992. El coordinador d'aquest treball, Paolo Federighi, professor d'Educació d'Adults de la Universitat de Florència, és actualment President de l'Oficina Europea d'Educació d'Adults (OEEA). Es tracta d'una investigació comparada entre dues experiències, la de Prato (Itàlia) i la de Palma de Mallorca, que tenen com a co-autors a Jaume Obrador, Francisca Pons, Maribel Alcázar i Dorian Cirri.

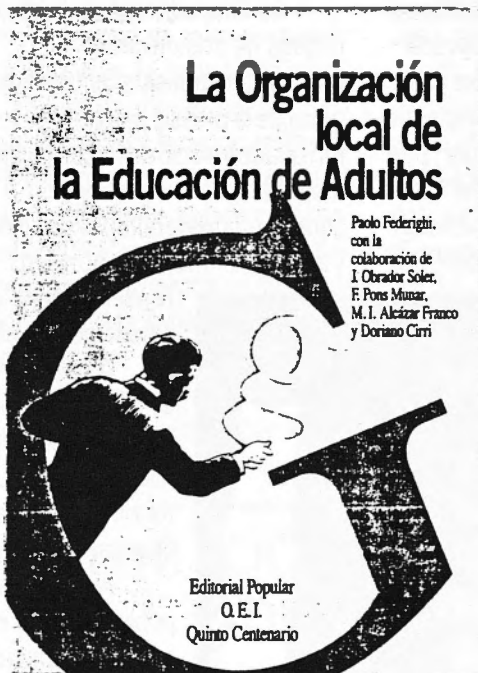
Aquestes dues experiències educatives han estat declarades orientatives en el camp de la programació

democràtica i de la democratització de les estructures de poder per la UNESCO, en el Simposi Internacional sobre polítiques d'Educació d'Adults celebrat a Osaka (Japó) l'any 1991.

Els destinataris d'aquestes pàgines són els agents educatius, culturals i polítics que s'ocupen i es preocupen de l'Educació d'Adults a nivell local, provincial o regional.

Més enllà de preocupacions didàctiques o pedagògiques, en aquest llibre es parla d'organització. Les noves concepcions de l'Educació d'Adults necessiten nous marcs organitzatius.

* * * * *

... Altres obres rebudes:

- SALVÀ MUT, Francesca; *Escolarització i Territori (Una aproximació al cas de Palma)*. UIB. Col·lecció: Pedagogia Ambiental, Palma 1993.
- TESTA, Fulvio; *Ja és hora de sortir*. Timum Mas, Grup Editorial Ceac S.A. Barcelona, 1993.
- PUERTO, Carles; *El carnaval d'ultratomba*. Timum Mas, Grup Editorial Ceac S.A. Barcelona, 1993.
- VERNETTA GALLART, Xavier; *Ara si que l'he feta bona*. Edit. Cruïlla. Barcelona 1992.

NOTA A UN ESCÀNNER

(Publicam de bell nou *NOTA A UN ESCÀNNER* que, per error d'impremta, va sortir incomplet en el número anterior)

Agraieixo a Joana Serra (*PISSARRA 68*) la possibilitat de millorar l'escàner lingüístic de la UIB (*PISSARRA 67*, maig-juny 1993).

Vull respondre primer que no sé què és un to anticientífic --sí que sé què és un to no correntment usat en escrits científics, però hom pot defensar un teorema amb apassionament i amb valoracions, i fins i tot amb unsults i batues per enmig, i si la defensa és ben feta no tindrà res d'anticientífic-, i segon que l'experiència mostra que el catalanisme només fa reaccionar en contra els anticatalanistes (*Que la prudència no ens faci traïdors*, diu Jordi Carbonell).

Efectivament, així com, per exemple, puntualitzo que "*Les classes que es fan en anglès corresponen a l'assignatura Llengua Anglesa*", hagués pogut puntualitzar la normalitat de fer les assignatures de llengua de la carrera d'espanyol en espanyol, i també la anormalitat que a la UIB hi hagi carrera d'espanyol (encara que es digui de Filologia Hispànica és bàsicament d'espanyol), i no d'anglès.

Una darrera cosa: em sorprèn que prengui el qualificatiu "*llengua dels borbons*" com un insult. (I ara ja entre parèntesi aprofito per recomanar al personal la lectura de FERRER I GIRONÈS, Francesc.- *La persecució política de la llengua catalana*.- Barcelona: Ed. 62, 1977; i per contar una anècdota de dia 27 de juny a un programa d'esports per la televisió: un home deia que no entenia com es podia esser català i del Madrid; En Ramon Barnils li demana: Vostè és català? Diu Sí. I: Vostè és espanyol? Diu: Sí. I respon: Doncs ja està tot explicat.)

Antoni Artigues, tardor 1993

PROU D'AGRESSIONS

(Breu valoració de la vaga general del 27 de gener de 1994)

La valoració de la vaga general ha de començar per situar el context socio-polític en què es va realitzar la convocatòria.

L'aprovació dels Pressuposts Generals de l'Estat -consensuats entre el Govern del PSOE i CiU- més restrictius en els aspectes educatius i socials dels darrers anys, que mantenen l'orientació d'una política fracassada i que no fan front a la dimensió social de la crisi, especialment l'atur.

La convocatòria de vaga es va produir després d'un llarg procés, anomenat "Pacte Social", que es presentà com la via més adient i solidària per fer front a la crisi econòmica, en realitat es tractava que sota la pressió de l'esmentada situació, els treballadors i les treballadores assumissin una sèrie d'objectius patronals i governamentals.

Estamassistint a una doble operació ideològica a partir d'aquesta situació econòmica de crisi (alt dèficit públic, la major taxa d'atur de la U.E., etc.)

1r.- Culpabilitzar als treballadors i a les treballadores (els seus salaris, les seves garanties laborals, els seus drets socials,...) de la crisi econòmica.

2n.- Crear l'opinió que l'"Estat del Benestar" és econòmicament insostenible i, per tant, tan sols ha de garantir un mínim de prestacions socials.

La vaga es va convocar després d'aquell llarg procés quan algunes mesures ja estaven publicades en el BOE (contractes d'aprenentatge, mobilitat geogràfi-

ca i funcional dels funcionaris, congelació salarial als empleats públics, retalls a l'atur,...)

En aquest procés, CC.OO. i UGT inicialment no varen preparar els treballadors i treballadores per a la mobilització social; només un poc abans del trencament oficial del "diàleg", es va convocar la manifestació del 25 de novembre. Quan ja s'havia consumat el pacte polític entre el PSOE i CiU i consensuat per part d'ambdues forces la "Reforma del Mercat Laboral", el pacte social tan publicitat a la darrera campanya electoral del PSOE

treballadora. D'aquesta manera s'està configurant un advers marc socio-polític per al moviment sindical.

El front anti-vaga fou molt bel·ligerant:

- Intents de confrontar Parlament-Moviment Sindical.

- La línia editorial de la majoria dels mitjans de comunicació.

Malgrat tots aquests factors adversos i a pesar de la pressió patronal, governamental i una correlació de forces polítiques que majoritàriament donen suport a aquesta contrarreforma laboral, el seguiment de la Vaga fou molt important, tant a

l'ensenyament com als altres sectors laborals.

A les Illes Balears, al voltant del 60 % del sector d'ensenyament públic, i més del 40, al sector privat varen secundar la vaga.

A l'ensenyament públic es varen imposar -sense negociació- uns serveis mínims abusius (Director, Cap d'Estudis i Conserje, allà on n'hi ha), i, fins i tot, es varen enviar "instruccions" perquè les direccions comunicassin a la Inspecció la relació dels no-vaguistes, un

dia abans de la vaga; aspecte que l'STEI va denunciar i rebutjar.

L'STEI reclama la negociació descentralitzada a cada Direcció Provincial dels serveis mínims, fins que arribin les transferències educatives.

Aquesta reclamació es fa més urgent quan comprovem que el govern autonòmic-socialista-del País Valencià va acceptar uns serveis mínims (a on en cas de vaga del cap d'estudis i/o del secretari, el director era l'únic obligat a romandre al

L'STEI a la manifestació de la vaga general.

va perdre interès per part del govern. Pocs dies abans de la Vaga General, el Parlament de l'Estat espanyol (amb els vots del PSOE, PP, CiU i PNV) va rebutjar les esmenes a la totalitat del Projecte de Llei de reforma del mercat laboral presentades per Coalició Canària (que sí havia aprovat el PGE) i Esquerra Unida.

Un cop més, un govern "socialista" s'alinea estratègicament amb la dreta política i econòmica per perpetrar una de les majors agressions contra la classe

centre) amb els sindicats i no així a Madrid.

Tot i això, el 27 de gener a l'ensenyament pràcticament no hi va haver activitat lectiva normal, encara que el seguiment de la vaga no fos total per part del professorat.

Les manifestacions del 27 de gener, a Palma, Maó, Ciutadella i Eivissa, foren les més nombroses dels darrers anys, un altre exemple del elevat seguiment de la vaga general.

Però ara és hora de mirar endavant. Des de la sobirania de cada organització sindical hem d'aprofundir en la unitat d'acció sindical exigint la negociació entre el govern i les organitzacions sindicals a tots els àmbits (Reforma del Mercat Laboral, negociació col·lectiva a la funció pública, negociació global del procés de reconversió que comporta l'aplicació de la Reforma educativa).

Nosaltres denunciem la campanya governamental que es vol traduir en els retalls de les pensions del futur i propiciar

la progressiva privatització de les matèries.

Nosaltres proposam a la resta de les organitzacions sindicals propiciar acords unitaris per negociar, entre d'altres, aspectes com:

1r. El manteniment del poder adquisitiu dels salaris, recuperant pels funcionaris la clàusula de revisió salarial.

2n. Negociació global de les condicions d'aplicació de la Reforma educativa.

3r. Aprovació d'una llei de funcionament de la LOGSE.

4t. Contractes anuals per a tots els treballadors/es de l'ensenyament públic i privat (cobrant l'estiu en tots els casos)

5è. Valoració preferent de l'experiència per accedir a la funció pública. Oferta d'ocupació negociada.

6è. Ordenació de les llistes d'interinitats per antiguitat.

7è. Estabilitat laboral per al professorat interí.

8è. Front sindical progressista per dinamitzar la negociació col·lectiva a l'en-

senyament privat.

9è. Compliment per part del MEC i actualització de l'analogia retributiva. Manteniment del poder adquisitiu dels salaris.

10è. Manteniment dels llocs de treball del professorat dels centres privats i concertats.

En aquest decàleg no s'esgoten totes les reivindicacions pendents. Cal sectorialitzar l'esforç conjunt desenvolupat per les nostres organitzacions en el procés que, momentàniament, ha culminat en la important Vaga General del 27 de gener.

Nosaltres serem solidaris en la defensa dels drets del conjunt de la classe treballadora.

La Confederació d'STEs, a proposta de l'STEI, va acordar de destinar aquesta vegada els diners dels descomptes, corresponents a cada alliberat sindical pel dia de la Vaga General, a l'ajuda solidària de Sindicats d'Ensenyants de llatino-amèrica. □

HOMOLOGACIÓ DE LES TITULACIONS DE CATALÀ

STEI-SINDICAT DE TREBALLADORS DE L'ENSENYAMENT DE LES ILLES
Sr. Pere Polo i Fernandez
Secretari General
C/ Vinyassa, 14
07.005 PALMA

(El President de la Generalitat Valenciana respon afirmativament a la demanda de l'STEI d'homologació de les titulacions)

València, 13 de desembre de 1993

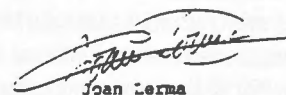
Distingit senyor:

Vaig rebre el seu escrit referent a l'homologació de les titulacions dels mestres i llicenciats en filologia en català i valencià.

Cal dir que, a l'àmbit estrictament acadèmic, el problema està resolt en la pràctica per la via de convocatòria de concursos de trasllats pel que fa als ensenyaments mitjans (Bce nº 221 de 15 de setembre de 1989).

No obstant puc manifestar-li que la qüestió, globalment considerada, es troba també en via de solució.

Ben atentament,

Joan Lerma

Durant la visita que realitzà a Mallorca el President de la Generalitat Valenciana, Joan Lerma, l'STEI li entregà un escrit en el qual sol·licitava una vegada més l'homologació dels títols de Reciclatge de Llengua Catalana expedits per la Conselleria d'Educació i Cultura del Govern Balear, amb els títols de "Valencià", expedits pel Govern Valencià.

Aquesta sol·licitud, basada en el fet que tant els continguts de lingüística com els de didàctica, literatura, socio-lingüística i història de la llengua són els mateixos en ambdós casos, també argumentava l'absurd que resultava que a Secundària no hi hagués cap problema de convalidació.

Vet ací la resposta la resposta del primera mandatari valencià:

Davant les 77 mesures del MEC FAN FALTA UNES ALTRES MESURES

El Secretari d'Estat d'Educació va entregar el passat 17 de gener als Sindicats d'Ensenyament, el Document sobre "Centres Educatius i Qualitat de l'Ensenyança".

Des de l'STEI compartim l'objectiu de millorar la qualitat de l'ensenyança. Al llarg d'aquests anys, l'STEI ha llançat iniciatives i propostes per avançar en aquests objectius. Són recents la "CAMPANYA PER A LA REVALORITZACIÓ SOCIAL DEL TREBALL DOCENT" i les "50 PROPOSTES PER A LA DEFENSA I LA MILLORA DE L'ENSENYANÇA PÚBLICA" que en el mes de maig passat presentàrem a les Administracions Educatives i Partits Polítics que concorrien a les Eleccions Generals. De la mateixa manera, la nostra Confederació (STEs) va dur a terme a partir de febrer i durant la resta del curs escolar una campanya "FRONT A LA RECONVERSIÓ A L'ENSENYANÇA: PER UNA NEGOCIACIÓ GLOBAL", en la qual analitzarem globalment la situació educativa pel que fa al desenvolupament de la LOGSE.

Reclamam un debat amb garanties, amb propostes obertes i negociades. - Perquè tenguem sentit el debat que llança el MEC sobre l'Organització del Centres i la Qualitat de l'Ensenyança, fa falta que siguin propostes obertes amb possibilitat de modificar les postures inicials i on es puguin valorar totes les alternatives que es facin des dels diferents sectors. El Secretari d'Estat s'ha compromès a negociar a la Mesa Sectorial totes aquelles mesures que afectin el professorat.

S'ha de garantir el finançament de les mesures i donar credibilitat al debat que es proposa. Totes les mesures impliquen majors recursos, tota vegada que fins i tot les que no exigeixen una inversió directa i sí modificacions legislatives precisen d'una adequada formació del professorat. Per això no podem acceptar les paraules del Ministeri referides a la possibilitat de millorar la qualitat de l'ensenyança amb els insuficients pressupostos educatius per a l'any 94 i els successius incompliments de la Memòria Econòmica que acompanyava la LOGSE.

Entre les mesures proposades pel MEC, n'hi ha algunes que sempre hem reclamat des de l'STEI: afavorir el tractament educatiu de

valors que comporten actituds socials solidàries, coeducatives, no violentes; de respecte als drets humans i a la diversitat. Mesures que serveixin per a un millor aprofitament social de les instal·lacions escolars, etc.

Algunes de les Mesures anunciades pel MEC, per exemple les relatives a potenciar el paper de les Direccions escolars i de la Inspecció educativa, són contradictòries amb el model de gestió democràtica dels Centres que la LODE i la LOGSE repleguen i que el MEC diu mantenir. Algunes de dites mesures no afronten les causes de la crisi participativa que sofreixen els Centres educatius, com a conseqüència de la realitat social; contràriament només serveixen per reforçar l'estructura piramidal i la divisió jerarquizada de relacions que s'oposen al model cooperatiu de relacions i de treball que ha d'existir a una escola i societat democràtica.

Consideram que és necessari afrontar amb caràcter d'urgència la transferència de competències en Educació a la nostra Comunitat. Davant la progressiva implantació de la Reforma i de la reconversió que comporta, l'STEI, recollint el sentiment majoritari del professorat, exigeix a totes les Administracions educatives una negociació global i continuada.

Per l'STEI, són mesures prioritàries:

- Que la llengua catalana sigui la llengua normal de comunicació en tots els àmbits de l'ensenyament.

- Obligatorietat d'impartir un mínim d'assignatures en català, a tots els nivells (entre d'altres mesures específiques).

A la vegada, en aquesta primera anàlisi, trobam a faltar ALTRES MESURES que sempre hem reclamat des de les Organitzacions Educatives progressistes. Entre elles:

- La reducció de les ratios en tots els nivells educatius, tant en l'ensenyança estatal com en la concertada, aplicant en caràcter progressista els criteris contemplats a la LOGSE. Aquesta reducció ha de ser major en els Centres en què hi ha nines i nins amb necessitats educatives especials.

- Dotació a tots els Centres d'Educació Infantil i Primària d'especialistes d'Educ. Físi-

ca, Música i Educ. Especial, així com també garantir el professorat de substitució i reforç suficient a cada Centre i la creació de les Aules-Taller necessàries.

- L'atenció especial a les unitàries i centres incomplets, amb reforç específic, serveis complementaris, etc., de manera que es superi la històrica discriminació que sofreixen.

- La reducció de l'horari lectiu del professorat per poder atendre altres tasques importants com són la coordinació pedagògica, preparació dels materials, realització de les tutories, formació permanent i investigació educativa.

- Negociació entre l'Administració Educativa i els Sindicats i, quan calgui, amb les Patronals per aconseguir una progressiva equiparació de les condicions laborals (horaris, vacances, formació,...) i salarials entre els treballadors i treballadores de l'ensenyament privat i els d'estatal.

- Capacitar els Consells Escolars i les Comunitats Educatives perquè puguin decidir sobre el model d'organització del Centre i horari més adequat per desenvolupar el seu Projecte Educatiu i els Projectes Curriculars.

- L'augment del nombre de beques per garantir la gratuïtat de l'ensenyança a l'alumnat de famílies més desfavorides.

- Garantir que tots els centres públics tinguin activitats complementàries, també molts de concertats, a través d'un pla coordinat amb altres Administracions (locals, provincials, autonòmiques) i APAs.

- Potenciació de Biblioteques d'Aula i edició de materials curriculars adequats a la realitat de cada comunitat.

- Desenvolupar un Pla d'Orientació per a tots els nivells educatius que reculli la potenciació dels serveis psicopedagògics i d'orientació, racionalitzant i coordinant els efectius existents.

- Garantir una oferta suficient de places presencials a Centres d'Educació de Persones Adultes, amb plantilles creades expressament i supressió de les hores extres que el MEC ha posat en marxa. □

Solidaritat amb els pobles de NICARAGUA i CUBA

Des de l'STEI sempre hem mostrat la nostra solidaritat amb els pobles dels països del Tercer Món. Hem denunciat situacions d'opressió, de marginació social, d'anorreament de cultures minoritàries i de sobreexplotació que pateixen les classes populars d'aquests països. També hem activat mesures concretes de solidaritat, com són:

1a.- L'adhesió a la Campanya "Mallorca Solidària", destinant el 0,7 % del nostre pressupost al fons d'aquesta campanya. Ja ho vàrem fer l'any 93 i així està previst en el nostre pressupost pel 94.

2a.- Destinar una partida específica en els pressupostos del 94 per a Solidaritat.

3a.- Donar suport actiu a la campanya "Un vaixell de solidaritat cap a Cuba", adreçant-nos a les escoles per informar de la greu situació per la qual està passant el poble cubà i sol·licitant l'ajuda en material escolar (fonamentalment paper, quaderns, llapis, gomes i bolígrafs). Fruit d'aquesta campanya hem recollit i empaquetat aquest material. Així mateix, hem acordat d'aportar una quantitat de diners que hem destinat a la compra d'aquest material escolar.

Així volem explicitar el nostre suport material i moral a un projecte de l'INIEP -

Representants de la Confederació d'STEs, STEI i "Entrepobles" explicant el projecte de solidaritat amb Nicaragua.

Instituto Nicaragüense de Investigación y Educación Popular- presentat per l'organització no governamental (ONG) "Entrepobles", de l'Estat espanyol i que té la seva seu al País Valencià. El passat estiu vàrem iniciar -a partir de la presentació de l'esmentada proposta- una campanya informativa i de recollida d'aportacions econòmiques entre els nostres afiliats per poder contribuir a la construcció i el desenvolupament del "Centre

d'Educació i Capacitació Popular Integral", que estarà ubicat a la península d'ASESE, amb l'objectiu fonamental de contribuir activament al desenvolupament social dels habitants d'aquesta zona de Nicaragua, a través de la capacitació professional.

Aquest projecte enforteix el model de producció cooperativa, tot millorant les actuals condicions de vida i incidint positivament en les condicions de salut i mediambientals de la zona.

El dia 2 de febrer el Secretari General de l'STEI va lliurar un milió tres-cents mil pessetes aportades pels afiliats a José Antonio Antón Valero representant d'Entre-pobles.

L'ONG "Entrepobles" farà arribar a l'INIEP la nostra aportació econòmica, per contribuir a l'èxit d'aquest projecte de desenvolupament autònom.

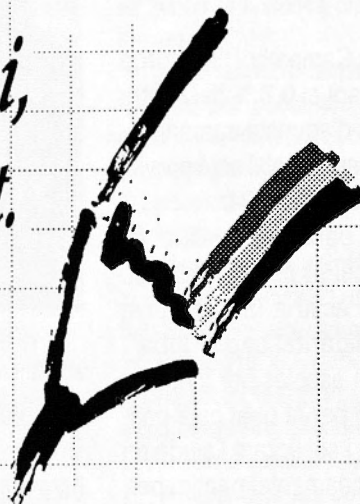
Volem fer una crida a totes les institucions i a les organitzacions socials polítiques i sindicals per enfortir les entitats que propugnen i donen suport a projectes de cooperació amb els pobles desfavorits del Tercer Món i amb les capes marginades de la nostra societat. □

Material recollit per a la campanya "Un vaixell de solidaritat cap a Cuba".

*El model educatiu propi,
una realitat.*

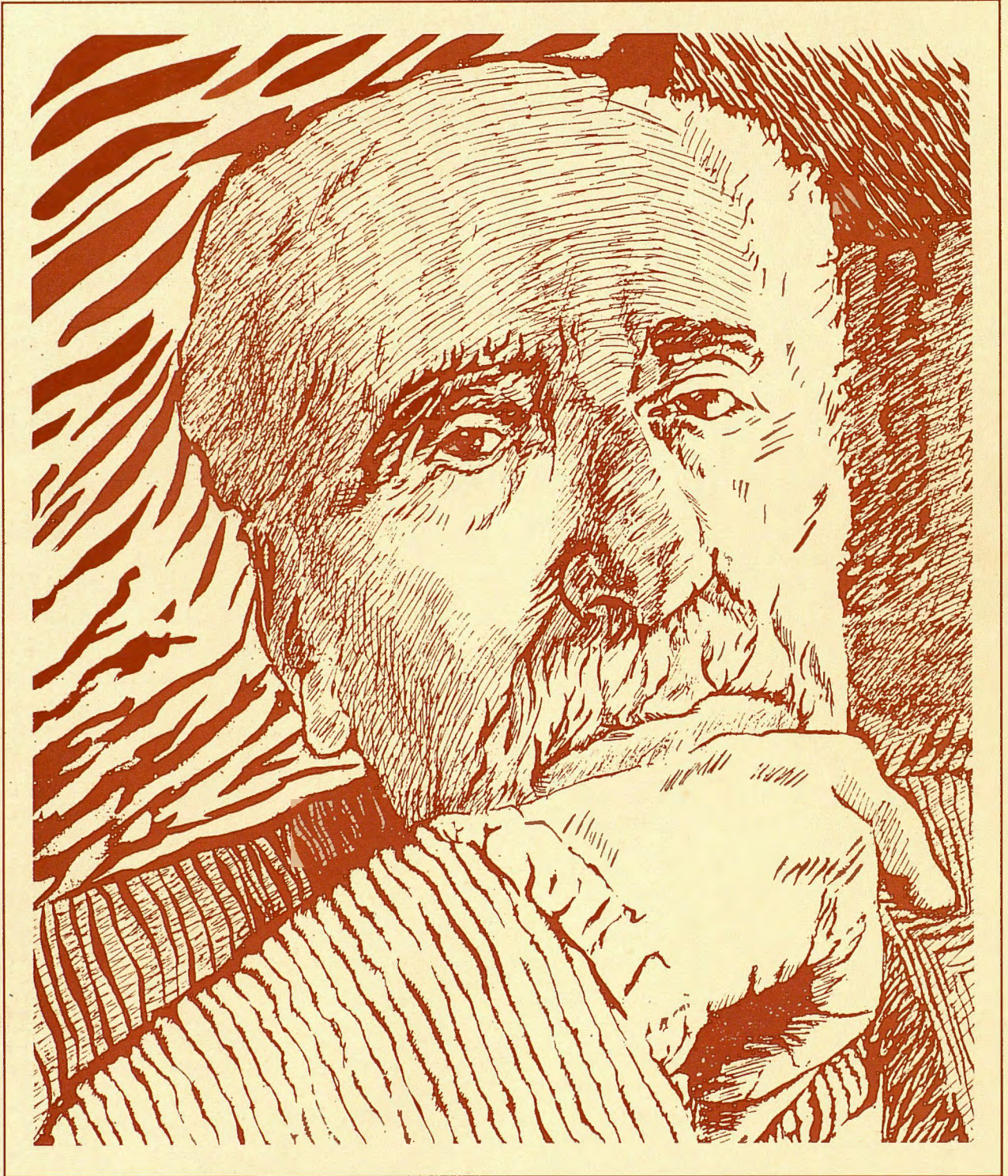
*Les transferències,
una necessitat.*

GOVERN BALEAR

**Conselleria de Cultura, Educació
i Esports**

Suplement de la revista PISSARRA

Homenatge a Marià Villangómez i Llobet

Dipòsit legal: PM 533/79

Portada: Carmen Escribano

Coordinació: Joan M. Mas
Edelmiro Fernández

Maquetació: Tino Franco

Impressió:

Escola de Formació en Mitjans Didàctics
C/ Ortega i Gasset, 9
07008 Palma

Ha col·laborat l'Ajuntament d'Eivissa

A MANERA D'INTRODUCCIÓ

Xavier Abraham

A principis del mes d'octubre l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana va proposar a diferents organismes, entitats i col·lectius la seva col·laboració per tal d'aconseguir la màxima difusió al, en aquells moments, projectat homenatge al poeta eivissenc Marià Villangómez i Llobet, amb motiu del seu vuitantè aniversari.

Avui, a finals de gener, els responsables de la revista "PISSARRA" em fan arribar un fax anunciant-me que estan acabant de recollir els treballs didàctics i literaris que serviran per bastir el suplement que a moments d'ara teniu a les vostres mans i que, penso, per la qualitat dels seus autors, constitueix una aportació valuosíssima al conjunt d'iniciatives intel·ligents i entusiastes gràcies a les quals la figura i l'obra d'un conciudadà del nostre país mostra amb tota la força i lluentor que mereix davant una societat ben sovint distreta, àdhuc absent, de les aportacions, estudis i treballs d'aquells que, precisament per la rigorositat i pròpia exigència, prefereixen fer-se hostes del regne de la humilitat.

Repassar la història dels actes que amb motiu de l'abans esmentat homenatge a Villangómez se celebraren a Eivissa entre els dies 11 i 18 de desembre seria parlar de calor, d'estimació, de participació, de respecte, d'orgull envers un autor que, a través de la seva poesia, ha reflectit, a manera d'ull testimonial, la més sincera i profunda realitat del que l'envolta, essent capaç de traspasar, gràcies a la pròpia sensibilitat i ampla cultura, els llindars de localismes folklorics.

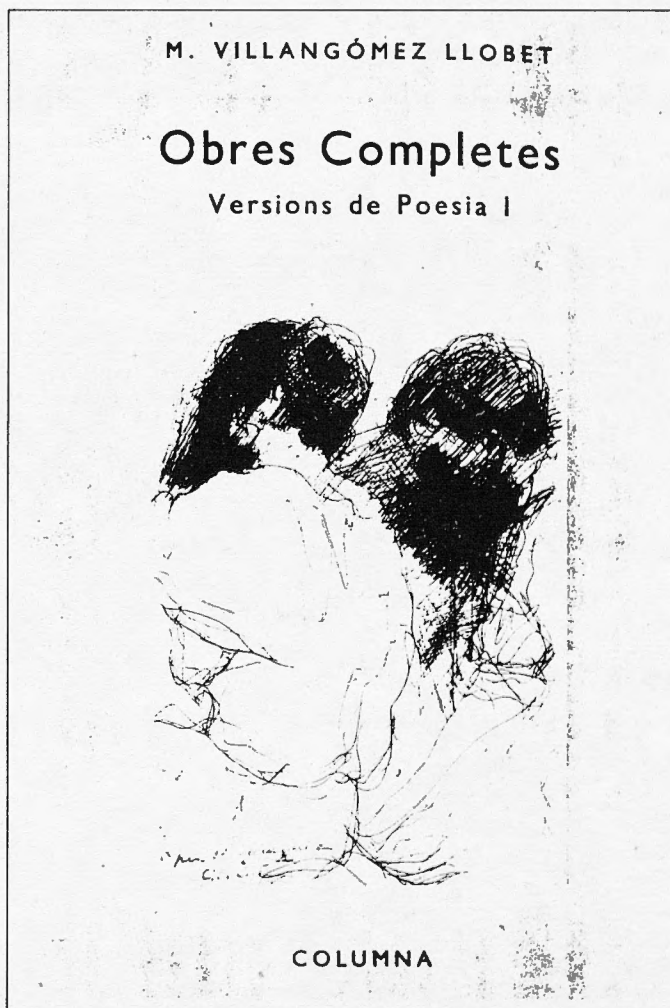
Em retur de detallar el programa d'actes que ompliren, en una primera etapa, l'homenatge; l'important era obrir

el camí a iniciatives com la present i de les quals anireu tenint coneixement, però sí que no puc estar-me de proclamar als quatre vents de l'arxipèlag, per pròpia experiència com a coordinador del rebombori, la meravellosa sensació que proporciona poder comprovar com el treball-testimoni del poeta és reconegut pels seus propis conciudadans.

Com hom estima Villangómez! Com se'l respecta, com es protegeix la seva intimitat, la ferma voluntat de difondre la seva obra, així com l'íntim orgull de gaudir la seva presència senyorívola i sàvia.

Us asseguro que trobar-te amb persones que vesteixen tals valors fan re-graciar-te amb una societat de la qual sovint dubtes si viu per res més que per enaltir valors materials.

De vosaltres, els qui sou destinataris directes d'aquesta publicació, depèn en altíssima proporció que la figura de Marià Villangómez ultrapassi les joves generacions del present, ciutadans del demà, tot fent-los conscients d'un dels autors que gràcies al seu bon i seriós treball donen personalitat al nostre poble, i, no ens enganyem, a l'humanisme universal. □

LA LLIBERTAT FLORIDA DE SANT MIQUEL...

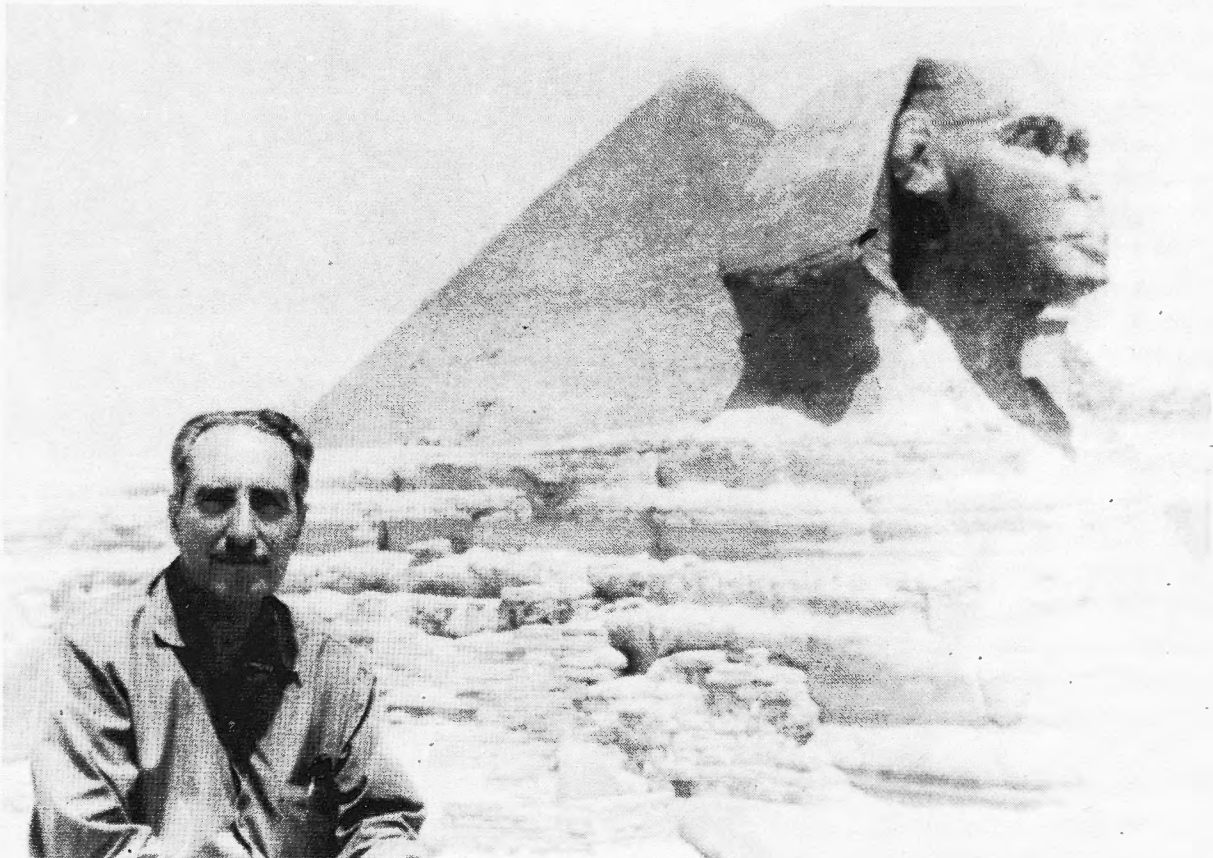
Miquel Rayó

Illes aspres. Llengua. Eivissa. Casaments emblanquinats, lluents com miralls esparsos en un singular espai mediterrani. Marià Villangómez i Llobet. Tòpics. Com *la llibertat florida de Sant Miquel* a les primaveres que el poeta recorda enyorívol, però, asserenadament i resignada. El Puig de Missa i els torrents. Savines i joncars. Festeig i ucs que es repton amb violència sota clarors llunars. Sal que enlluerna i carbó que mascara; figueres i ones: Eivissa i Formentera. Compendi de claus literàries (a dir ver, simples, i per simples cisadores) a l'obra del poeta eivissenc. I la llengua del seu país -petit país de terra roja, illa seca envoltada ran de mar de torres de gaïta; poblada de vagants ombres his-

tòriques, de mots antics morescos, de bruixes que fan una mica de por (i avui, platja urbanitzada i nit, d'humana fauna diversa i suposadament cosmopolita).

Marià Villangómez (Dalt Vila, 1913): poeta i home d'Eivissa; mestre. Just homenatge. Eivissa i Formentera en els seus escrits; en els ulls seus que contempnen la brevetat del paisatge pitiü (paradoxalment infinita en la pacient, escrutadora mirada del poeta), que escriuen com la vida s'hi escola en estampes de vell calendari en els fulls del qual el temps just n'ha deixat una lleugera fressa de coloració esmorteïda, groga... *L'any en estampes* les desfresses de febrer, la primavera (*la llibertat florida de Sant Miquel*), resos catalans a la parròquia

encastellada al modestíssim pujol, santmiquelades festives, la tardor, novembre... A la fi, la pluja que tempera l'aroma amargat dels pins. A la fi els vents cançoners, adés amics, adés contraris, que colpegen. A la fi, les salines d'estanys geomètrics -els rars flamencs, les gavines abundoses, els ànecs, els corriols migrants- on a temporades el treball de l'home esdevé càstig inclement de tan fatigós. I a la fi, les Pitiüses: les amples marines emperesides, que la mà de l'home i l'empenta silent de la dona, eivissencs, treballen des de segles que ningú no recorda, de no ser el poeta, just per fer-nos-en la descripció apassionada. Just per donar-nos-en, generosament, exemplant, la coneixença. □

Gràcies, Marià Villangómez

Joan J. Guasch Torres (*)

No som un intel·lectual i ja fa temps que he renunciat a l'aspiració d'arribar a ser-ho mai. No espereu per tant trobar en aquestes línies cap idea brillant sobre l'obra de Marià Villangómez i Llobet. Si gos escriure aquests mots és senzillament perquè tenc ganes de dir-li gràcies, a aquest eivissenc il·lustre, per les bones estones que m'ha fet passar i per haver-me ajudat, amb la seva obra, a reflexionar; i també per haver reforçat el meu orgull d'eivissenc, sense altre mèrit que el d'haver nascut a la mateixa terra que ell.

Vaig entrar en contacte per primera vegada amb l'obra de Marià Villangómez quan era estudiant de teologia, a Roma, l'any 1966. Va ser un gran amic i l'únic company eivissenc que tenia allí, Francesc Torres Marí, actualment catedràtic de Filosofia a la Universitat de les Illes Balears, qui em va fer conèixer "Declarat amb el vent".

Juïts evocàvem Vila quan llegíem "Carrers de la Marina" i comentàvem les imatges i les sensacions que ens aportava la lectura. Amb la memòria i l'enyor tornàvem a caminar pels polsos camins rurals, esperonats per "Contrada a cops de mot", o revivíem algunes passejades memorables amb "Apunts de ses Salines". A mi, que tan bon record tenia i guard encara dels anys viscuts a Formentera, m'impresionava especialment la lectura de "L'altra illa". A tots dos ens agradava recordar que "El mar ens dona uns volts de companyia, / ona que mor, escuma, freu, badia; / ..."; aquest mots i la resta del poema "Penso en el mar" traduïen en paraules el nostre pensament més freqüent. Quant ens agradava també la companyia de la "Lluna pagesa", la mateixa que il·lumi-

nava els camins de la nostra enyorada Eivissa.

Deu anys més tard, reconeguda la manca de vocació religiosa i amb uns anys d'experiència pedagògica a Barcelona, vaig retornar a Eivissa i vaig entrar a l'Institut d'Estudis Eivissencs. Així se'm brindà l'ocasió de conèixer personalment Marià Villangómez i d'assistir a algunes tertúlies i taules de treball amb ell. Poca cosa hi tenc a dir, jo, en aquestes ocasions, però com m'agrada sentir les seves raonades exposicions i admirar la seva senzillesa i bonhomia!

També m'he sentit important per cada premi i per cada merescut homenatge que se li ha fet: som eivissenc, com Marià Villangómez! Amb ell cada eivis-

senc apareixem una miqueta a les pàgines de la Gran Enciclopèdia Catalana, o de cada "Història de la Literatura Catalana"; amb ell se'ns ha concedit una miqueta el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes, ... Gràcies a la seva obra sabem també molt millor què és ser eivissenc i estam tan orgullosos de les nostres peculiaritats com de les nostres coincidències amb la resta de persones amb qui compartim la cultura catalana.

I així em sent representant de la majoria del poble d'Eivissa quan em surten aquestes sentides paraules: gràcies, Marià Villangómez, per viure, per escriure i per ser eivissenc! □

(*) Mestre i Director del C.P. l'Urgell

M. VILLANGÓMEZ LLOBET

EL COP A LA TERRA

Poemes

BALENGUERA

MALLORCA
1962

UN PASSEIG PER SANT MIQUEL AMB MARIÀ VILLANGÓMEZ

Joan Marí Cardona (*)

No fa molts d'anys que des del coll d'en Cabra, Marià Villangómez, mirant vers ponent, admirava la bellesa extraordinària del puig de Missa o de Sant Miquel: el punt més alt coronat per l'església i el grup de casetes que, des de Déu sap quan, l'acompanyen; la creu llatina que formen les capelles de Benirràs i Rubió amb el cós més antic del temple farien imaginar una construcció allargada de tramuntana a migjorn. L'aire que té és de fortalesa, més ferma que no Sant Jordi, però no tant com Sant Antoni, Santa Eulàlia o Sant Francesc Xavier.

A mig puig, devora la carretera nova del Port, la casa reformada del Celleràs. Les seves terres arribaven al cim, i cal creure que allà es va construir la primera capella dedicada al patró del quartó de Balansat. Segles després encara confiaven amb les creus dels passos. El Celleràs era una petita i privilegiada part de la gran alqueria de Balansat, quan ja tenia agregats els rafals de Vilalba i de Colomet.

Més enllà del de Missa, el puig de l'Alcudia -ara d'en Marc-, amb les dues velles cases que en conserven el nom. El caminet que duu vers l'Ermida, tantes de vegades recorregut per Marià Villangómez amb el qui fou molts d'anys rector de Sant Miquel, Joan Clapers "Durban", va pel coster de tramuntana. Encara més lluny, les muntanyes de Rubió i el cim del camp vell d'Albarca que guaitava per damunt totes les altures, les torres i cals Planells.

La mar es resistia a deixar-se veure, entre muntanyes de configuració ben coneguda, a la banda de mestral. Damunt la punta de la Creu, la solitària torre del port de Balansat, fa poc restaurada, però de bell nou tan malmesa o més que

abans, ara per obra de mans humanes irresponsables.

Cap a llebeig, el pla s'estén fins a la serra del Forn Nou, capritxós conjunt de puigs on, segons diuen, els mossènys de Sant Miquel, Sant Mateu i Santa Gertrudis un dia varen dinar junts, sense que cap hagués de sortir de la seua paròquia. Altres ho conten dels batles de Sant Joan, Sant Antoni i Santa Eulàlia. La realitat exposada de forma popular és la mateixa: un punt de confluència de tots tres termes municipals o de totes tres demarcacions parroquials. La planura, ja ho heu endevinat, és el pla Roig.

*Quan canvia la flor per fulla
l'ametller,
i el pla Roig, amb nova brulla,
de roig torna verd.*

(M. Villangómez)

A migjorn del coll, la mola del puig del Celleràs -avui d'en Besora-, que de prop sembla més alta que no és. A tramuntana, la serreta d'en Nicolau, dins el boscatge de la qual es troba una de les fites del segle XVIII, renovades damunt les creufites del segle XIII, per separar el quartó de Benizamid del de Xarc. Altres fites en la mateixa direcció, a can Rotes de les Belles, al puig d'en Llucià, a la cova Negra -de vegades anomenada Blanca- i el cap Bernat tenien la mateixa finalitat.

A poques passes, al peu de l'esmentat puig del Celleràs, teníem una altra fita -la del coll d'en Cabra-, que marca la continuació de la fitada cap a migjorn en direcció al campanar de la Catedral. Així ho recollí literalment la veu popular dels documents del segle XVIII. El cim del puig, el canal de la coma, els cocons vius, el puig d'en Marià Blai i d'altres punts del recorregut ensenyen les mostres d'una part de l'antiga divisió territorial eivissenc-

ca que encara ressona.

Al coll d'en Cabra ve a la memòria allò que repetia aquell home de terres castellanques quan tornava, un poc begut, de Pinto a Valdemoro: ara Balansat, ara Xarc, ara entre Balansat i Xarc. Ací, però, la partió no és cap rierol dins el qual es pugui caure.

La torre del verger del Celleràs s'endevina perquè el coster de mestral del puig del mateix nom la tapa. És un bell record de pedra dels temps en què l'alqueria del verger, que comprenia l'Assut, indicava l'expansió de la família Escandell, tan arrelada a Benirràs, de Xarc, vers el quartó de Balansat: el Verger, Besora i l'alqueria Mitjana (s. XV).

De l'aigua de l'abundosa Assut del Verger no se'n perdia una gota. Una gran bassa l'envoltava, enmig de vigorosos canyars. Damunt la bassa s'havia encreuat una llarga soca de pi, enginyosament convertida en canal, per dur l'aigua de la font a alguns horts pròxims. A la bassa començava a córrer, torrent avall, l'aigua generosa que anava movent les pesades moles dels primers molins de Balansat. Més avall, en haver-se ajuntat a la de la font del Tur i a la que de vegades baixava del torrent de Rubió i de la font de la Canaleta, l'aigua seguia donant vida a l'horta de banda del torrent fins que moria a la mar.

Podríem recordar moltes coses més del bell poble de Sant Miquel, totes de la mà de Marià Villangómez. Les mencionades, però, tot i que no en són més que una petita mostra, poden fer-nos entendre per què el nostre gran poeta trobà a Sant Miquel la font inestroncable de la inspiració que vessa una part ben important de la seva obra. □

President de l'Institut d'Estudis Eivissencs

M. VILLANGÓMEZ I LLOBÈT: UNA VIDA DE SERVEI, UN OBRA PLURAL

Jean Serra (*)

TEMPS DE FORMACIÓ

M. Villangomez Llobet ha escrit, sobretot, poesia, però també teatre. Ha conreat la prosa poètica, la crítica literària i l'assaig històric. Són igualment importants les seves versions poètiques. Per unes i altres coses, o pel conjunt, ha rebut premis i distincions. Per tot plegat i per la seva trajectòria humana, el seu exemple és un estímul constant.

Va néixer l'any 1913, en el si d'una família benestant, a la mateixa ciutat d'Eivissa on encara viu. A la biblioteca de casa seva va trobar, des de petit, lectures variades: des de novel·les d'aventures a teatre, des dels clàssics castellans a obres de Jacint Verdaguer.

S'aficionà a escriure versos, primer en castellà, molt aviat. Però a l'inici de l'adolescència, mogut per l'exemple d'Isidor Macabich, començà d'escriure'ls en la nostra llengua dialectal.

Durant les estades a Barcelona, al llarg dels seus estudis de Dret, entre els anys 1928 i 1933, amplia les lectures d'autors catalans contemporanis. La seva sensibilitat de poeta en formació queda impactada per l'obra de Joan Maragall. Tanmateix, és a la dels noucentistes, Carner, però també López-Picó i, sobretot, la ja absolutament moderna i europea de Carles Riba on descobreix el vertader sentit de l'idioma català en tota la seva amplitud i riquesa.

L'ambient universitari, aquests poetes i algun de mallorquí -Alcover, Costa i Llobera-, il·l'estudi de la *Gramàtica* de Fabra... l'orienten cap a un domini planer de la llengua literària, que es reflecteix des de llavors en els poemes que escriu. N'és bona mostra d'això el titulat "Començament de tardor", que

Isidor Macabich, sense ell saber-ho, li publica al *Diario de Ibiza* el 15 de novembre de 1933.

Marià Villangómez té vint anys d'edat. Ha acabat la carrera de Dret. Tanmateix, no vol exercir d'advocat. Vol dedicar-se a la literatura i pensa, per ventura, fer-se professor de Lletres... La seva decisió és tan irrevocable com autèntica n'és la vocació.

LA GENERACIÓ DE LA GUERRA

Encara abans del 18 de juliol de 1936 treu dos poemes més al *Diario de Ibiza*. Però és a les revistes mallorquines *La Nostra Terra* i *Almanac de les Lletres*, que publiquen en diferents números composicions seves, on Villangómez coincidirà amb dos poetes, també insulars, de la mateixa generació: Miquel Dolç i Bartomeu Rosselló-Pòrcel. Els tres, amb altres poetes catalans -Espriu, Teixidor, Torres, Vinyoli, etc.-, que ronden la vintena d'anys d'edat i que a penes han començat a donar-se a conèixer quan esclata la guerra civil, constituïren el que s'ha vingut anomenant la generació sacrificada o de la guerra.

Certament, els esdeveniments bèl·lics provocats per l'Alzamiento Nacional, desbaraten les expectatives col·lectives nascudes a recer de la República i entronquen l'evolució normal de la nostra literatura. La inseguretat del moment s'instal·la en les consciències. Els poetes joves de llavors, entre ells Villangómez, reflectiran de manera personal i diversa aquells anys d'incertesa. L'experiència traumàtica, esdevinguda denominador comú, la sintetitzen molt bé els següents versos de Bartomeu Rosselló-Pòrcel, la primera pèrdua generacional:

Estic sol en aquestes ombres i sento caure ones de sang, enmig d'una alba trista i aspra.

En efecte, la guerra civil del 1936-39 i el seu desenllaç, tallen de fred en sec el desenvolupament democràtic de les diferents nacionalitats històriques d'Espanya, i arreu s'imposa per la força de les armes un únic model artificial, alienant i uniformitzador. S'obre, així, un parèntesi trasbalsador per als pobles d'Espanya tant com per als seus intel·lectuals, artistes, escriptors i poetes. Els qui no hi perden la vida, són empresonats, empaïtats al pelegrinatge dels apàtrides o al no menys dolorós exili interior. Els sobrevivents es proposen la resistència. Cada un d'ells és un Pere Quart dient:

*no em moriré d'enyorança
ans d'enyorança viuré.*

CARLES RIBA

Amb el gran èxode republicà que creua la frontera espanyola amb França, coincideixen simbòlicament Carles Riba i Clamentina Arderiu amb Antonio Machado i la seva mare, que moren, tots dos, amb escàs temps de diferència a Colliure, on romanen enterrats.

Carles Riba, sempre al servei de la cultura catalana i dels ideals republicans, així que pot, preferint continuar treballant per la causa des de dins, torna a la pàtria amb el magnífic monument poètic que és el seu llibre *Elegies de Bierville*; no tot ell escrit en el poble francès d'aquest nom, expressa la malastrugança d'aquells anys, però sobretot la victòria moral dels vençuts, que la Història ha confirmat:

La llibertat conquerida en l'apassionada recerca del que és verí el que és just, i amb sobrepeu de dolor ens ensenyàreu que on sigui del món que és salvada, se salva per al llinatge tot dels qui la volen guanyar.

LA POSTGUERRA

La llengua i la cultura catalanes, que s'havien envigorit pacíficament durant el primer terç del segle, són prohibides. A partir del 1939 els poetes i escriptors catalans han de guardar la seva producció.

Tanmateix, finalitzada la Segona Guerra Mundial, el règim del general Franco es veu obligat a suavitzar la repressió. Aquesta avinentesa és aprofitada pels grups de resistència cultural per posar en marxa la represa. S'inicia, lentament, una llarga i difícil recuperació de les nostres senyes d'identitat històriques, la més important de les quals és la llengua. Això ho saben els vencedors de la contesa, que primer en prohibeixen qualsevol manifestació, després la tolen en ortografia no normalitzada, i acaben permetent la publicació de poesia, per considerar-la minoritària. La prosa tardaria encara alguns anys més a ser permesa.

Per aquesta raó la poesia serà el gènere, sinó més conreat, sí el més editat durant força temps a casa nostra. La poesia esdevindrà salvaguarda de la llengua. I els poetes, en especial els poetes de la generació sacrificada, la salvaran del naufragi. Ho diu ben clar Salvador Espriu en uns versos memorables:

Però hem viscut per salvar-vos els mots, per retornar-vos el nom de cada cosa.

LA REPRESA CULTURAL A LES ILLES

A les illes Balears el primer llibre de poesia normal que s'edita després del 39

és *El somni encetat*, de Miquel Dolç. Apareix l'any 1943. Però el seu gran llibre el constitueixen les *Elegies de guerra*, publicades en 1948. Sempre impecable en els seus versos de tall tradicional, Miquel Dolç substitueix la tranquil·litat que impregna els poemes del primer llibre per la visió directa de la tragèdia a través d'una molt profunda reflexió humanista. És colpidora l'elegia titulada "Retorn del fill mort":

*Entre el feix de cadàvers songonents
tria el teu fill, oh mare!
El van desfigurar foc i turment:
¿qui, sinó tu, el coneixeria encara?*

VILLANGÓMEZ: CAMÍ DE LLUM EN LA OBSCURITAT

Mentrestant, Villangómez, desmobilitzat, ingressa al cos de mestres nacionals, amb l'esperança, acomplida pocs anys després, d'exercir en un poble eivissenc. El seu primer destí, però, és a Mallorca, on entra en contacte amb escriptors i filòlegs. El laboriós i tenaç Francesc de B. Moll li publicarà, en 1948, a la col·lecció "Les Illes d'Or", el seu llibre *Terra i somni* (que aplega poemes escrits entre 1943 i 1946), amb un pròleg del mític Miquel Ferrà, que diu, a propòsit de l'ús de la llengua, que Villangómez: "es vesteix amb roba filada a casa nostra, però tallada a la capital".

Encara abans de ser definitivament destinat a la seva illa natal, anirà a Barcelona, on l'acull la resistència cultural, amb Ramon Aramon al davant. Escriu, en castellà, els *Sonetos mediterràneos*, que fa imprimir en edició no venal en 1945. La producció en català, però, l'ha de guardar.

Tanmateix, Villangómez aprofita totes les esclertes. Així, per exemple, a la revista *Ibiza*, treu, en 1944, el sonet "Fresca voz", que és, en castellà, una abrandada defensa de la llengua catalana. Actualment, a *Poemes mediterranis*, ja hi podem llegir: "foc invicte, llegat en

l'atxa nova". Així, també, malgrat que la prosa catalana, com ja hem dit, no és permesa en diaris i revistes, ell hi col·labora escrivint sobre temes catalans, sigui del *Llibre dels Feys del Rey En Jaume*, a propòsit de la "salsa" de Nadal, o d'Ausias March, la seva poesia, i "por su lengua, tan cercana de la nuestra".

Ja a Eivissa, treu pel seu compte, en 1949, *Elegies i paisatges*, en realitat el seu primer llibre, amb poemes datats entre 1933 i 1943. Encara que van quedant endarrere els anys de guerra, la realitat històrica és ben obscura i amarga. És època de soledats i de sacrificis. Sols amb la poesia sadolla el nostre poeta el buit que sent, l'absència de tantes coses... Sols damunt la terra nadiua apaivaga el seu dolor:

*Vet aquí aquesta terra, la més alta en l'amor,
amor d'ella nascut, damunt d'ella abocat,
inútil a la mà sense destí
i no és l'esperit inflammat d'un poema.
Començament i fi, la pàtria desitjava
on torna un cop i un altre el meu camí.*

PERÍODE DE BALANSAT

En 1946 Villangómez és destinat a l'escola del poble de Sant Miquel de Balansat. Hi farà de mestre durant tretze anys. Alterna la residència entre el poble i la ciutat d'Eivissa. Fa viatges, en temps vacacional, per Espanya i per l'estranger.

Als camps de Balansat, i així mateix en contacte amb poetes, escriptors i editorials, se sent agomolat:

*sense vosaltres, nats com jo d'aquesta terra,
que incomplet que seria l'àmbit del meu
esguard!*

En 1951 apareix l'antologia *Els poetes insulars de postguerra*, preparada per Manuel Sanchis Guarnier, aleshores resident a Palma de Mallorca, i col·laborador de Moll en les tasques del *Diccionari Català-Valencià-Balear*. Villangómez és

un dels poetes seleccionats, devora altres de més joves, com Llorenç Moyà, Jaume Vidal Alcover o Josep Mª Llompart, que formaran la generació del 50.

El període de Balansat no sols és el més fecund en la vida de Villangómez, sinó que hi assoleix la plena maduresa del seu subtil art. Escriu i publica els següents llibres de poesia: *Els dies* (1950), *Els béns incompatibles* (1954), *Sonets de Balansat* (1956. Premi Cantonigròs 1955), *La Miranda* (1958) i *El cop a la terra* (1962). Villangómez, com més va més destre en la tècnica del vers i els recursos expressius de la llengua de la llengua, aplica la seva meditació lírica al món que l'envolta i als elements que el conformen, com si fossin acabats d'inaugurar, a través d'una cada vegada més complexa, transcendida i universal visió. Tanmateix, no renuncia, quan s'escau, a fines i oportunes al·lusions objectives, perquè:

*Tota aquesta oberta bellesa,
la veig tan en present!*

Cap possibilitat del ventall temàtic escapa a la seva contemplació, adés serena o enyorosa, adés incívica o punyent. Tostemps conscient del seu destí de poeta:

*Escolta el cant remot. ¿No sents, sorpresa
entre els mots vells, l'aurora, un fresc alè
aixecat sobre el bosc, un cel seré
que es deixondeix, un rou, una dolcesa?*

*Amb el pit fidel vull prendre la puresa,
l'orient d'unes veus. Obscura fe
durà l'alba que ells semblen no saber
al vers d'una alba meva, mig compresa.*

Paral·lelament, també escriu -"com exercici lingüístic", diu- el seu teatre, set o vuit obretes, que manté inèdit fins fa pocs anys. En prosa produeix *L'any en estampes* (1956) i *Llibre d'Eivissa* (1957), aquest un estudi introductor al coneixement de l'illa, acompanyat de textos

escollits, més endavant reelaborat i convertit en *Eivissa: la terra, la història, la gent* (1974), durant anys la millor síntesi historiogràfica de les Pitiüses.

L'ANY EN ESTAMPES

L'any en estampes, una petita joia de la literatura catalana contemporània, anava destinat a sortir a *Isla*, un suplement literari mensual del *Diario de Ibiza*. Però encara a l'any 1953 no era permesa la prosa catalana als diaris, així que Villangómez modificà el plantejament inicial, pensant d'escriure, en comptes dels dotze articles que s'havia proposat, dotze capítols d'un llibre, corresponents a cada mes de l'any. Començat en febrer de 1953, el llibre quedà llest en gener de l'any següent, i va aparèixer a Barcelona, editat per "La Revista", en 1956.

Només que Villangómez hagués escrit aquest llibre, igualment s'hauria de parlar d'ell. *L'any en estampes*, no és sols un conjunt de pàgines referides a aspectes diversos de la realitat d'un poble rural de l'Eivissa de mitjan segle XX, brufades amb reflexions sobre el passat o amb vivències personals de l'autor, sinó que l'equilibri dels seus components i l'harmonia de la seva prosa, sovint poètica, el converteixen en una peça literària modèlica en el seu gènere.

DECLARAT AMB EL VENT

En setembre de 1959 Villangómez passa a exercir de mestre a Sant Francesc de s'Estany; després, per un temps més curt, a Sant Jordi de ses Salines. Finalment, en 1967 demana l'excedència voluntària del magisteri.

El paisatge meridional de l'illa, així com noves i velles inquietuds es reflecteixen en el seu darrer llibre de poemes, *Declarat amb el vent*, acabat de redactar en 1962. Amb ell clou rodonament Villangómez el cicle de la seva poesia original. A partir de llavors, abans que repetir-se

o fer retòrica, prefereix preparar, amb pròlegs esclaridors, les reedicions dels seus nou llibres de versos, fins arribar al colofó de *Obres Completes. Poesia* (1986), tres volums de densa i original poesia.

Per altra banda, intensifica les seves traduccions al català de poetes estrangers. Des de *Versions de poesia moderna* (1971), es succeeixen els reculls on va aplegant els fruits d'aquesta labor, ara ja reunida a *Obres Completes. Versions de Poesia* (1991).

Al llarg d'aquests anys també ha anat adquirint preponderància el conreu de la prosa, al llibre ja esmentat, *Eivissa* (1974), i en articles i altres col·laboracions periodístiques, que reunirà a *Alguns escrits sobre les Pitiüses* (1981), i a *Parlar i escriure* (1994).

Així mateix, comença a ser conegut el seu teatre. Primer fragmentàriament al seu *Curs d'iniciació a la llengua* (1972 i 1978). A la fi en 1983 n'edita en un sol volum dues peces senceres: *Es més alt embruixament* i *Se suspèn la funció*. *Es gat amb botes* surt primer dins *D'adés i d'ahir* (1988), i en solitari en 1992.

El dia 5 d'agost de 1988 és proclamat "Fill il·lustre de la ciutat d'Eivissa" i l'any següent rep el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes. En desembre de 1993 és homenatjat per l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana.

En la seva obra, plural i unitària, nascuda de la inspiració però elaborada amb rigor i pulcritud d'orfebre, moderna i clàssica alhora, hom hi reconeix els trets essencials que la fan perdurable. □

(*) Escriptor

M. VILLANGÓMEZ LLOBET

ANTOLOGIA

A cura de Josep Marí

En aquesta tria de la poesia de M. Villangómez Llobet, he mirat de conjugar l'interès general del lector amb les aplicacions diverses que se'n poden fer a l'escola. La poesia de Villangómez abraça una gran amplitud temàtica i formal. Pot servir de punt de partida de molts treballs escolars, i és, de més a més, un suport eficaç de la tasca docent.

Josep Marí
(pintor i escriptor)

DE ELEGIES I PAISATGES

POEMES D'AMOR

2

No, no passis, oh Temps! A on m'acostes
a canvi d'aquell bé deixat enrere
per tots dos? A què ve el camí rabent,
amb el rostre tombat i l'esguard fit
cap a un passat més lluny de dia en dia?
Temps fonedís de plenitud d'amor,
que va ser comiat després, absència
més tard, i ara és un vol cap a alegries
minúscules, i un gran dolor, i la mort*
—sí, potser goigs que augmenten la recança
d'aquella joia vertadera i única.
Si no pot tornar enrere, Temps, atura't;
deixa'm veure en paisatge el meu amor
—com l'emigrant la vila que abandona
abans de girar el puig que l'engoleix—;
atura't, que cada hora amb tu passada
una mica més lluny em posa d'ella.

L'HORT

Sol post. El vespre davalla
damunt el camp pla i obert.
L'hort és més tendre i més verd.
Encara el pagès treballa.

El reflex d'un reguerol.
L'infant torna amb la porcella
i l'al·lota amb la vedella
pel pacífic corriol.

La sínia es queixa, cansada,
i al safarieg cau el broll
amb un alegre soroll
que emplena l'hora callada.

L'era amb els daurats pallers,
la casa cúbica i blanca,
les dacseres de la tanca
i el racó dels tarongers.

I l'hortolana disposa,
sota el parral, la frescor
de l'aromàtic meló
i la síndria verda i rosa.

PLATJA PERDUDA

La mar, festiva i tèbia, com el dia
que diu que nasqué Venus, o com quan
fugien nimfes un cop més, jugant,
d'un cabussó de barbes en follia

—vella feina—, avui tempta l'alegria
d'unes joves pàgases, que es desfan
de roba, en una platja que al voltant
té un bosc ardent on l'ull golut espia.

Se'n veu una, aixecat el seu vestit,
que a l'ona enfonsa, nua ja, la cama,
i una altra, despullada, lliure el pit,

el sexe ombrós —talment com una flama—,
i es sent després que xisclen, com per joc,
quan el cinyell marí mulla el seu foc.

DEIXO, AVORRIT, EL BALL

Deixo, avorrit, el ball i surto al poble.
La nit és ara pura i solitària.
No plou des de la tarda, i s'ha calmat
suara el vent tempestuós d'octubre.
La mar ressona encara llargament,
rompent-se a cops damunt la platja pròxima.
Una lluna molt clara guaita, freda,
sobre els terrats. La veig enmig dels arbres.
Argenta els nuvolets al cel i els tolls
il·lumina pel llarg carrer enfangat.
Així que torno al teatre on ballen,
la xaranga animosa apaga, alegre,
la remor de la mar. Dins hi ha pagesos,
joves contents que beuen i fan broma,
i un públic fosc i espès que seu, contempla
com dansen o s'agiten vint parelles.
Un pas doble —ara un fox. La que m'agrada
del poble, o m'agradava, també hi és;
festeja, mai no es cansa de ballar.
La miro, en miro d'altres. Gira el cercle.
Torno a fumar, s'aixeca el fum del tedi.

DE TERRA I SOMNI

EL RECORD

*Hi havia un sol d'hivern
—els teus cabells daurava—
que era alegria i gràcia de l'amor.*

*I una lluna de maig
—el rostre t'endolcia—
que feia l'aire tendre i amorós.*

*Uns crepuscles d'estiu
—gràcil t'hi destacaves—
on es pensava etern l'encant del món.*

*Com ara i no com ara
—tu de sempre i llavors—,
anhel inesperat, sorprès amor.*

DARRERIES D'ESTIU

*Busco vida, pels camps que aquesta terra exalta
cap al cel pur i càlid —la terra que, pregona,
de dins la fosca aixeca, com una amant, la galta
cap als aires de llum, vencent el pes de l'ona.
Oh terra, únic bé nostre, més nostre amb límits certs,
aquí l'aire, per plomes i fullatges oberts
a penes perseguit,
allà, al peu del penyal o sobre el llit
d'arena desmaiànt-se,
l'oneig en què la mar deixa un petit,
porfidíós missatge de recança.*

*Busco aquesta bellesa que travessa
les roques on enfonsen l'arrel els ulls oberts,
sota els cabells roents del sol que es vessa
damunt lleugera sang i fullams verds;
miro, amb els altres homes, alçats a aquesta tarda
on, abans d'expirar, rossega la seva arda
daurada i opulenta el vast estiu,
dels tresors que li resten no mostrant-se gasiu.*

*Més altura! La terra s'allarga tremolosa,
mou ondulants esquenes, cava dolços fondals,
avança i amuntega pinedes, rocs finals,
que es guarneixen d'un sòcol d'escuma remorosa.
No digueu: racó humil, jardí minso, verger.
Immensa tarda oberta,*

*tot el que descobreixes i enardit es desperta,
fins a la meva set a glops de claror ve,
oh, massa gran bevenda que l'esguard no conté!
Tarda immòbil i pura
que elimines els aires, tarda tota de llum,
lleument trepitjadora d'una terra madura,
que d'un últim incendi diríeu que es consum!*

*Fores tan bella, oh tarda, si l'amor, com una ona
continua, no m'hagués acostat aquest camp
que als seus límits d'escuma l'aigua ens dóna,
i un bocí de món, l'illa, no escoltès el meu clam
i l'íntima dolçor no oferís a l'eixam
dels meus anhels sol·lícits que la llum esperona?*

*Ah, lluu encara, abrusa, penetra aquest paisatge
de lenta intensitat, gronxa l'estiu morent
damunt ales de llum, beu el pausat oratge
al mar, tarda ja meva, i segueix el viatge
després. És el teu do suficient.
Si fugís el temps rabent
i t'amenacen fred i vent,
ja fas prou oferint a la bellesa
aquesta pausa desatesa,
mentre el teu clar fugir consent
que planin damunt d'ella l'amor i el pensament.*

DE POEMES MEDITERRANIS

EIVISSA DAVANT ELS ULLS

*Alta en sòcols de roca groguinosos
et miro encastellada sobre el mar
—mar que guareix, per jove, tota nafra,
i et somriu engrescat amb tots els vents—
des d'un tossal de glauques oliveres
i de púnica escorça cavernosa
de tombes, oh ciutat edificada
en vint-i-set centúries de fonaments, que aixequés
les teves cases blanques, jardins, escales, torres,
damunt una armadura molts de cops renovada,
i a la talaia del teu cel t'eleves
per esguardar un fragment d'aquest planeta:
els teus puigs, el teu mar. Dreta i quieta,
mentre llisquen ventades, ones, núvols.*

FRESCA VEU

*Al vent la fresca veu cada nou dia,
paraules per camins i per marjades,
sospitades de pins i de figueres,
al llavi jove, antiga, l'harmonia;
humana veu de plors i de gaubança,
vora la llum senzilla de la calç,
entre penyals i brises de la costa,
sobre la maternal geologia;
naixença reverdida, clara al vent;
foc invicte, llegat a l'atxa nova.
No estranya aquesta terra el vell parlar,
les mudes llengües pols aquí enfonsada;
dóna el cor a la veu que les relleva
i l'ànima avial roba a l'oblit.*

DE ELS DIES

ARDÈNCIA DE LLUM PRESA

*Ardència de llum presa
damunt la terra immòbil.
L'aire no té camins
i les ombres s'arrufen.*

*Només s'obren els àmbits
cap a la mar immensa.
Sustenten tot el goig
les minúscules ones.*

*L'estiu riu i s'engresca
damunt el tou fresquívol.
Ampla porta d'oreig.
Il·limitat auguri.*

*Fuig a la mar joiosa
la carn alliberada.
És viva la blavor.
Gràcia entorn de les illes!*

*Inquietud, frisança,
que la roca no tusten,
com vol o fregadís
del faldar lleu dels aires.*

*Vela aixecada, esvelta,
sobre deixants i abismes.
Cabussat lliurement,
delícia penetrada.*

*Flota, enèrgic, el múscul.
La vela cruix, tibada.
Goig dispers de la mar,
mineral juvenesa!*

L'ESTRET CAMÍ DE PAU

*L'estret camí de pau i de pols, plana avall,
fins a la mar s'estira dins els horts. A cavall,
hi va un jove pagès. Verdor i recs, sota el sol.
Travessa l'estival ardència un oratjol.
A l'ombra del capell, gronxant-se, espitregat,
el noi veu algun núvol, el puig, un bou parat.
Sobre el cavall es dreça o abaixa cap i coll
—hi ha algun branc de figuera— quan el frega un penjoll.
Ja l'horta queda enrere i és d'arena el camí.
A la brisa i a l'ona la platja es vol obrir.
Davant la mar que brilla, baixa el minyó d'un salt,
despulla el cos lleuger, s'espera l'animal.
La platja s'estremeix, en clara solitud,
per una alta alenada de joia i joventut.
Ona breu, tèbia sorra. L'aigua és un vast mirall,
que —escuma i soroll— trenquen les potes del cavall.*

JA VEUS, DÉU MEU

*Ja veus, Déu meu, amb quina reiteració, amb quina
complaença m'aturo damunt les teves coses.
No saben els meus ulls tancar-se a la llum teva,
ni el meu palp a les formes, ni el cor a un vague somni.*

*Me'n faràs un retret, si oblidó aqueixa força
creadora i el doll de pregona embranzida
d'on els estels nasqueren, d'on vénen rius i serres,
les vegetals escumes i l'oreig que les gronxa?*

*Jo sóc també el teu fruit, i avall de la fluència
no em sé girar endarrere distret amb la teva obra.
Et sap greu que m'abracci a l'ampla companyia
que ací baix t'obeeix, amb llums del teu incendi?*

*Abocat a les coses moridores, per elles
miro, però, l'empremta dels teus dits que regalen.
Deixa'm estimar un món que estreny amb penes i ombres
tot el bé que jo puc, lluny d'altres mans, entendre.*

*D'aquesta pobra i àvida solitud són la presa
els redossos tranquils que un goig humil oculten.
Basten per a aquests dies els reflexos fugaços,
que alleugen i no apaguen la set inextingible.*

*Oh! Com podré jo heure't per eternal bevenda
i reposar en la teva immensa companyia?
Deixa'm cercar entre el llot i els garfis espinosos
la polsina daurada de què el cor s'alimenta.*

*Hi ha un camí de llum que ascendeix de les coses.
Va cap a Tu la fletxa que més amunt és somni?
Perdent-me en una màgia de matinals sospites,
ets, entre jo i el món, oblit i alta presència.*

DE ELS BÉNS INCOMPARTIBLES

D'ARA ENDAVANT

*D'ara endavant, sota un cel variable,
veuràs muntanyes i petites valls, dins un anell d'escuma;
veuràs camins i cases perdudes, i els arbres i els sembrats,
i les herbes i mates que no sembra ningú.*

*I veuràs més que mai que els núvols són tosos borrallons,
que el vent passa encenent la gran brasa del dia,
que la pluja és la núvia resignada del vent,
i que la nit eix ampla, enllà de cors i estels,
la seva cova de silenci.*

*Cercaràs a la terra no sabràs què, la vida,
això tan senzill que ens hem trobat als braços,
aqueixa cosa vaga de la qual només sabem el nom,
i que ens duu cap a tot sense retorn possible,
boscos, camins, pluja i estrelles,
vida tota lliurada damunt un vast deler ignorat.
Cercaràs sobretot cossos vius com és encara el teu,
que com el teu anhelin esguards, contactes, besos,
cossos on és la vida bella, carn animada
i modelada per una ardent força vital.*

*Oh, que delicadament, que apassionadament dret o ajagut
s'ofereix, transitori, un bell cos de vegades!*

*Hi ha fines cabelleres on amagar-hi els dits,
i somriures que busquen el fons del nostre goig,
i pits on deixar caure la gravetat dels besos,*

*i mirades que ens prenen dins llur gorg de tendresa.
Buscaràs aquests colls que creen amb un gir l'harmonia,
buscaràs unes celles que tinguin vida sobre uns ulls
—potser només la vida de la bellesa—,
una pell buscaràs que inviti els llavis
pel matís, la tibantor, la sang que davall hi palpita,
una cintura que tempti l'avidesa del braç,
una boca on un encís ens demani que hi recerquem ventura.
Oh, no! No tots els llavis,
tots els ulls, fronts o cossos
fereixen aquesta ànsia de la vida.
Buscaràs, triaràs, entre les joves existències,
la carn que t'enamori,
pels camins, a les cases, entre el cel i la terra.
Repertori de boques, d'esguards, de cabelleres,
de gestos o posats, expressions, paraules,
pedres, núvols, crepuscles, estels, gaudis,
i pàgines de llibres, i somnis, i sospites.
Ah, servir aquestes formes que en somni es transfiguren,
recordar aquesta sang que és perfum dins la nostra,
perseguir-la entre el vent, els treballs, el misteri,
retrobar la bellesa ja pura i destriada,
i saber que és ací, i que és nostra la terra!*

DE SONETS DE BALANSAT

PI VER

*Solitari i reial, tota una plaça
cal per al seu repòs solemniàl,
per al brancatge estès més àmbit cal,
més ombra a dins per als ocells que abraça.*

*Amb deu o dotze de la seva raça,
quan més, s'ajunta. Aixequen llur front alt
i rodó, cadascú individual;
veïns, però sense acostar-se massa.*

*Devora hi ha conreus, boscos, camins.
El pi ver es destaca, noble, i fins
apar que sols per a la roja escorça*

*o l'ampla copa envii llum el sol,
que del cel s'hi recalqui l'últim vol,
i tot amb un posat auster de força.*

PASSEIG A BALANSAT

*L'admirada estranyesa esdevé clara
habitud estremida. Seguiré
pels divergents camins que ara ja sé
a on duen —i són tots nous encara.*

*Entom de l'alt fossar, la vista avara
del mateix horitzó, estendré. Que bé,
dins, sempre junts, els morts —final recer
que recull el que vida i temps separa!*

*Oh Balansat de vents i fonts pregones,
cingles reptant una insistència d'ones
i camps oberts de feina i de saó!*

*Es succeeixen llunes en silenci,
i apar —passa una noia— que comenci
un temps intacte en cada estació.*

L'OMBRA

ESTIU

*Relegats a l'estiu treball i terra,
ombra minsa de palla, suor, esclat.
Per al repòs escau l'illot sagrat
d'oreig ombriu que sota un pi s'aferra.*

*Sota un pi o una figuera, escut de guerra,
vora romana rella o giny daurat,
i entorn l'esforç de l'any engavellat
i cigales de foc serra que serra.*

*Espitregada treva recollida,
repòs del braç que allarguen falçs, mantins,
mentre el migdia pren tota la mida*

*dels espais i envesteix bosc i camins.
Raja l'aigua a la boca o bé s'oblida
un somieig molt lent músculs endins.*

EL COSTUM

*És làmina d'argent o llauna vella
i oxidada, llançada al xaragall,
la què ens recerca el cor com un mirall,
punxat del sentiment com d'una rella?*

*Oh terra acostumada i no sols bella,
menja que amb el besucit accepta l'all,
sabata usada, còmode abrigall
on s'esvaí temps ha forma i tavella!*

*La cadira s'esfondra amb molta cura
de la nostra mandrosa positura,
la dona pot fer amable una lletjor,*

*la xerra amb un amic és indolència...
Camps gastats, grocs al fred i a la calor,
forceu el nostre cant, lírica essència.*

EVOCACIÓ DE BALANSAT

*Ara lluny dels teus marges i senderes,
mentre espero tornar al silenci espès
amb fonts, renills, veus llargues de pagès,
vent als arbres i agudes primaveres,*

*oh Balansat de somni, ben properes
voldria al solc del vers noves mercès,
incert delit i tempestat de res,
llum d'absència en les hores fugisseres,*

*alt repòs sobre pàgines i passos,
antics ressons que al cor arriben, lassos,
el meu to just seguint el puig i l'hort,*

*la nit que es clou com rere el primer dia,
la pluja, els clars ocells de l'alegria,
l'amor, la solitud del desconhort.*

DE LA MIRANDA

RONDALLA EIVISSENCA

*Sense llibres ni dibuixos.
Però vells fulls es giraven,
invisibles, i es tenyien
els ulls encantats d'imatges.
"Això vol dir que era"... I és,
reviu en cada cançons.
"Vol dir que era"... això —els infants
són tot orelles—: paraules.
Venien de lluny, prenién
color de la nostra parla,
les deia la majoreta,
ronda de ressons, rondalles.
Camps verds de la primavera,
racons de cuina fumada;
i evocant "moros mulatos"
i lladres, prínceps i fades,
aquella veueta antiga
substituïa el paisatge.
Entremaliats i alegres,
els barruguetes s'acostaven:
fins quan semblen fer un favor,*

*sol ser una mala passada.
La "bruixa cisera" duia
fosc el vestit, negra l'ànima,
i tot era esglai i por
amb la "cabra encabranada".
El Babaluet terrible
per dins coves s'amagava,
laberíntiques; prenia
formes d'un vell Minotaure.
El gegant deia, ensumant:
—"Sent olor de carn humana!"—
"Conte fora, conte dins",
un comença on l'altre acaba.
No el "conte de s'enfadós",
sinó el que més desenfada.
Allà, amb les portes a coll,
en Pere Bambo passava.*

SETEMBRE-OCTUBRE

II

*Del llibre al món sols hi ha una passa
que ja no ens costa res de fer.
Tornaré al full des del carrer,
perquè no vull somiar massa.*

*Un matí més i no he tingut
el que no sé ja si volia.
Al capdavant, qualsevol dia
fins i tot l'esma hauré perdut.*

*Hi ha qui es beu tot un got d'absenta.
A quant va el quilo de paper
d'estrassa? Nova saó ve:
no crec que sigui més dolenta.*

*Ara no sé a on mirar.
Ara em molesta tot qui em mira.
Ara m'assec a una cadira
a esperar l'hora de dinar.*

EL POEMA

IV

*I vosaltres, presents en el poema,
en ell entreteixits, però amb l'orella
distreta d'una veu que sona, llunya,
vent dins el vent que passa i no s'escolta?
Existeix el poema per vosaltres,
mes no per a vosaltres, oh feliços
amants, persones que el treball ocupa,
indiferents figures que el camp volta!
Enyorarà la poesia un signe
de reconeixement als esguards vostres,
sempre tindrà un cor fred de llunyania,
serà discreta a fi de no enutjar-vos.
Al goig ocult d'elaborar el poema
—goig amarg d'explicar el dolor, tal volta—
sempre s'ajuntarà l'onada càlida
que recorre el pit ample de l'amor.
Ignorareu aquest secret afecte
que a penes mormolem un dia, ara,
en confidència que a ningú s'adreça.
Voldria que el vers fos, per a vosaltres,
com sorollet de pluja o pas de núvol,
i ni tan sols això serà. El poema
tremola d'ansia oculta i resignada.*

DE EL COP A LA TERRA

EL COMBAT

*Aquests homes lluitaren,
vull dir els avis dels avis,
i també damunt aquestes feixes es va sembrar la sang.
La dura mà empunyava les eines i les armes.
Defenien la vida, la collita, els seus escassos béns.
Pagesos i soldats, tot era una tasca única:
clavar la rella en la terra o el coltell en l'enemic.
Portaven aquells segles en l'entranya
l'armada incursió i la secada hostil.
Pel mar venia la tempesta
i la nau enemiga com un núvol irat.*

*Dins ells tenien la ràbia i la por,
lluitaven, s'amagaven, eren homes valents.
Hagueren de fer compatibles amb la feixuga feina
les hores de la gresca, de la rialla i de l'amor.
La mort els envestia per tots costats, aclaria
les espesses brostades. Era igual
morir de la pesta, de fam, negats o en plena lluita.
Tal vegada la guerra tenia un altre prestigi.*

*I aquells homes anaven al combat. Ells sabien
almenys que defenien un tros de terra, una casa,
allí a la vora,
el pa de tots, dins el rebost o a l'era,
i això els decidia a la mort.
Acceptaven, sense saber, un secular martiri:
ni tan sols creien que allò es pogués fer acabar.
I a més els homes es coneixen lluitant,
i és bell vanar-se d'una força ardida,
i les armes poden prendre un estrany fulgor a les mans.*

ELLES

— Això elles, les dones.

Això: la casa, l'aviram...

Aquí, emperò, també treballen
en feines de més gruix.

Surten al camp amb falçs o aixades,
damunt la terra es vinclen,
les defensen del sol capells i mocadors.

Elles, les sempre mares,
les esclaves pregones de l'amor.

Els seus pits generosos,

delfícia de l'amant,

dolça font abrigada per al desig del fill.

Una paraula seva ens alegra o entristeix.

Quanta il·lusió creix cap als seus ulls!

El seu record avança

per la deserta nit dels joves,

encén profundament fins el repòs del son.

Del seu esguard s'enjoren uns moments de la feina.

Mireu na Catalina, xalesta pel camí.

No porta la invasora mudada dels diumenges,
com d'un ídol antic.

El gipó deixa veure un poc de pit, els braços.

Ha recollit la falda sobre el faldellí rosa.

L'amor pren els camins del vell costum
i també d'una vella llibertat.

Aquest rostre, aquest cos són per a les besades,

Margalida, t'estimo,

jo duc la hisenda dels meus pares,

una abraçada, Margalida,

tu la feixa de dalt,

l'any que ve per Sant Jordi ens casarem,

el primer fill es dirà Pep com l'avi.

Elles, les sempre mares.

El mugró ofert a l'àvid infantó.

Una altra criatura es distreu amb la terra
que haurà de ser la seva lluita.

N'hi ha dos més que guarden la ramada.

L'hereu encara sembla poc refet

devora l'egua que a abeurar s'emporta.

Avui és dia de pastar:

vet aquí que amb la pala la camperola enforna.

Te'n recordes, Eulària,

quan venia a casa teva a festejar,

quan eres ben petita però ja m'agradaves,

quan vàrem barallar-nos als cinc anys de casats,

quan rèiem i ens besàvem d'amagat de ta mare,

quan estava malalt i el brou calent em duies?

Te'n recordes, Antònia, Agnès, Gertrudis?

Tota la meva vida defugint-te, cercant-te,
tota la meva vida el teu infant.

He treballat, Maria, he begut, he jugat,

t'he tingut un amor de somni, de desig,

d'incostància, d'oblit, de violència,

de repòs, de rialles, un amor.

Mira aquesta pomera, que florida!

Aquesta seca avorrirà els sembrats.

Sempre he dut un miracle ben endins del meu cor,

que a vegades no veia de massa quotidià.

Aquella vella havia quedat sola,

tota sola dins la caseta perduda.

Algun dia d'hivern, per anar a missa,

li calia passar descalça pel torrent.

Ella era bona cristiana,

la seva pobresa era plena de caritat,

creia en una virtut que tenia,

una virtut especial —no pensava en les seves altres virtuts—,

un poder estrany per a guarir els malalts,

liberalment atorgava les seves creus i oracions,

i molts creien en ella.

Porta de les pedrades, dels insults i dels precés,

del renouer embriac, del caut i fosc adúlter,

porta crua i real de dia, sols a la nit esclatxa

per a la il·lusió d'un mal desig.

Diuen que ara, na Pepa, és el ferrador qui la visita,

quan ja la viuda ha adormit el seu filllet,

i la nit ha escampat les ombres pels camins,

i ja la porta és closa,

però, darrere, algú espera soroll de passos,

el senyal convingut, que arriba entre el vent o la pluja.

Ja no es parla dels altres que hi anaren abans,

i la conversa es romp quan ella passa i diu:

—Bon dia— i els veïns li contesten: —Bon dia—,

i somrient esguarden el seu posat lleuger,

i el seu bon tremp per a la feina,

i a vegades li escolten una paraula aguda.

Moltes dones casades la tenen avorrida.

Esposes, mares, filles,

amb l'esquena girada al món de fora,

però de llengua activa, de sagaç pensament,

tota la tolerància i tot l'amor,

tota la força pacient,

com el pa fet a casa,

llevat dins el recer de la família.

ELS SALINERS

Anaven al treball intens de les salines
quan els calia feina o bé un guany no tan curt.
Pel vestit, pel posat coneixedors.
Seguint els vells camins cap al migjorn planer,
cap a la blancor dura dels estanys.

Eren els saliners, els qui deixaven
la feixa improductiva, el fruit escàs,
i cercaven per feixes d'aigua espessa,
de blancs i purs terrossos feridors,
de llum de foc que ofusca,
una vasta collita mineral,
la riquesa quallada amb sols d'agost,
de la qual un bocí, una petita part
podia arribar a totes les mans que s'hi esforcessin,
a mans necessitades que el treball endureix.
Sí, l'illa demanava a la sal dels seus mars
el rosegó de pa que els camps primis li planyien.

L'endeutat, l'atrevit, l'inadaptat, el miser,
el forçut, el fadrí que volia casar-se,
duien el seu braó i el seu alè
a la clara planura menjadora d'esforços.
Mireu —formigues fosques contra la sal colpint-se,
entre munts de costers enlluernats—
les colles diminutes amb el gran pes del dia.
Cossos primis, nerviüts, acabant l'ampla feina
que l'estiu començà xuclant la humitat soma
—invisible treball— sobre l'estany quiet.
Cossos en escarada feixuga atrafegats
—figues seques i olives per a refer les forces,
amb formatge d'ovella negra pa de mestall.
I voltava els treballs, estenent-se tranquil·la,
la càndida bellesa de gest indiferent,
que acaba —blanc camí de sal cap a la costa—
vora el lent balanceig redossat dels vaixells
que banderes estranyes hissen al sol més clar.

Sal de l'illa, amb la qual el seu nom arribava
molt lluny, a terres blanques, mes del gruix de la neu;
sal, en temps de misèries riquesa dels illencs,
abundosos només de sol, d'aigua marina;
estanys on s'enterraven els seus segles d'esforços;
salines sempre fúlgides sota un vent d'altres mans.
Veni d'uns jorns remots, amb gents estranyes,
a la llum i al treball dels saliners d'avui,
pagesos que canvien a penes llur ofici,
cavadors dins la crosta dura, de terra o sal,
que el sou hi cullen que cal pagar per a viure.

LA PARAULA

Una herència imprecisa passava de les mans,
de la ment, de la llengua del pare a la dels fills.
Amb la terra rebien uns costums i una parla;
aquesta parla pròpia per la qual eren ells,
no uns altres; una parla
de terrassans, de mariners,
que conformava el seu pensar,
no estranya als puigs, als camps,
a l'ona repetida que els cenyia,
a l'aire més subtil, més íntim que alenaven.
Uns vells mots, un accent, una facilitat
peculiar per a dir aquestes coses
que es veuen i que s'empren,
per a dir la nostra ànima,
la que té cadascú i l'ànima de tots;
sí, aquest món invisible que s'estreny sobre una illa.

Una mena de buf, una mena de flama,
que ens abraça per dins i canta o il·lumina
part de fora; una veu, un crit per on nosaltres
ens coneixem —talment l'íntima flama
que abans de morir passa d'una teia
a una altra teia nova:
sempre les joves llengües amatents
a recollir l'encesa i pura herència.
Unes paraules amb ressons eterns,
sol, terra, mare, llavor, Déu;
belles paraules alternants, nit, dia;
útils, de ferro o fusta, arada, escoda;
que volen cap al cel, àguila, núvol,
o que habiten la terra, així cavall, pi, rosa,
o es mouen, ona, déntol, per la blavor de l'aigua.
Va i ve de boca a boca la besada,
i es repenja la feina dels dos braços,
i la pena camina pit endins,
i és curt el crit i llarga l'esperança,
i no arriba la mort sinó dins cadascú,
i rimen blau i pau, migdia i alegria.
El conte: Això vol dir que era, que era un infant
atent a la paraula de la mare,
l'infant distret que els segles anaven a buscar.
La cançó: una cançó s'aprofitava
d'unes velles expressions misterioses
que ara prenien el sentit més clar
entorn d'un cor roent que amb l'aire es despullava:
Cor meu, ja no porfidiis,
que has fet tot el que has sabut...
Però passa l'amor i exigeix tot el somni,
i s'estremeix i udola quan troba resistència,
i ara que t'oblidi em diuen,
però no oblidaré la teva dolça veu. .../..

Venia passa a passa, segle a segle,
 una parla de calç i roca fonda,
 una parla fregant sal i savines,
 una parla cruixida entre els amants,
 tèbia i pacient com la materna llet,
 i quan a mi venia i entorn s'arremorava
 jo olorava la flor i una humitat d'arrels,
 respirava els vells camps, la vella pagesia,
 i escoltant un llarg somni escrivia aquests versos.

DE DECLARAT AMB EL VENT

CONTRADA A COPS DE MOT

*Peralta, Morna, llengua i terra unides.
 D'on arriben els noms, con es carreguen
 pel llarg camí d'un cordial ressò,
 per què viuen d'amor al lloc que abracen?*

*De Xarraca a's Cubells s'ha humanitzat
 una geografia de topònims,
 ja és esperit la roca a's Castellar,
 Portmany, magne, magnànim, es desplega
 a molts esguards, i amb més gasiva porta
 es Portitxol, Porroig o Portinatx.
 Conquerim el paisatge amb parla i passos,
 diem Albarca i una vall s'enfonsa,
 el dens vocabulari de les costes
 s'aïlla a Tagomago arcaic i dur,
 munta al cim solitari d'es Vedrà
 (altura i mot a's Vedranell s'acoten).*

*Veig un mapa de noms quan a la terra
 m'aboco: creus dels vells camins, masies
 (Íntima llengua a's Gorg, es Tur, Fruitera),
 el puig Cirer invertit a ses Salines,
 Punta Grossa envestint ones, cel ample,
 el torrent hortolà de Buscastell,
 es Fornàs que amuntega pedra i boscos.*

*Muntanyes-torres de la terra surten,
 forts de la llengua, militars Talaies,
 i es pronuncia un pas entre les serres
 i el coll d'es Vent s'esmuny fregant els llavis.
 S'Hort Nou al llarg dels segles segueix nou.
 Gramaticals famílies els camps poblen:
 Figuera, Figueretes, Figueral.
 Llatí Forada i àrab Benirràs.
 Verda una punta, Roig un port, Negret
 un cap, i la blancor de sal de l'illa
 va al puig Blanc, el cap Blanc, sa Blanca Dona.*

*Els camins s'acorruen, si és diumenge
 (Sant Miquel, Santa Eulària), al puig de Missa,
 i si anhelen Corona enmig dels pins
 ses Marrades hi repten enfilant-se,
 S'Àguila és roca, un vol suspès de pedra;
 penyals antonomàstics, amb majúscula,
 sa Timba, es Cingles, sobre el mar s'esbalcen.
 El mar mossega a Cala Llonga. Vaga
 pregon el temps dins el canal Pregon.
 A la font d'es Verger un poc de verdor
 entre terres eixutes s'arrecera.*

*S'ha repartit un santoral d'esglésies
 camps i gent de Sant Jordi a Sant Vicent.
 S'aixeca la ciutat per ser Dalt Vila,
 empeny cap a la proa de sa Penya
 el mariner raval, i cara al port,
 comercial, s'acosta a la Marina.
 Empetitint-se cap a pous o feixes,
 palpant a poc a poc últims reductes,
 una parla de l'illa s'apodera.*

*Nombrosa i vella herència! Quants de pobles
 dient la terra amb veus que s'aferissen,
 un ram al nostre català ofrenaren,
 acolorit, i al meu amor permeten
 que anomeni Balàfia, Benimussa,
 es Botafoc, Bellmunt, Benimaimó,
 cala de Boix, Besora, Balansat,
 i en un déu Bes perdut i etimològic
 arrelada tal volta, Eivissa entera.*

L'ALTRA ILLA

Venia pels camins d'aquest món meu romput
 en illes. Formentera... Un altre cop un gust
 distint. Diré els meus passos —no sé trobar la fórmula—
 senzillament, en un cert ordre o bé desordre.
 El cel aquí és molt gran, i s'hi allarga el crepuscle
 interminablement. Venia de les dunes,
 vora mar; dels quiets estanys; de les savines,
 les figueres i tota vegetal companyia;
 de l'escampada gent; dels camps de roca i feixes
 tancades amb parets: d'un tros de Formentera.
 Hi havia sal, marès i, seguint els camins,
 la cella d'uns pinars. Voltava un vell molí...
 Vaig quedar sol, al poble. S'aproximen les cases
 damunt la pedra llisa, en la nua esplanada.
 I allí, entre camp i poble, veia l'església en ombra,
 més alta, d'on venia l'oració sonora;
 i veia el rostollar de l'estiu, sendes, arbres.
 Si el crepuscle moria, la lluna s'atansava.
 Un vast encantament recolzava les vores
 en algun tros de mi que eixia cap enfora,
 Encara vaig anar, a poc a poc, muntant
 cap a un molí que obria sis braços a l'espai;
 que els obria fa poc, puix que, furtats al vent,
 ara jeien en terra, ja pesants i quiets.
 Era aquí que volia venir, jo ja ho sabia
 en emprendre el viatge: record d'uns altres dies.
 I era això que venia a buscar, aquest esguard
 on posem tota l'ànima, molt sol, molt lent, molt llarg.
 Estimar tant la terra, Déu meu, no és estimar-te
 també una mica a Tu? O és així que t'amagues?
 No és amb pensaments, però, que vull entendre
 tot aquest petit món que acaba a Formentera,
 i creix dins la mirada i té la mida justa
 de la mirada: aquestes antigues Pitiüses
 —la muntanyosa Eivissa recorreguda al nord;
 es Freus on ja s'encenen els fars sobre els illots;
 erecte i diferent, al seu caire, es Vedrà;
 la mar que també és nostra, la mar, sempre la mar;
 i aquesta Formentera de gràcia indefinible,
 més mar que terra, amb dos estanys on cau el dia.
 El pensament inútil s'enretira; és als ulls
 que visc, és al silenci i als greus ecos profunds.
 Em trobo a mi mateix, ja sóc allí on volia,
 vora el molí amb distàncies a l'entorn tan amigues,
 i sé que no podré escollir aquells pocs mots
 —per això parlo tant— on diria el meu món,
 la meua solitud acompanyada sempre,
 la meua interior i oberta Formentera.

INDRET DE CATALUNYA

Aquí els prats són més alts que les més altes
 muntanyes de la meua terra estreta,
 i encara als horitzons més altes serres
 es veuen, però no la mar, per cap cantó la mar. 90
 I són roures i faigs el que són pins a l'illa,
 i esdevenen ruixats i esmolats vents d'altura
 els cels que ens enlluernen allà baix,
 a l'estiu, quan les terres s'eixuguen vora l'ona
 o amb el reg són els horts embostes d'ufanor.
 Però una llengua estén el seu respir
 modulats entre terres que s'allunyen,
 i vinc aquí amb uns mots a dents i llavis
 com per un pont d'un teixit ferm i fi
 que pot lligar les meves salines lluminoses
 als prats humits on les esquelles dringuen.
 Puc dir terra, camí o núvol com vosaltres,
 puc dir germà i sentir-me entre germans,
 i quan dic pàtria dic els vostres somnis,
 un regne fidelíssim pronunciat cara al llevat,
 on camins entre marges són de sobte veles al mar
 i on la meua paraula com flor de romaní,
 com fulla de figuera o d'atzavara,
 aquí té la llavor antiga, als plecs d'aquestes serres.
 I puc també dir noia o bé congost,
 perquè la meua boca, l'avesaren els vostres avis,
 i enfora dels meus cingles i de les meves platges
 vinc ara a compartir tota la vella herència,
 amb els seus guanys, prop de vosaltres.
 Abraço, abraçaré el contorn exacte
 que situa una illa dins l'amor,
 però no renuncio —massa amples són els braços—
 a tot aquest paisatge esdevingut paraules,
 i el faig i el roure estimaré amb els pins
 i els vostres mots que el meu tresor eixamplaran,
 tots ells forjats amb la mateixa flama.
 Ens entendrem amb llengua que serà feix d'espigues,
 i dins la nostra veu es gronxarà la pàtria.

JO NO VOLDRIA ESCRIURE MÉS

*Jo no voldria escriure més.
Vet aquí la ploma, ja escric.
Encara uns versos al paper.*

*Sortiré de casa, aniré
a passejar per la murada.
Una olor seca i oblidada
hi duu el soletet. Miraré
el que es veu sempre, el somni meu.*

*La murada que diuen alta,
però que té el nom d'una santa.
Totes elles també els tenien,
noms de santes. Ja fa més anys
que hi vaig que jo no tinc de vida.*

*Veig anys als camps, anys a les cases,
o potser res ja no té edat.
A l'alt rellotge manca un quart
per a una hora, com sempre, o passa.
Si un dia hi veia el meu amor,
per què no l'hi veuria ara?*

*Jo no voldria estimar més,
però una ombra surt de mi
com un barruguet eixerit.
Et toca el genoll, la cintura,
va per besar-te ran d'orella.
Veig pertot una taca impura.*

*Lleva't d'aquí, que no et confongui
amb mon amor o amb un amor
d'aquells que visqueren abans.
Quants de focs que s'han apagat!*

*Però resten els murs i jo
i un dolç desig insidiós
i els anys que encara durarà
i amb quantes perverses complicitats.*

MARIÀ VILLANGÓMEZ, INSPIRADOR DE CREATIVITAT POÈTICA

**UNA TÈCNICA PER TREBALLAR LA CREATIVITAT POÈTICA
(DES DE LA PRIMÀRIA AL NIVELL UNIVERSITARI)
A PARTIR DELS POETES CATALANS**

Antoni Artigues

*Voler l'impossible ens cal,
i no que mori el desig.*

(Marià Villangómez)

**OBJECTIU:
INTRODUIR L'ALUMNE EN EL MÓN POÈTIC CATALÀ
(CONÈIXER MARIÀ VILLANGÓMEZ)
I IMPULSAR LA CREATIVITAT POÈTICA.**

L'objectiu és doble. D'una banda, cal introduir l'alumne en el món poètic català perquè conegui els poetes catalans, la seva obra poètica i el seu nom --i la seva cara, a fi que si sent el nom de Marià Villangómez (1) el vegi i li ressonin els seus poemes.

Els poemes viscuts, com els bons records, és un dels bagatges més valuosos d'una persona: vénen al moment més oportú a fer de bàlsam, o de motor, o de llum, o de brasa. Per això és important la memorització de poemes.

D'altra banda, cal incitar el coneixement poètic (mètric, metafòric...) per tal d'impulsar la creativitat poètica.

La superdestresa poètica necessària per a una bona educació

J. Bruner esmenta dues superdestreses necessàries per a una educació integral durant tot el període d'escolarització: Les matemàtiques i LA POESIA. L'escola sol començar bé l'educació poètica i elocutiva en general, sobretot amb el treball de la literatura oral popular -i fins i tot de la culta, en alguns casos- durant el període d'educació infantil i el primer cicle de primària. I els nins estimen la poesia, els és connatural, la prenen com aigua fresca després d'una llarga caminada (així ho mostra la pràctica de tots els mestres que viuen la poesia amb els infants). Però són poquíssimes les escoles en què

l'educació poètica i elocutiva es continui més enllà dels set anys. L'ESCOLA en general, NEGA LA POESIA ALS AL·LOTS.

No cal dir que aquesta tècnica, com totes les altres, no es pot aplicar de qualsevol manera sinó que ha de formar part d'un treball més ampli del tema -el tema poètic en aquest cas- per tal que deixi un mínim de caliu. El caliu vol flama i la flama l'ha d'encendre el mestre: per això cal que el mestre dediqui un poc de temps a la poesia: a llegir-ne, a rellegir-ne, a conèixer-ne (ben sovint conèixer és sinònim d'estimar).

Treball d'introducció al coneixement i a la recitació dels poetes catalans (de Marià Villangómez)

Parlo d'unes setmanes poètiques que hem fet enguany, per començar el curs, amb els meus dilectíssims alumnes de Magisteri; i insistesc que aquesta manera de fer és aplicable, i

aplicadista, a (quasi) qualsevol nivell d'ensenyament (basta triar els poemes escaients, i adequar-se als alumnes), a condició que el mestre no s'entesti a esser (i fer esser els alumnes) un prosaic total.

Es dediquen un parell de setmanes a lectura de poesia, mètrica, elocució (a la primera classe s'enuncia que després cadascú vindrà amb un poema -com a mínim- per llegir-lo a la classe)... S'ha d'insistir que la primera condició per a una bona elocució és conèixer (i sentir) el poema i el poeta: la poesia ha de sortir de dins, i per sortir ha d'haver entrat. Per això cal: llegir molta poesia; llegir tot el poeta (o bona part) i no només el poema que es vol recitar; memorització de poemes, lectura expressiva, etc.

És important treballar, com a mínim, en tres aspectes:

- Identificació dels elements lingüístics i semàntics de text poètic: adjectivació, metàfores, imatges poètiques, temàtica... sentit en general.

- Identificació dels elements mètrics: vers, estrofa, rima, ritme, accentuació... És molt important la fonètica sintàctica (elisions, sinalefes, hiatus...) i situar bé les pauses sintàctiques i les mètriques.

- Ús dels elements paralingüístics: velocitat, entonació, gest, mirada... Cal fer l'entonació adequada al sentit d'allò que es llegeix.

Tota aquesta pràctica pot ajudar a donar vida al text que es llegeix o recita i a evitar els vicis de manca de pràctica i de domini: recitar massa aviat, massa fluix, articulant poc, amb mala distribució de les pauses i dels accents, amb poca expressió i monotonia, etc. Cal evitar, sobretot, el llegir de monja (i també la pallassada dels polítics).

No parlem de l'importantíssim treball que s'ha de fer sobre l'accentuació i sobre la tipologia mètrica, perquè està ben contemplat a: OLIVA, *Introducció a la mètrica*. Barcelona: Quaderns Crema, 1986. Només cal dir que s'ha de treballar a fons la mesura de síl·labes, l'accentuació, el ritme (i els peus, a determinats nivells d'ensenyament), els distints tipus de versificació, etcètera.

La poesia de Marià Villangómez, inspiradora de creativitat poètica

Una vegada s'ha fet tota aquesta feina i es coneix més el poeta, i s'ha recitat a classe es pot iniciar el treball de creativitat que comentam.

Material adequat: Diccionari de sinònims, diccionari català invers (MASCARÓ, Joan i RAFEL, Joaquim, *Diccionari català invers amb informació morfològica*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1990), diccionari ideològic (per exemple SABATER, Ernest. *Diccionari ideològic*. Barcelona: Barcanova, 1990).

Es donen als alumnes els primers versos d'alguns poemes de Marià Villangómez i ells, en grups de dos o més els han de completar, tenint en compte la rima, l'accentuació, el ritme, el tema, el to..., del poema.

Proposam de fer la feina en grups i no individualment (cosa que també presentaria avantatges: major personalitat, per exemple) perquè els alumnes més passius no quedin en rampats davant els versos del poeta, ja que hem fet el treball durant una classe; però es pot fer també individualment, si es disposa de períodes de temps més llarg o si es fa fer durant més d'un dia, per tall que l'alumne hi pugui pensar i ho pugui fer sol a casa o on vulgui.

Poemes creats a partir de l'obra del poeta eivissenc

En concret, i com a simple exemple, hem fet el treball de creativitat amb els poemes *L'hort* i *Comiat*, tots dos del primer llibre de Marià Villangómez: *Elegies i paisatges* (1933-1943). Vegeu-ne uns resultats: les versions de *L'hort* són fetes de diversos fragments i la de *Comiat*, és feta per un grup amb Caterina Àlvarez i Mª Magdalena Cantallops. El fragment subtitllat és el de la poesia original de Marià Villangómez que hem donat als estudiants; la resta és la seva creació a partir de la mètrica, el tema, el to, etcètera, de l'original (Podeu veure els poemes de Marià Villangómez com a il·lustració).

L'hort

Sol post. El vespre davalla
damunt el camp pla i obert.
L'hort és més tendre i més verd.
Encara el pagès treballa.

La nit està ja avançada,
és l'hora de recollir,
i veure demà al matí
què ha fet malbé la roada.

Quan el gall gros ja no canta
tot el món sembla desert
i el camp queda tot cobert
de silenci i d'enyorança.

No ha perdut la rialla
malgrat el seu cansament.
Escolta la seva ment
i ha d'amollar la dalla.

La gent a l'hotel treballa:
tanmateix sap el que es perd
el que li agrada, l'Albert,
quan al camp ningú no balla.

Comiat

*Somric. -Te n'has d'anar-. I el meu somris
vol amagar una angoixa -i és trist, pàl·lid.*

La meua veu tremola i defalleix.

Els meus llavis somriuen, -el cor plora.

quan m'agafes la mà i em dius adéu,

i tots els ocells canten el meu dol.

Les llàgrimes m'ofeguen, -res puc dir-,

i et vull desitjar sort pel teu camí.

Atura't, atura't..., acosta els llavis...

**Cal com a mínim, una diada poètica cada any a cada centre
d'ensenyament: no us mancaran bons poetes catalans**

Com a colofó del treball poètic (i per refermar que la poesia és cosa de cada dia) s'ha de fer una **DIADA POÈTICA** amb dos actes crucials:

- Unes xerrades o una taula rodona parlant del poeta (amb gent convidada expressament).
- Un recital de poemes de Marià Villangómez fet pels

L'hort

*Sol post. El vespre davalla
damunt el camp pla i obert.
L'hort és més tendre i més verd.
Encara el pagès treballa.*

*El reflex d'un reguerol.
L'infant torna amb la porcella
i l'al·lota amb la vedella
pel pacífic corriol.*

*La sínia es queixa, cansada,
i al safareig cau el broll
amb un alegre soroll
que emplena l'hora callada.*

*L'era amb els daurats pellers,
la casa cúbica i blanca,
les dacseres de la tanca
i el racó dels tarongers.*

*I l'hortolana disposa,
sota el parral, la frescor
de l'aromàtic meló
i la síndria verda i rosa.*

mateixos alumnes (del Col·legi públic de Pràctiques i de Magisteri), amb l'acompanyament musical de què es disposi -piano, guitarra...- a fi de no deixar el rapsode sol.(2)

Palma (Catalunya),
primer dia d'hivern de 1993

Notes:

(1) *Marià Villangómez és un dels poetes més desconeguts i més gratificants de conèixer: té banalitat i profunditat, serenitat i passió, senzillesa i recargolament formal... És poeta i mestre.*

(2) *Enguany la DIADA POÈTICA a Magisteri és dedicada a Jaume Vidal Alcover. La de l'any que ve, si tot va bé, serà per a Marià Villangómez. I com hem dit no ens mancaran bons poetes catalans: Joan Brossa, Blai Bonet, V. Andrés Estellés, Joan Salvat-Papasseit, Miquel Bauçà, Joan Perucho, Pere Quart, Ovidi Motllor, Josep Maria Llompart, Miquel Martí Pol, Miquel Àngel Riera, Gabriel Ferrater, Guillem d'Efak, Costa i Llobera, Josep Carner, etcètera, etcètera (o algun poeta del poble o de la contrada).*

Comiat

*Somric. -Te n'has d'anar-. I el meu somris
vol amagar una angoixa -i és trist, pàl·lid,
com la fulla que sent morir el bon temps:
el nostre estiu s'acaba. Et vaig mirant
llargament, dolçament, i el meu esguard
és ple de comiats, tendre d'adéus
-demà els meus ulls et buscaran debades.
¿I aquest plec ignorat en els teus llavis,
que abans reien sincers i un fons de pena
ensenyen ara en el seu riure fals?
Ah!, s'han trobat els ulls, l'una mirada
repenja en l'altra, i un moment els rostres
són seriosos, com ho és l'amor,
que en mi sento que puja, anguniat...
I l'esguard torna a les petites coses,
i els llavis al somris i al mentider
parlar de tot allò que no interessa.
I els dos sabem que ens enganyem. El joc
és en va. I veus, amor, que ara voldria,*

*vull acostar-me a tu, abraçar-te, estrènyer
el meu front al teu pit, i demanar-te
inacabablement: -No, no te'n vagis...!*

L'any en estampes: una proposta didàctica

Felip Cirer Costa (*)

0. Ruta literària.

Com explica l'autor que inicià en el nostre país la pedagogia de les rutes literàries, Llorenç Soldevila: "Estem convençuts que aquesta pràctica escolar i/o generalitzada, pot guanyar molts més lectors que la tradicional brega de professors i alumnes, dins la gàbia de les quatre parets de l'aula, en voler obrir horitzons de llibertat imaginadora, quan tot horitzó comença i acaba en el deure i la imposició de la lectura, tant la literària com la més cultural.

De fet la concepció bàsica de tota ruta literària descansa en el fet de vertebrar una antologia. Una antologia, però, atípica i ben especial, segons el centre d'interès del qual es parteixi. A diferència de les antologies clàssiques, s'articula des d'uns plantejaments que no són o no han de ser necessàriament ni historicistes, ni acadèmics, no estètics ni, fins i tot, escolars. Perquè, de fet, qui mana i decideix en la tria i l'ordenació són les vivències de l'autor o els autors i els "paisatges" físics o humans que marcaren la seva inspiració"¹

Seguint aquest autor hem redactat aquesta ruta literària per terres de Sant Miquel de Balansat, amb un intent de fer més aprofitosa la lectura del llibre *L'any en estampes*. En aquest cas l'antologia l'ha seleccionat el professor, però després d'haver fet la ruta, l'alumne/a ha de confeccionar la seua pròpia antologia segons el que li suggereixi la ruta literària.

1. L'any en estampes

Aquest és el primer llibre en prosa que escriu M. Villangómez i com el mateix autor explica en el pròleg de l'obra² fou acabat el 1954 i s'havia començat el febrer de l'any anterior. La intenció de l'autor era la publicació de dotze article en un suplement literari que Villangómez i un grup d'amics feien a *DIARIO DE IBIZA*. El suplement era mensual i es deia *ISLA*. La censura d'aquell temps va malmetre el projecte inicial, ja que en aquell temps únicament es permetia la publicació de poesies en la nostra llengua. Aquest fet incidental va fer que l'autor es plantejàs convertir els dotze articles de diari, en dotze capítols, ampliat, d'un llibre.

El llibre és la descripció del pas d'un any, en dotze estampes que corresponen a cada mes de l'any. El lloc és el poble de Sant Miquel de Balansat, de l'illa d'Eivissa, on Villangómez exercí de mestre durant 13 anys, entre el 1946 i el 1959.

2. El poble de Sant Miquel de Balansat

Sant Miquel de Balansat és una de les quatre parròquies que formen el municipi de Sant Joan de Labritja d'Eivissa,

actualment té una població aproximada de 1.500 habitants. La superfície d'aquesta parròquia és d'uns 36 km². El poble es troba prop de la costa septentrional de l'illa, on trobam el port de Balansat o de Sant Miquel, un dels pocs refugis que té la costa nord de l'illa. El poble és situat al peu del turó de l'església parroquial del mateix nom. L'església és del segle XIV i era la vicaria del quartó de Balansat; durant aquest temps també tengué una funció defensiva i és característic el seu aspecte de fortalesa, en especial les façanes septentrional que dona al mar i la de llevant. L'església tal com la coneixem ara, sembla ser fruit d'una reforma de finals del segle XVI. El 1785 passa a ser parròquia. La façana que mira a migjorn s'obre a un gran pati empedrat, que ve delimitat per una senzilla arcada de tres arcs. La porta d'entrada al temple es troba davant del porxo, al centre del mur que mira a migdia. La coberta de la nau és de volta, sostinguda per arcs gòtics. Trobam que té a banda i banda capelletes fetes dins els gruixats murs i dues capelles fondes perpendiculars a la nau que reben els noms de capella de Benirràs (també capella pintada) i de Rubió, respectivament.

3. Inici de la ruta literària

L'inici de la ruta literària serà en el nostre cas des de la ciutat d'Eivissa, i emprarem l'autobús. Segurament ens trobarem a mig curs escolar, en ple hivern i dins l'autobús és el moment de començar la nostra antologia; és el moment adequat per llegir aquell fragment ambientat dins l'autobús de línia on el poeta evoca un viatge amb altres passatgers i on ta referència especial a la presència d'una família formenterera de visita a Eivissa:

"I ara és el febrer el que pinta amb els seus tons terres i caseriu. Camins de Sant Miquel!... ¿l on el situaríem, aquest poble? Eixint de Vila, en direcció al nord, arribaríem al cap de l'antic quartó de Balansat. Per què partir, però, d'un indret que no sigui el mateix Balansat? Per a l'infant que guarda la manada, i el fadrí xamós que prepara per al Darrer Dia les seves bromes escruixidores, i l'al-lota que, mentre cus a la porta, espera divertir-s'hi, i l'home que treballa, després enmig dels camps, el poble on aparegueren a la vida és el centre del seu món, el punt de partida cap a qualsevol camí, i, amb tot i la seva petitesa, un lloc no menys important que qualsevol altre. Camins de Sant Miquel... Mitjan hivern. Posat hiemal a les terres, atemperat per la Mediterrània. Encara duren les taronges entre la capçada sempre verda; estan ara al punt de més madura dolçor. Al peu

del pinar del Puig de Missa els hortets semblen una mica devastats, no tenen el seu millor moment, que arribarà amb la calor, de tornada del seu exili. Enmig hi corre sense entrebancs el torrent, ara no desitjat, d'aigua freda i neta. Flors d'ametller i, arran del sòl, grogues, les molt humils de llevamà. El pesolar començà a florir.

En l'atrotinat autobús -el camió, per als passatgers- pujava una família de Formentera. Aquells formenters no arribaven a Sant Miquel, sinó que es quedaven pel camí. De les al·lotes, dues eren agradoses de rostre, tenien sobretot un front i uns ulls bellíssims. S'endevinava l'origen pel vestit, amb el mocador al cap, un mocador negre, amb una sanefa de colors vius brodada segurament per elles mateixes. Prenien tots una actitud reservada, gairebé previnguda. Un jove eivissenc els preguntava sobre algunes qüestions, amb una ingènua curiositat, dirigin-se assenyalamment a les germanes més boniques; però no obtingué unes respostes massa clares. Havien de baixar a Santa Gertrudis, anar a una casa de la qual no deien el nom. El jove no podia així orientar-les.

Anaren agafant una mica de confiança. Les al·lotes ja s'atrevien a parlar, a mirar, a riure. Tot amb molta discreció, amb una gràcia popular meravellosa. Es miraven entre elles, amb unes llambregades plenes de sobreentesos, molt alegres i vives. Miraven també els camps que anaven travessant, tan diferents dels de la seva Formentera, malgrat la proximitat. Camps de Jesús, de Santa Maria, de Santa Gertrudis, amb verd als horts i als sembrats. Al fons, les serres de pinades. Les noies s'estranyaven de les muntanyes, que si a Eivissa no són gaire altes, són inexistent a Formentera. I admiraven sobretot els tarongers, quan n'apareixia un tancó.

-És que fa tanta vista sa fruita, entre sa fua verda! -es justificava una d'elles." (pàg. 24-25)

L'arribada al poble es pot fer en el creuament de la carretera de Vila amb la de Sant Joan i així veure una perspectiva general de tot el poble.

Podem ara iniciar la pujada a peu al Puig de Missa, passarem pel carrer peatonal que hi ha davant de l'escola vella del poble, on Villangómez exercí la seva docència i, que a la

vegada era el seu estatge. Destaca el pati amb dos formosos arbres que li donen ombra els dies assollellats. Recordem que l'habitatge es troba a la part posterior de l'escola.

En arribar dalt del puig i a la plaça que trobam a mà esquerra és un bon lloc per llegir el següent fragment:

"La portalada del pati de l'església obre els seus tres arcs al cim del puig. Hi ha quatre o cinc cases blanques part deçà de l'entrada. Part dellà, el quadrilàter rústicament enllosat, voltat de parets eixalbades, amb dos arbres nus i el cel a dalt. Al fons, els

tres arcs de l'atri -o porxet, com diuen ací- es corresponen amb els del pati.

Sol post. Dins l'ombra de l'atri es passegen de cap a cap dues altes figures. Una, ensotada, és la de mossènyer, el rector de la parròquia rural. Parlen, de vegades riuen." (Pàg. 30)

Entram al pati empedrat de l'església i sota el porxet i abans d'entrar dins la nau convé llegir el següent text:

"L'església de Sant Miquel no fou sempre parròquia. És vella, però no tenim notícies de la construcció d'aquesta església del quartó de Balansat, com tampoc de la de l'església del quartó de les Salines, Sant Jordi. Totes dues podrien datar del segle XIV, com les primitives de Sant Antoni de Portmany i de Santa Eulària. És possible que hi hagués una

església d'aquell temps per a cada quartó, però tal vegada les de Sant Miquel i de Sant Jordi ja foren construïdes dins el segle XV. Sabem amb seguretat que són del XIV les dels quartons de Portmany i del Rei, per bé que aquesta, dedicada a santa Eulària, fou totalment reedificada el XVI, i a la de Sant Antoni, el XVII, hi realitzaren grans obres. L'església del quartó de Balansat, dedicada a l'arcàngel sant Miquel, és, com totes les d'Eivissa, molt modesta. Té, però, com les altres, caràcter i una certa elegància rústica. S'adiu perfectament amb un paisatge insular i mediterrani. Com a Santa Eulària, ací alçaren l'església al cim d'un pujol. El lloc, elevat, apartat del port i d'una costa que és per si sola una fortalesa, no devia oferir els perills de les platges de Santa Eulària, de Portmany o del migjorn de l'illa, obertes a

L'any en estampes

MARIÀ VILLANGÓMEZ
LLOBET

Premi d'Honor
de les
Lletres Catalanes 1988

l'assalt sobtós dels moros. Amb tot i això, la construcció era una església fortificada i potser va estar algun temps artillada, com les seves germanes.

Les quatre esglésies, en la seva forma primitiva, devien ser semblants. Ara sobretot s'assemblen, de formes i de mides, les dels dos quartons que Montgrí va deixar a l'arquebisbat de Tarragona. Encara veiem, a Sant Miquel, a Sant Jordi, un cos central, més antic, de planta rectangular i de murs molt gruixuts, amb talús ben pronunciat. Conté la nau de l'església, de volta que descansa damunt arcs apuntats, però l'aspecte exterior és el d'una fortalesa. Vista des de la costa o des de ponent, l'església de Sant Miquel no ha perdut massa el seu aire de castell enfilat. Cap al poble, emblanquinada i amb les construccions afegides, ja no presenta tan clarament aquell aspecte de fort." (Pàg. 42-43)

Entram dins el temple. Haurem comprovat que té dues portes, una reservada als homes i una altra a les dones, la situada més a la dreta. Una vegada dins la nau llegirem la següent descripció:

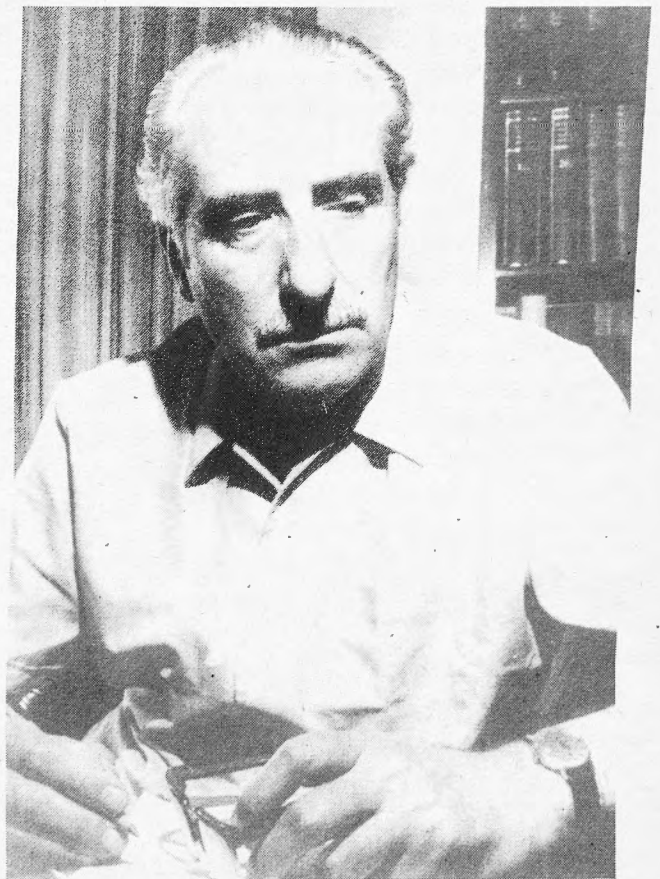
"Amb tota la seva humilitat, aquest temple de Sant Miquel és obra de segles, com moltes catedrals. La part més antiga, com hem dit, és la nau amb la seva volta de costelles ogivals. Té la porta en un dels costats llargs, com a Sant Antoni i, abans, a Sant Jordi. Mira cap a migjorn, mentre que l'altar major, on hi havia fins a la guerra un retaule barroc, assenyalava cap a llevant. A l'altre cap hi ha el cor petit i alt, recolzat en una columneta. Com que aquesta nau, tota emblanquinada, és bastant reduïda, hagueren d'augmentar, més endavant, la capacitat de l'església. Dues pregones capelles foren construïdes a banda i banda de l'altar, tal vegada al lloc d'unes altres més petites com les que hi ha al llarg dels murs, dins la seva gruixària. La de la dreta té uns esgrafiats del segle XVII, en part esborrats, i li diuen la capella pintada. En quatre medallons que formen part de la seva decoració poc refinada resta escrita la història de la capella, amb els noms dels qui la manaren edificar: "En temps del Rt. Bartheleme Orvay, Prebere y Recr. -sent Obrer lo Honorable Antoni Planells de Toni, Jurat, -sent Obrer lo Honorable Bartheleme Sallaras, - fons feta esta capella lo any 1690". Tres noms arribats en aquests dies des d'una època remota. No sabem res més d'aquelles vides, vides humils que veieren uns camps com els d'ara, sota un nombre mesurat de primaveres. I aquelles comptades primaveres s'escolaren mentre la capella s'anava alçant, fugiren amb els homes que ens deixaven, duradora, la seva obra." (Pàg. 43-44)

Cal advertir que la capella de Benirràs o capella pintada, fou restaurada l'any 1992, per la qual cosa els esgrafiats de la paret són ara ben manifestos.

Una vegada vista l'església ens dirigirem pel camí enllosat del fossar cap a darrere de l'església per tal d'observar el cementiri i el port de Sant Miquel a la llunyania, també es veu perfectament el torrent que porta l'aigua cap al port. Llegirem el següent fragment:

"Darrera l'església, sota el cel violent, dorm mig oblidat l'estret cementiri. Els murs del temple, allí de pedra nua, formen dues de les parets del quadrilàter d'herbes i creus. Les altres dues parets són baixes, estan curosament emblanquinades. Des d'aquest fossar es veu el puig que davalla, vestit de pineda, la vall entre muntanyes, l'aigua del port. Però els morts confosos amb la terra, no veuen res, i ací vindran a raure, un a un, oblidats els dolors i els gaudis, els cossos dels qui ara es disposen a sortir de l'església i senten, sense meditar-hi massa, la influència primaveral. Sé, reposaran entre les quatre parets, com hi reposen, possiblement, el reverend Bartomeu Orvay, i n'Antoni Planells, jurat, i en Bartomeu Sallaràs, obrer d'aquesta església, i tantes generacions de miquelers anònims." (Pàg. 45)

Després retornarem pel mateix camí i ens dirigirem vers la carretera de Sant Mateu per tal d'emprendre el camí que porta cap al puig de s'Ermita. Una vegada deixada la carretera i a mà dreta trobam el pou vell d'en Trui; una mica més endavant, i a

l'esquerra can Trui. Avancem pel camí amb el bosc a banda i banda. A mà dreta sempre veiem altívoel puig de Missa i podem fer un descans i llegir alguns fragments que ens parlen dels aprofitaments forestals que realitzaven fa un temps els eivissencs, per tal de complementar la pobra agricultura de subsistència de l'illa:

"En Vicentet, en Joanet, en Miquelet saben moltes coses que un home de ciutat ignora. Al costat de la formació escolar en reben una altra, complexa, parant esment en els treballs familiars i ajudant els pares i germans grans. Comencen a exercitar-se en els múltiples oficis d'aquests pagesos, que els practiquen tots al mateix temps. Àvidament contemplen, en primer lloc, la feina pròpia de l'agricultor, interminable i bàsica. També entenen de bestiar i ramades, són pastorets ells mateixos. Alguns d'aquests infants tenen el pare pescador o caçador, a més de pagès, i poden copsar notícies d'aquests oficis. Uns altres pares es dediquen a l'apicultura, i ja no parlem de gallines, coloms, galls dindi o indiots, ànecs, etc., generalment a càrrec de la mare. D'altres tallen llenya i soques al bosc: són llenyataires. Encara fan carbó, en apartades carboneres o sitges, o rosteixen les pedres apilades als forns de calç. Han de ser també una mica picapedrers i paletes. No podrien passar sense un carro i una mula o cavall: són també carreters. I flequers, encara; a cada casa pasten i couen el seu pa. Com així mateix carnisers, quan arriba el temps de la matança del porc que ara s'engreixa. ¿Quantes plantes, llavors, fruites, aigües, pedres no toquen? ¿Quants estris, eines, guarniments, animals no manegen? Hem de pensar que l'agricultor no és ací especialista en cada cultiu. Ho és alhora d'hort i de secà, de plantes i d'arbres fruiters. Llaura, sembra, sega, cull, poda, cava, rega, adoba, eixarcola. Les criatures allí al seu predi es van iniciant en aquestes diverses tasques, cada una de les quals ha de fer-se al seu temps. No diguem ignorants a aquests noiets, si algun vacil·la davant un problemet una mica complicat. Ni estranyem massa que aprenguin dels pares, amb tants coneixements útils, la niciesa del poder de les bruixes, de certes influències lunars o d'altres creences igualment fantàstiques, que el preceptor intenta, amb èxit dubtós, de desprestigiar." (Pàg. 72-73)

Una mica més endavant trobam a mà esquerra una petita placeta que fa el camí; l'esguard domina tota la part septentrional del poble amb el torrent i els horts, el port i el mar. Al fons vora el mar i sobre un penya-segat es veu la torre d'es Savinar, torre costanera de defensa que ens parla de temps insegurs, de pirates del nord d'Àfrica, de perills que solen venir de la mar, però vegem-ho en paraules de Villangómez:

"D'aquesta cala extensa que una mena de península -l'illa d'es Bosc- cuida tancar, que s'endinsa entre penyes i acaba a la

corba remorosa de la platja, se'n diu el port de Sant Miquel o de Balansat. A la sortida, coronant un morrot, s'enfila una vella torre de defensa: la torre d'es Molar. La rodona talaia roman ara pacífica i abandonada. Ja no avisa de perills de moros. Contempla l'extensió de la mar i veu, ara i adés, fumarelles que creuen lluny, vaixells de formes rares, que no són del seu temps. Només la mar és la mateixa, amb les seves calmes immenses i les tempestes que rompen al peu del penya-segat, mogudes per vents que coneix bé, antics companys rondinaires." (Pàg. 52)

O aquest altre fragment:

" Han passat nou segles, llargs períodes de perill per als eivissencs. De perill i de misèries. Illa assetjada, atacada, sense un moment segur. Encara el segle XVII l'enemic assalta ara i adés les nostres costes. Odi secular, de sang, de religió, d'interessos. També els eivissencs ataquen les naus i les platges africanes. Abordatges, foc, coltellades, preses, captius. Alguns moros captius són uns útils auxiliars per a treballar aquestes terres. Els seus germans lliures irrompen, però, quan menys esperats són. S'aixequen unes torres de vigilància i defensa a la costa eivissenca. N'hi ha una damunt l'entrada del port de Balansat. Torre rodona i elevada, des d'on els guaites avisen amb fum o foc, segons l'hora, la proximitat de l'enemic. La torre, enfilada al caire dels cingles, sobre la mar. Dura un dia llarg i solitari d'un any qualsevol del segle XVIII. La mar deserta o, a la llunyania, amb unes naus desconegudes. Hostils? Talaia previnguda, amb hores lentes, desocupades. Al peu, l'espaiosa cala, blava, verda, amb l'arc arenós i les penyes que la voregen. Semblen naus piràtiques! Hom cala foc a la llenya, s'eleven les flames i el fum de l'alta, ben visible alimara." (Pàg. 83)

El camí comença a descendir anant a cercar el torrent d'en Jai que ja és pressent proper. A mà esquerra trobarem un petit safareig -bassa en la parla de la gent d'aquest poble- que és alimentat per un fontinyol, que segur que en altre temps era més generós. Aquesta prodigialitat de fonts fa escriure al poeta:

" Si haguéssim de diferenciar les terres de Sant Miquel, diríem que són les fonts i els torrents els que donen alegria al paisatge. Cada font suposa un petit hortet que se la beu; cada torrent, una horta estreta que s'allarga fins al mar. L'aigua salta entre les pedres o es disciplina per la xarxa de sèquies. A banda i banda, el pagès treballa amorosament les grasses feixes esglaonades." (Pàg. 24)

Ací a la vora destaquen uns enormes pins, que en altre temps s'aprofitaven en la construcció de vaixells. Qualsevol lloc de la costa era bo per instal·lar-hi una provisional drassana,

encara que les majors i estables eren a la ciutat. L'escriptor ens parla d'aquest ús amb recança:

" Al matí s'ajunten unes poques persones al costat del vell autobús que ha de partir cap a Vila. Encara no ha traspuntat el sol damunt el puig d'En Besora. Fa uns dies, uns quants pagesos parlaven amb un comerciant d'un poble veí. El comerciant necessitava un pi, un gran pi que havia de dur a la capital, per a la drassana. No podia ser un pi ver i havia de tenir més de dos pams de diàmetre al cap més prim. Els pagesos indicaven els pins de la rodalia que podien servir. No bastava que fossin grans; calia que es poguessin treure amb facilitat.

- Ja no n'hi ha molts -deia un-. S'acaben es pins d'aquesta grandària.

- Jo crec que serviria un que en conec arran d'es camí, a Benirràs -oferia un altre-. Es camí fa barda, però no importaria treure'l per mar.

- És millor un camí que faça costa, enc que siga llarg, que un de curt però arenós, on s'estaquin es carros -sentenciava un tercer.

Parlaven de la futura víctima amb indiferència. Sabien que s'acabaven els grans pins, que cada un requeria moltíssim de temps per fer-se; però no es preocupaven sinó dels diners que en donarien. Ni un mot per a la bellesa o la majestat d'un pi vell d'aquestes terres. La veien; ells, tanmateix, no podien tenir sentimentalismes, pensar en la profunditat d'anys que caurien amb la corpulenta soca, amb l'elevat ramatge, veure en el pi un patriarca assassinat, al qual donem una consciència abatuda de l'antigor. Calia rebutjar aquestes angoixes. Una tala excessiva al bosc és com un dolor a la carn, però aquests gegants, a més, sembla que guarden una robustesa i uns records que amb ells desapareixien. Sí, és clar; a la drassana el pi farà un gran paper; entorn s'agitarà l'activitat; l'embarcació llenegarà damunt la seva fusta llisa, cap a l'aigua tranquil·la del port, que s'obrirà d'antuvi, per a sostenir-lo després, amb un dolç balanceig. Però ¿i tots aqueixos anys que dormen al cor de l'alçada, de la condemnada reialesa? "

(Pàg. 75-76)

Continuam el camí i passam vora la casa de l'hort d'en Trui i la via segueix paral·la al torrent, fins un moment que atravesa el torrent, eixut la major part de l'any. Continuam el camí i arribam a la carretera que duu al Port. Ara vora el pont d'en Jai iniciam l'ascensió que ens portarà de nou al poble, encara que a mitja pujada ens desviarem a l'esquerra per tal de visitar la font d'es Tur, la més important de tota la contrada i que alimenta el torrent i els horts que discorren cap al port:

" i a les feixes d'hort on es refugia la tendor vegetal. I, per contrast amb els camps abrutsats, la breu riquesa verda pren una

importància amable i confortadora, arran de la correntia de les sèquies i el torrent.

Escoladís i prim tresor de l'aigua, ara que avança l'estiu, enmig de la terra assedegada! Si el pou és l'humil tresor de plata colgat dins foscors de cova, la font és el raig de monedetes vessat amb llibertat més ostentosa. D'un fortinyol modest se n'alegra tot un hortet, aturat als faldars del puig, devora el pinar. D'unes fonts més despreses es forma el torrent, i al seu costat s'acullen els horts, allargats cap a la mar. El torrent troba al mes de juny la seva testa. Passegeu-vos una tarda seguint el de Sant Miquel, on l'aigua clara neix, on corre sempre amb una remor fresca, on s'esbalça per disformes escalons de roca, on s'engorga i milla-reja, on és gairebé ofegat per la múltiple vegetació. Esguardeu, a les vores, l'impuls verd i tremolós del creixent canyar. Contempleu, nascuts de pedra i aigua, entre els tolls, o més amunt, fins on arriba una almoina d'humitat, els baladres de flor vermella i persistent, ara tota oberta. Encara hi ha la planta que ací anomenen aríngel, amb blanca florida, i aviat floriran, també càndidament, la murta i la vidiella. No tot és suavitat de molsa o d'herba. Si no punxen els joncs, esgarrinxen els esbarzers, i es presenta així mateix la duresa agressiva d'algun coscoll. Quanta de vida agafa força al contacte del torrent! I encara petites sèquies li prenen l'aigua escassa. Un safareig encalma les mirades cap a l'altura. Un molí espera, atrafegat i renouer, les carretades de blat, el lliura en sacs de farina. I els feixons esglaonats són tots gerds, i les fulles fresques toquen els turmells mullats o els calçons fangosos del pagès que posa en la part d'hort la seva cura més sol·lícita." (Pàg. 48)

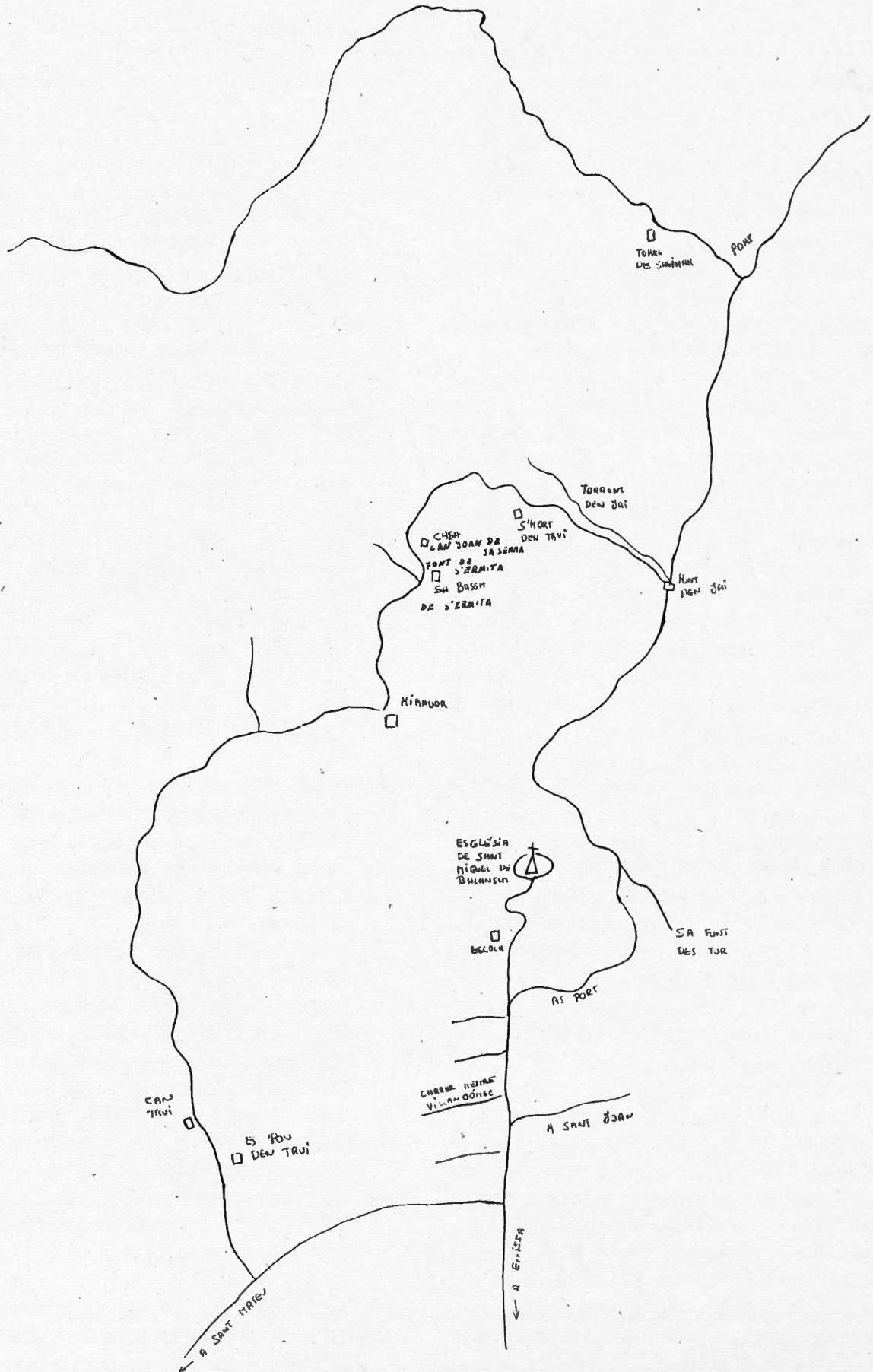
Des de la font d'es Tur continuarem la nostra ascensió fins el poble on acabarem la nostra ruta. No cal dir, que es podria complementar amb moltes altres activitats. Una lectura acurada del llibre ens permetria estudiar la flora o botànica de l'illa; més de dues dotzenes de noms de plantes podem trobar en el llibre. Una trentena de topònims hi són presents. Els costums de l'illa són a cada pàgina. Un nombre considerable de refranys... per tant convida a realitzar alguna mena de tasca amb l'ajuda d'altres assignatures i treure'n un major profit d'aquest itinerari per terres de Sant Miquel de Balansat.

Notes:

(1) Soldevila; Llorenç: *Jacint Verdaguier. Liminar*, pàg. 13-14. L'Aixernador Edicions. Argentona 1992

(2) En aquest treball ens regim per l'edició de *L'any en estampes* de Columna Edicions. Barcelona 1989. Edició que és una reimpressió de la 2^a i 2ª edicions publicades per l'Institut d'Estudis Eivissencs el 1975 i 1981 respectivament. La primera edició sortí l'any 1956 a Publicacions de "La Revista", Editorial Barcino, Barcelona, 1956.

(*) Professor de Llengua i Literatura Catalanes.
Director de la revista *Eivissa*

MARIÀ VILLANGÓMEZ I LLOBET

VIDA I OBRA

cronologia literària

Felip Cirer Costa

- 1913 (10 de gener) Neix a la ciutat d'Eivissa, a la casa del carrer d'Ignasi Riquer, núm. 23.
- 1928 (octubre) Comença els estudis de Dret a la Universitat de Barcelona.
- 1930 (aproximadament) Comença a escriure poesia en català. Abans ja n'havia escrit en castellà.
- 1933 (juny) Acaba la llicenciatura en Dret, a Barcelona. Inicia un llarg període de residència a Eivissa.
- 1933 (15 de novembre) *Diario de Ibiza* publica el seu poema **Començament de tardor**, precedit d'un comentari d'Isidor Macabich.
- 1935 Comença els estudis de Lletres (ensenyament lliure) i s'examina pel setembre a la Universitat de València. En el número de novembre-desembre de *La nostra terra*, de Palma, apareixen dos poemes seus. En publica un altre a **l'Almanac de les lletres** per a 1936, també a Mallorca. Això no significa que entri en contacte amb els escriptors mallorquins: va ser Macabich qui va enviar els poemes.
- 1936 Publica dos poemes, igualment en català, a *Diario de Ibiza*: **Dona** el 10 de març i **Soliloqui de primavera** el 26 de maig. Continua els estudis de Lletres, amb la intenció d'examinar-se pel setembre a Salamanca. El dia 19 de juliol, amb la guerra, és mobilitzat.
- 1937 Nomenat professor de Llengua i Literatura espanyola de l'Institut d'Eivissa, dona classes durant el curs 1936-37 (que no comença fins el gener) i el següent (1937-1938). No deixa, però, l'exèrcit i durant les vacances fa la vida normal de soldat. Continua escrivint poesies en català, però no es pot publicar res en aquesta llengua.
- 1942 El mes de febrer ingressa en el Magisteri Nacional, segons sol·licitud de l'any anterior. Exerceix, com havia demanat, a Palma de Mallorca. Avançat el curs, entra en contacte amb Miquel Ferrà, que el relaciona amb F. de B. Moll i els poetes Guillem Colom, Miquel Fortesa, etc.
- 1943 Des del començ de l'any és destinat a Cornellà de Llobregat, a Barcelona, més endavant, fa coneixença amb Ramon Aramon i l'orfebre Sunyer, i es va relacionant amb alguns joves escriptors catalans (Triadú, Romeu, Barat, Perucho, Mª Aurèlia Capmany, Albert Manent...) Després coneix Espriu, com també Riba, López-Picó, Garcés, Foix, Marià Manent, etc.
- 1944 Comença a col·laborar a la revista *Ibiza* (fundada aleshores per la Societat Ebusus), en castellà. Abans havia publicats alguns articles i sonets, també en castellà, al *Diario de Ibiza*. Però la seva obra més constant i important, poètica, continua sent escrita en català i restant inèdita.
- 1945 Encara mestre a Cornellà. Publica, en edició no venal de cent exemplars, **Sonets mediterràneos**. Ja es pot publicar poesia catalana (no prosa) en una revista: fa incloure a *Ibiza* els seus **Poemes del port**, escrits no feia gaire a Barcelona.
- 1946 Després de les vacances d'estiu, comença a exercir de mestre a Sant Miquel (Eivissa). Hi estarà durant tretze anys.
- 1947 Aquest any (o potser l'anterior) fa una lectura de **Terra i somni** a can Sunyer, presentat per Ramon Aramon. Hi coneix, entre una assistència nombrosa, Carles Riba i Clementina Arderiu.
- 1948 Publica **Terra i somni**, amb un pròleg de Miquel Ferrà (Editorial Moll, Palma de Mallorca), recull de poemes escrits del 1943 al 1945, amb alguns d'anteriors.
- 1949 Publica **Elegies i paisatges**, poemes escrits del 1933 al 1943.
- 1950 Publica **Els dies** (Editorial Barcino, Barcelona), poemes inicials de l'època fructífera de Sant Miquel. El pròleg és de Miquel Dolç, que l'autor encara no coneixia. Li fou escrites algunes obres teatral, activitat que ha s'havia iniciat l'any anterior amb **Es gat amb botes** i **El bobxi d'espectres**.
- 1953 Amb alguns amics (Vidal, Fajarnés, Vilàs...) crea *Isla*, suplement literari de *Diario de Ibiza*. Hi publica articles, poemes i versions de poesia. Col·labora, des del primer número, a la revista *Ibiza*. Escriu **L'any en estampes**.
- 1954 Publica **Els béns incompatibles** (Torrell de Reus, Barcelona), llibre de poemes acabat tres anys abans. Molts d'aquests poemes són del mateix temps que els de **Els dies**. Publica **La ciudad de Ibiza i sus poetas** (Panorama Balear, Palma de Mallorca).
- 1955 Publica **Ibiza i Formentera** (Panorama Balear, Palma de Mallorca). Amb **Sonets de Balansat** guanya, el 14 d'agost, el premi de poesia de Cantonigròs, per a un llibre inèdit.
- 1956 Publica **Sonets de Balansat** (Óssa Menor, Barcelona) i les proses de **L'any en estampes** (Editorial Barcino, Barcelona). Acaba d'escriure **El cop a la terra**.

- 1957 Apareix el seu *Libre d'Eivissa* (Editorial Selecta, Barcelona).
- 1958 Publica un nou recull de poemes: *La miranda* (Editorial Moll, Palma de Mallorca).
- 1959 Assisteix a les Converses Poètiques de Formentor, on es troba amb alguns poetes catalans amics i en coneix molts de castellans i dos de gallecs. Deixa Sant Miquel i, pel setembre, comença a exercir de mestre nacional a Sant Francesc de s'Estany.
- 1962 Apareix *El cop a la terra*, amb un pròleg de Josep Maria Llopart (Editorial Moll, Palma de Mallorca).
- 1963 Apareix *Declarat amb el vent* (Editorial Barcino, Barcelona), recull de poemes acabat l'any anterior. És el darrer recull de poesia original. De llavors ençà, només es dedica a la prosa, a polir l'obra poètica anterior i a traduir poesia.
- 1968 Publica la breu antologia *Poetes eivissencs*.
- 1969 Publica *Antologia poètica*, amb un pròleg de Tomàs Garcés (Editorial Selecta, Barcelona). Hi figuren complets, en segona edició revisada, els llibres *Els dies*, *Els béns incompatibles*, *Sonets de Balansat* i *El cop a la terra*, amb mostres dels altres reculls.
- 1971 Publica *Versions de poesia moderna*, amb un pròleg de Marià Manent (Quaderns de poesia, Edicions Polígrafa, S.A., Barcelona).
- 1972 Col·labora, ara ja en català, a *Eivissa* (és com es diu en la 3ª època la revista *Ibiza*), del renovat Institut d'Estudis Eivissencs. Publica *Curs d'iniciació a la llengua*, gramàtica catalana per als pitiusos (Institut d'Estudis Eivissencs, Eivissa). Publica la segona edició revisada, en un sol volum, de *Elegies i paisatges i Terra i somni*, amb dibuixos de Marià Ribas (Institut d'Estudis Eivissencs, Eivissa).
- 1974 Publica *Recull de versions poètiques* (Institut d'Estudis Eivissencs, Eivissa) i *Eivissa: la terra, la història, la gent* (Editorial Selecta, Barcelona).
- 1976 És estrenada, pel Grup Teatral de l'Escola d'Arts i Oficis, la seua versió eivissenca de *S'assemblea de ses dones*, d'Aristòfanes. El 28 de desembre, la representació va acabar amb un homenatge a l'adaptador, amb motiu del vintè aniversari de la publicació de *Sonets de Balansat*. Hi va parlar, entre altres, Josep Maria Llopart.
- 1977 Publica *Noves versions de poesia anglesa i francesa* (Editorial Moll, Palma de Mallorca). Publica la segona edició revisada, en un sol volum, de *La miranda i Declarat amb el vent*, amb un pròleg extens on estudia la pròpia poesia (Institut d'Estudis Eivissencs, Eivissa).
- 1978 Publica la segona edició corregida i ampliada de *Curs d'iniciació a la llengua* (Institut d'Estudis Eivissencs, Eivissa). Publica la seva versió de *S'assemblea de ses dones*, amb un pròleg de Josep Maria Llopart (Edicions Itaca, Eivissa).
- 1979 Publica *Darrers versos i altres poemes de Jules Laforgue*, amb un pròleg on estudia el poeta (Edicions 62, Barcelona). És estrenada pel GAT, al Polvorí la seva adaptació eivissenca, amb el títol de *Sòmit d'una nit de Sant Joan*, de l'obra de Shakespeare.
- 1980 La revista *Eivissa* li dedica el número 10, amb col·laboracions d'Antoni Marí, Francesc Parcerisas, Bartomeu Ribas, J. M. Llopart, Joan Colomines, Rosa Vallès, Marià Manent, J. M. Sala-Valldaura, etc. A l'Institut d'Estudis Eivissencs, el 15 de maig, se li tributa un homenatge, al mateix temps que és presentat el número de la revista.
- 1981 Publica *Alguns escrits sobre les Pitüses* (Institut d'Estudis Eivissencs, Eivissa). L'11 de setembre, a Sant Josep,

**Es gat
amb botes**

MARIÀ VILLANGÓMEZ

Edicions Cort

A partir de 8 anys.

- presentació de *El color de les paraules*, obra de Sonya Villangómez, col·lecció de gravats sobre uns poemes del seu oncle, autor així mateix del pròleg. L'11 de desembre, a la Universitat de Barcelona i organitzada per l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana, dissertació i lectura de poemes. Presentació a càrrec de J. M. Llompart.
- 1982 El 29 de juliol, el Govern Balear li concedeix, com també a F. de B. Moll i, a títol pòstum, a Llorenç Villalonga, la Medalla d'Or de la Comunitat Autònoma.
- 1983 Publica en un volum dues obres teatrals, escrites feia anys: *Es més alta embruixament i Se suspèn la funció* (Institut d'Estudis Eivissencs, Eivissa). Publica dos llibres de versions poètiques, *W.B. Yeats: trenta-quatre poemes i Guillaume Apollinaire: poemes*, tots dos amb el text original i el primer amb un pròleg del traductor (Edicions dels Quaderns Crema, Barcelona).
- 1984 Obté el Premi de la Crítica de "Serra d'Or", corresponent a versions poètiques, pel llibre de versions de Yeats. Publica en un volum la versió de dos poemes de John Keats: *Isabel o el test d'alfàrega i La vigília de Santa Agnès*, amb el text anglès i un pròleg d'Àlex Susanna (Edicions del Mall, Barcelona). Aquesta obra obtindrà després el Premi Cavall Verd per a poesia traduïda, als premis Ciutat de Palma. És un dels distingits amb la Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya.
- 1985 Publica *Altres ales sobre una veu*, recull de versions de diversos poetes (Institut d'Estudis Eivissencs, Eivissa).
- 1986 Inicia, el 26 de març, les "lectures poètiques" a Sa Nostra, amb unes mostres de *Poemes mediterranis*, publicades en català per primera vegada. El llibre senyer, adaptació catalana de *Sonetos mediterráneos* (publicats el 1945), apareixerà a la darrerria de l'any en l'edició de la poesies completes. El desembre apareix en tres volums, a les Edicions del Mall, Barcelona, i amb el patrocini de la Caixa de Balears Sa Nostra, la seva poesia completa (nou llibres), amb il·lustracions de Vicent Calbet. El Consell Insular d'Eivissa i Formentera li atorga la seva Medalla d'Or.
- 1988 Publica la quarta edició de *El cop a la terra* (Editorial Columna, Barcelona). Publica *D'adés i d'ahir*, recull d'escrits de diferents èpoques i gèneres (Institut d'Estudis Eivissencs, Eivissa). El dia 5 d'agost és proclamat "Fill Il·lustre de la ciutat d'Eivissa", en un acte celebrat per l'Ajuntament al claustre de la casa consistorial.
- 1989 Edita la seva versió eivissenca de *Somni d'una nit de Sant Joan*, de W. Shakespeare. En maig se li concedeix el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes 1989. La universitat de les Illes li concedeix la Medalla d'Argent. □

